

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΚΑΙ ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΗΘΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ»

Trafficking: Εμπόριο λευκής σαρκός και Ηθική

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της

ΠΟΘΟΥΛΑΚΗ ΑΝΤΩΝΙΑΣ

Διπλωματούχου Τμήματος Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών

Επιβλέπων: Προτοπαπαδάκης Ευάγγελος (Λέκτορας)

Συνεπιβλέποντες: Πολίτης Γεώργιος (Λέκτορας)

Παναγοπούλου- Κουτνατζή Φερενίκη (Δρ. Νομικής)

Καλαμάτα, Ιούνιος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ABSTRACT	6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
 <u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ</u>	
ΤΟ TRAFFICKING ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ	13
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	13
1.2 ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ	23
1.2.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Α	25
1.2.2 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Β	27
1.2.3. ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Γ	29
1.2.4 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Δ	31
 <u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ</u>	
ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ TRAFFICKING	32
2.1 ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	33

2.2 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	38
2.3 ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

«ΗΘΙΚΗ» ΚΑΙ TRAFFICKIN.....	53
3.1 ΗΘΙΚΟΣ ΕΓΩΙΣΜΟΣ	54
3.2 ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΚΗ ΗΘΙΚΗ	56
3.3 ΩΦΕΛΙΜΙΣΜΟΣ	59
3.4 ΗΘΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ	61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	63
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	63
4.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	64

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	68
--------------------	----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	73
--------------------	----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	80
-----------------	----

*Αφιερωμένη στον πατέρα μου Λάμπρο...
που έφυγε στις 11-12-2006...*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα μελέτη θίγεται η παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων με σκοπό την οικονομική και σεξουαλική τους εκμετάλλευση. Πιο συγκεκριμένα θα αναφερθούμε στις γυναίκες θύματα του trafficking, οι οποίες έχουν απαχθεί, εκμεταλλευτεί, βιαστεί, υποστεί ξυλοδαρμό, τρομοκρατηθεί, εξαπατηθεί, κρυφτεί, απομονωθεί, απειληθεί, υποστεί καταχρήσεις, εξαναγκασθεί και σε κάποιες περιπτώσεις δολοφονηθεί. Το εμπόριο λευκής σαρκός είναι μια σύγχρονη μορφή δουλείας, που περιλαμβάνει την πάσης φύσης εκμετάλλευση και εμπορευματοποίηση του ανθρώπινου-γυναικείου σώματος, αποτελώντας έτσι μία από τις πιο προσοδοφόρες επιχειρήσεις στον κόσμο, μετά το εμπόριο όπλων και ναρκωτικών.

Η εμπορία ανθρώπων (trafficking in human beings) είναι ένας σύγχρονος όρος που αποδίδεται σε ένα φαινόμενο που έχει αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος του ανθρώπινου πολιτισμού, από την αρχή της ανθρώπινης ιστορίας: τη δουλεία. Η χαρτογράφηση του πεδίου της εγείρει ερωτήματα όπως: Ποιες και πόσες γυναίκες διακινούνται; Με ποιον τρόπο; Για ποιο λόγο; Ποιες γυναίκες γίνονται αντικείμενο εμπορίας και συνεχούς εκμετάλλευσης; Ποιες πανανθρώπινες αξίες αμαυρώνονται; και ποια ανθρώπινα δικαιώματα καταπατώνται; Θα εστιάσουμε στην εσωτερική πραγματικότητα της παράνομης σωματεμπορίας η οποία περιλαμβάνει: α) το τεράστιο κέρδος για τον σωματέμπορα, β) τη χρήση της εκμεταλλευόμενης γυναίκας ως ένα αντικείμενο συνεχούς κατανάλωσης, γ) τη δημιουργία ενός πλέγματος σχέσεων, που χαρακτηρίζεται από συστηματική και οργανωμένη βαρβαρότητα και εκμετάλλευση, καθώς το εμπόριο λευκής σαρκός και κατ' επέκταση η κακοποίηση των θυμάτων δεν αποτελεί στιγμιαία πράξη βίας, αλλά περιλαμβάνει εγκλήματα όπως είναι τα βασανιστήρια, ο βιασμός, η απαγωγή και η εκούσια καταστροφή της ανθρώπινης νόησης.

Αφού κάνουμε σαφές το θέμα μας, θα προβάλουμε τέσσερις πρόσφατες μαρτυρίες θυμάτων και θα εστιάσουμε στο νομοτυπικό και θεσμικό πλαίσιο τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Θα κλείσουμε με το «Ηθικό» κομμάτι της μελέτης και τα αποτελέσματα της εμπειρικής μας έρευνας.

ABSTRACT

The aim of this study is to address Smuggling and Trafficking phenomena specifically to women sexual and economic exploitation. The trade in human beings is a modern form of slavery, which constitutes one of the most profitable commerce after the trade of weapons and drugs worldwide.

Human Trafficking is a modern definition given to an integral phenomenon of human culture since the beginning of history: White Slavery. This research raises numerous questions such as: Which and how many women are subjected to trafficking? Why? Which are the trafficking channels? Which human rights and values are infringed? We will focus on the internal reality of illicit trafficking that includes: a) the mint profit for white slavers b) the perennial use and exploitation of the prostituted woman c) the creation of a network characterized by the systematic and organized brutality and exploitation, since White Slavery and thus the abuse of victims, is not a momentary act of violence but includes crimes such as torture, rape, kidnapping and unsolicited destruction of human cognition.

Initially, we will restate and clarify our subject and then we will present four recent testimonies. A significant part of this research is focused on the legal and institutional framework at International, European and National level. Finally, we will conclude with the "moral" aspect of the study and the results of our empirical research.

Ἦρθε τέλος η εποχή που όλα, ακόμα και κείνα
που οι άνθρωποι τα θεωρούσαν αναπαλλοτρίωτα,
έγιναν αντικείμενο ανταλλαγής, αντικείμενο
αισχροκέρδειας και μπορούσαν να πωληθούν.

Είναι η εποχή που ακόμα και κείνα που έως τα τότε
μπορούσαν να μεταδοθούν μα ποτέ να ανταλλαχθούν σαν εμπόρευμα,
να δοθούν μα ποτέ να πωληθούν,
να αποκτηθούν μα ποτέ να αγοραστούν
–αρετή, αγάπη, γνώμη, επιστήμη, συνείδηση κ.λπ. –
η εποχή που όλα πέρασαν στο εμπόριο.¹

ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ,
«Η αθλιότητα της φιλοσοφίας»

¹ Μαρξ 2005: 30.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η συγκεκριμένη μελέτη πραγματοποιείται στο πλαίσιο του Διαπανεπιστημιακού και Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ηθική Φιλοσοφία», το οποίο διεξήχθη στο τμήμα Φιλολογίας της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και στο τμήμα Φιλοσοφίας- Παιδαγωγικής- Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2010 – 2011 και 2011 – 2012, με θέμα «Trafficking: Εμπόριο λευκής σαρκός και Ηθική». Η παρούσα εργασία είναι κατά το ήμισυ ερευνητική και χωρίζεται σε τέσσερα μέρη. Η έρευνα αυτή προκύπτει ύστερα από βιβλιογραφική επισκόπηση στο αντικείμενό μας, την πλοήγηση στο διαδίκτυο σχετικά με το ότι έχει καταγραφεί αναφορικά με το θέμα μας, την παρακολούθηση ταινιών και ρεπορτάζ που βασίζονται σε πραγματικά γεγονότα και στατιστικά στοιχεία, την παροχή συνεντεύξεων σε αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες καθώς μαρτυρίες, όπως αυτές προκύπτουν, ύστερα από την άμεση επαφή με γυναίκες- θύματα του εμπορίου του σεξ.²

Στο πρώτο κεφάλαιο αποτυπώνεται η παρουσίαση του θέματος της σωματεμπορίας με την εννοιολογική αποσαφήνιση του trafficking και την ιστορική εξέλιξη του φαινομένου. Προτού περάσουμε στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζονται τέσσερις πρόσφατες πραγματικές περιπτώσεις, όπως αυτές είναι καταγεγραμμένες στο αρχείο υποθέσεων οργανωμένου εγκλήματος και σωματεμπορίας της ΓΑΔΑ. Το δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται αποκλειστικά στο νομοτυπικό και θεσμικό πλαίσιο του φαινομένου, τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το «Ηθικό» μέρος της μελέτης μας και στο τέταρτο κεφάλαιο παρατίθενται τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας καθώς περαιτέρω διαπιστώσεις και αναλύσεις. Τέλος, ακολουθούν τα συμπεράσματα και οι εκτιμήσεις.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον καθηγητή Φιλοσοφίας κ. Ευάγγελο Πρωτοπαπαδάκη, για τις πολύτιμες και γόνιμες συμβουλές του

² Το υλικό των συνεντεύξεων στην Υπηρεσία της ΓΑΔΑ σε Υπαστυνόμους και Αστυνόμους της Υπηρεσίας όπως και οι μαρτυρίες των θυμάτων τοποθετούνται στο παράρτημα της μελέτης μετά την βιβλιογραφική επισκόπηση. Επίσης, κάποια από τα στοιχεία των συνεντεύξεων έχουν χρησιμοποιηθεί και διάσπαρτα στη μελέτη που ακολουθεί.

καθώς τις ουσιαστικές παρατηρήσεις του. Από αυτή τη θέση, για λόγους προσωπικής ανάγκης και όχι τυπικούς, εκφράζω και επισήμως τις θερμές μου ευχαριστίες στους επιβλέποντες καθηγητές μου κ. Γεώργιο Πολίτη και κα. Φερενίκη Παναγοπούλου. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους Αξιωματικούς Υπηρεσίας του Τμήματος Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων της Γενικής Υποδιεύθυνσης Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος και Εμπορίας Ανθρώπων της Διεύθυνσης Ασφαλείας Αττικής. Πιο συγκεκριμένα ευχαριστώ, τον Επικεφαλή της ΓΑΔΑ κ. Βανικιώτη για την άδειά του να χρησιμοποιήσω στοιχεία από τις δικογραφίες περιστατικών, όπως αυτές είναι καταγεγραμμένες στο αρχείο του τμήματος. Επίσης, τον Αξιωματικό Υπηρεσίας κ. Μπράτσικα, για τον χρόνο που μου διέθεσε και την υπομονή του, ώστε να μου παρουσιάσει μια γενικότερη εικόνα του trafficking στην Ελλάδα, την Υπαξιωματικό Υπηρεσίας κα. Νταντάμη για την συνεργασία της και την προσπάθειά της να με φέρει σε επαφή με δύο θύματα του trafficking. Πολλά ευχαριστώ στον παιδικό μου φίλο και νομικό, Δημήτριο Σκαφιδά, ο οποίος αφιέρωσε χρόνο να συζητήσει μαζί μου τις διαστάσεις του νομοθετικού πλαισίου και με καθοδήγησε στην αντιμετώπιση των αναφερόμενων δυσκολιών. Τις ιδιαίτερες ευχαριστίες μου, εκφράζω, στις δύο γυναίκες-θύματα του trafficking, που δέχτηκαν να μιλήσουν μαζί μου και αναγκάστηκαν να φέρουν στη μνήμη τους όλα όσα πέρασαν από τους βασανιστές τους- δράστες των εγκληματικών οργανώσεων και τους πελάτες.

Επίσης, ένα μεγάλο ευχαριστώ δικαιωματικά ανήκει στον σύζυγο μου, Αθανάσιο Αντωνακάκη, για την υπομονή και την αμέριστη ψυχολογική και ηθική συμπαράσταση που έδειξε καθ' όλη την διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Τέλος θεωρώ σκόπιμο να τονίσω, ότι αντιμετώπισα έντονη ψυχολογική φόρτιση, εξαιτίας της σοβαρότητας του θέματος, και πιο συγκεκριμένα ύστερα από τις μαρτυρίες των γυναικών- θυμάτων του trafficking.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη μελέτη που ακολουθεί θα αναφερθούμε στα παράνομα διακινούμενα άτομα του trafficking και πιο συγκεκριμένα στο ποσοστό των γυναικών, οι οποίες πέφτουν θύματα του εμπορίου³ του σεξ. Το sex-trafficking είναι μια σύγχρονη μορφή δουλείας⁴. Η εμπορία ανθρώπων και το διεθνές σωματεμπόριο αποτελούν φαινόμενο παγκοσμίου κλίμακας, βάση του οποίου είναι η φτώχεια και η οικονομικές ανισότητες σε όλο τον κόσμο. Το trafficking είναι μεταφορά, απειλή και παραλαβή ατόμων με χρήση βίας και άλλων μορφών κακομεταχείρισης. Η παγκοσμιοποιημένη αγορά οδήγησε στην παγκοσμιοποίηση αυτού του εγκλήματος. Πρόκειται για έγκλημα που διαθέτει οργάνωση και ταχύτητα, ενώ έχει αποκτήσει μηχανισμούς ώστε να προσαρμόζεται στις ανάγκες του εκάστοτε κοινωνικού περιβάλλοντος. Πλέον η διεθνής σωματεμπορία έχει δικτύωση, σχεδιασμό και ιεραρχία, στοιχεία που της επιτρέπουν να βρίσκεται παντού.⁵ Πρόκειται για την χειρίστη μορφή λαθρεμπορίου καθώς προσβάλλει εντελώς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Πιο συγκεκριμένα, η διακίνηση γυναικών σε παγκόσμια κλίμακα είναι η τρίτη μεγαλύτερη πηγή εσόδων μετά τα όπλα και τα ναρκωτικά.⁶ Για παράδειγμα, μισό γραμμάριο κοκαΐνης το πουλάς 1.200 δολάρια, αλλά το πουλάς μόνο μια φορά. Μια γυναίκα την πουλάς από 50- 1.000 δολάρια, αλλά την πουλάς κάθε μέρα, όλη μέρα, ξανά και ξανά και ξανά. Άρα καταλαβαίνουμε ότι το κέρδος είναι αμέτρητο.⁷ Οι σημερινοί σκλάβοι του σεξ αποτελούν έναν από τους πιο κερδοφόρους παράνομους

³ Μάσπερο- Χαϊνάς: 298-299: «ο τρόπος δομής και λειτουργίας μιας εγκληματικής οργάνωσης είναι παρόμοιος με τον αντίστοιχο τρόπο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη νόμιμη αγορά. Κοινά τους χαρακτηριστικά είναι η καλή οργάνωσή τους, η υψηλή τεχνολογία που χρησιμοποιούν, οι σύγχρονες υλικό – τεχνικές και έμψυχες υποδομές που διαθέτουν, η εξειδίκευση και ο καταμερισμός των ρόλων των στελεχών τους

⁴ Ως δουλεία προσδιορίζεται η κατάσταση ατόμου που υπόκειται σε μερικές ή σε όλες τις εξουσίες που προσιδιάζουν στην ιδιοκτησία, η οποία συνεπάγεται την αποστέρηση της αναγνώρισης της δικαϊκής του προσωπικότητας και χαρακτηρίζεται από πραγματικές συνθήκες, όπως ο περιορισμός της ελεύθερης μετακίνησης του προσώπου, η άσκηση ελέγχου επί των προσωπικών του αντικειμένων και η έλλειψη έγκαιρης συναίνεσής του. Βλ. σχ. Κυριαζή 2010: 138 - 140.

⁵ Καρά 2010: 60, Μάσπερο- Χαϊνάς 2008: 298.

⁶ Συμεωνίδου- Καστανίδου 2003: 16.

⁷ Καρά 2010: 58: «οι λαθραία διακινούμενες σκλάβες του σεξ είναι οι πιο επικερδείς σκλάβες στον κόσμο. Στο σύνολο των σκλάβων που υπάρχουν σε όλο τον κόσμο, οι σκλάβες του σεξ αντιπροσωπεύουν μόνο το 4,2%, αλλά αποφέρουν το 39,1% των κερδών των δουλοκτητών».

επιχειρηματικούς κλάδους του «εμπορίου» στον κόσμο. Όπως προκύπτει από τα ερευνητικά στοιχεία ανά τον κόσμο, το «Human Trafficking», ήταν, είναι και θα είναι η επιχείρηση του μέλλοντος για τους εγκληματίες- εμπόρους του σεξ, οι οποίοι διακινούν παράνομα γυναίκες από χώρα σε χώρα και τις κάνουν «υπανθρώπους».

Εν έτει 2012 κανείς δεν φαντάζεται ότι υπάρχει δουλεία, κι όμως γυναίκες λαμβάνονται από τους πράκτορες (τα πρακτορεία μοντέλων για παράδειγμα) και πωλούνται εν γνώσει τους ή εν αγνοία τους, στο όνομα των καλών θέσεων εργασίας. Μιλάμε για τη χαμένη αθωότητα αυτών των γυναικών, που για παράδειγμα θέλουν να γίνουν μοντέλα ή να βρουν τον «καλό» σύζυγο που θα τις πάρει από την ανέχεια που ίσως βιώνουν στη πατρίδα τους για να τις κάνει βασίλισσες. Εκατομμύρια από αυτές τις γυναίκες έχουν εξαπατηθεί, απαχθεί, αποπλανηθεί και πουληθεί από τα δίκτυα των σωματεμπόρων του οργανωμένου εγκλήματος, για να εκπορνευτούν σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης. Καμία από αυτές δεν αντέχει πάνω από τέσσερα χρόνια. Θα δουλεύουν ώσπου να πεθάνουν σαν σκλάβες σε ένα πορνείο. Θα δολοφονούνται επειδή παραβίασαν τους όρους του αφέντη τους ή θα πεθαίνουν από ηπατίτιδα και AIDS.⁸

Το λαθρεμπόριο ανθρώπων είναι ο τραγικός απόηχος της οικονομικής μετάβασης στην Ανατολική Ευρώπη. Οι λαθρέμποροι του σεξ εκμεταλλεύονται αυτή την κατάσταση.⁹ Στο σημείο αυτό είναι σκόπιμο να τονίσουμε ότι η παράνομη πορνεία διαφέρει από την ηθελημένη, γιατί μια γυναίκα μπορεί να διαθέσει το σώμα της ή να το εκμεταλλευτεί όπως αυτή επιθυμεί. Έτσι, λοιπόν, στη μελέτη που ακολουθεί δεν έχουμε σκοπό να ηθικολογήσουμε σχετικά με “πόρνες” και “ιερόδουλες”. Σκοπός μας είναι να προβάσουμε, πως καταπατούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα και κάθε σεβασμός προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, δηλαδή την ειδοποιό μας διαφορά απ’ τα άλλα ζώα. Αυτή η μορφή δουλείας πρέπει ν’ αντιμετωπιστεί. Πρέπει να απεγκλωβιστούμε επιτέλους από το πλαίσιο της διπλής ηθικής μέσα στα οποία ζούμε. Δεν φαντάζει παρανοϊκό η κοινωνία μας να επιτρέπει την πορνεία και να την αναγνωρίζει νομικά ως επάγγελμα, αλλά να κυνηγάει την παράνομη πορνεία; Γιατί στην τελική, ποια «πόρνη» θα επέλεγε το επάγγελμα αυτό από μόνη της; Πρόκειται είτε για επιβολή από «πορνοσωματέμπορα» είτε από επιλογή φτώχειας και ανέχειας. Φυσικά, υπάρχουν γυναίκες που κάνουν αυτή τη

⁸ Καρά 2010: 51.

⁹ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από αρχεία της ΓΑΔΑ και την συνέντευξη που έγινε στον Υπαστυνόμο της ΓΑΔΑ κ. Μπράτσικα.

δουλειά με δική τους πρωτοβουλία, γιατί είναι μια εργασία που τους αποδίδει γρήγορο κέρδος αλλά με τρόπο πολύ δύσκολο και επίπονο τόσο για το σώμα όσο και για την ψυχή τους. Σε κάθε περίπτωση όμως, η εξαναγκαστική πορνεία είναι καταδικαστέα και αμαυρώνει περισσότερο την ψυχή της γυναίκας. Την μεταμορφώνει από άνθρωπο σε «υπάνθρωπο», σε «εμπόρευμα».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ TRAFFICKING ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ως φαινόμενο το Trafficking, δηλαδή η παράνομη διακίνηση και εκμετάλλευση ανθρώπων, τις τελευταίες δεκαετίες διαμορφώνει μια νέα πραγματικότητα στις σχέσεις των ανθρώπων και τη μεταξύ τους διαντίδραση. Με τον όρο «trafficking», υποδηλώνεται το κοινωνικό φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας, εννοώντας μεταφορικά την διακίνηση ατόμων από χώρα σε χώρα. Στη μελέτη μας θα χρησιμοποιηθεί ο όρος «trafficking» και ο όρος «διεθνική σωματεμπορία ή εμπορία ανθρώπων» ως ταυτόσημες έννοιες.

Η σωματεμπορία ως λέξη σημαίνει εμπόριο σώματος, εμπορία λευκής σάρκας αντίστοιχα και η εμπορία ανθρώπων είναι αυτό που υποδηλώνει η λέξη: άνθρωπος εμπορεύεται άνθρωπο.¹⁰ Πιο συγκεκριμένα, σημαίνει πώληση του σώματος της γυναίκας και ειδικότερα των σεξουαλικών της θέλγητρων με σκοπό το κέρδος. Στο έγκλημα της σωματεμπορίας ο σωματέμπορος προσλαμβάνει γυναίκες που εκπορνεύονται ακούσια και κερδοσκοπεί από αυτό το επάγγελμα. Δράστης του παραπάνω εγκλήματος μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο, άνδρας ή γυναίκα, το θύμα είναι όμως σε κάθε περίπτωση γυναίκα. Συνεπώς με τον όρο «Διεθνική Σωματεμπορία» εννοούμε την στρατολόγηση και μεταφορά γυναικών κυρίως από τη μία χώρα στην άλλη με σκοπό την προώθηση τους στην πορνεία και την περαιτέρω σεξουαλική τους εκμετάλλευση. Επίσης είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι, ο όρος της διεθνικής σωματεμπορίας εννοεί όχι μόνο τη σεξουαλική εκμετάλλευση, αλλά την οικονομική και κοινωνική εκμετάλλευση των διακινούμενων ατόμων¹¹, καθώς δεν αποτελούν παρά μόνο εμπορεύματα, που αποδίδουν κέρδος στους ιδιοκτήτες και ηδονή στους πελάτες. Η προώθηση και παραμονή των γυναικών στην πορνεία γίνεται με διάφορες μεθόδους όπως απαγωγή, απάτη, παραπλάνηση, βιασμός, ξυλοδαρμός, εθισμός στα ναρκωτικά. Αυτή η σύγχρονη μορφή

¹⁰ Επιτροπή Φιλολόγων 1991.

¹¹ Winrock 2002: 161.

δουλεμπορίου διενεργείται από τον πορνοσωματέμπορα με σκοπό το κέρδος και χρηματοδοτείται από τον πελάτη που συχνά χωρίς να γνωρίζει την κατάσταση αποσκοπεί στην σεξουαλική του ευχαρίστηση.

Συχνά ο όρος του trafficking μπερδεύεται με τις έννοιες της πορνείας, της μετανάστευσης και του σωματεμπορίου ως αυτούσιες και αυτοτελείς έννοιες αλλά στην πραγματικότητα αποτελεί ένα σύνθετο και πολυδιάστατο φαινόμενο που περιλαμβάνει όλα τα παραπάνω και κάνει ακόμα πιο δύσκολο το έργο της κρατικής μηχανής, των κοινωνικών υπηρεσιών (κυβερνητικών και μη κυβερνητικών), καθώς και των εκάστοτε νομοθεσιών για την πρόληψη και καταστολή του φαινομένου αλλά και για την προστασία και αρωγή των θυμάτων.¹²

Σύμφωνα με τη Σύμβαση και το Πρωτόκολλο του Παλέρμο, με την έννοια trafficking εννοείται η *«στρατολόγηση, μεταφορά, μεταβίβαση, απόκρυψη ή παραλαβή προσώπων με τη χρήση ή την απειλή χρήσης βίας ή άλλης μορφής εξαναγκασμού, την απαγωγή, την εξαπάτηση, το δόλο, την κατάχρηση ισχύος ή της θέσης τρωτότητας, τη δοσοληψία πληρωμών ή πλεονεκτημάτων για την εξασφάλιση της σύμφωνης γνώμης προσώπου που έχει τον έλεγχο πάνω σε άλλο πρόσωπο, με σκοπό την εκμετάλλευση. Η έννοια εκμετάλλευση περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο, την εκμετάλλευση της πορνείας άλλων ή άλλη μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την εξαναγκαστική εργασία ή υπηρεσίες, τη δουλεία ή πρακτικές παρόμοιες της δουλείας, τη δέσμευση ή την αφαίρεση οργάνων»*. Από την Ελλάδα υπογράφηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2000.¹³

Σε διεθνές επίπεδο, ο επίσημος ορισμός του trafficking αντλείται διεθνώς από το Πρωτόκολλο για την Αποτροπή την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με σκοπό την σεξουαλική και οικονομική εκμετάλλευση, ιδιαίτερα των γυναικών και των παιδιών, που συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα (μαζί με το Πρωτόκολλο Ενάντια στη Λαθρεμπορία των Μεταναστών μέσω ξηράς, αέρα και θάλασσας) και φαίνεται να είναι ο πιο συνεκτικός και σαφής όπου αναφέρεται ότι:¹⁴

α) Με την “Παράνομη Διακίνηση Προσώπων με Σκοπό τη Σεξουαλική-Οικονομική Εκμετάλλευση” θα εννοείται η στρατολόγηση, η μεταφορά, η μετακίνηση, η

¹²Truong 2003.

¹³ Λάζος 2002: 206

¹⁴ United Nations 2000.

εγκατάσταση ή η παραλαβή προσώπων, μέσω της απειλής ή της χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού της παραγωγής, του δόλου, της εξαπάτησης, της κατάχρησης μιας ευάλωτης ή τρωτής θέσης, της προσφοράς ή της αποδοχής οικονομικού ή άλλου οφέλους για την επίτευξη της σύμφωνης γνώμης ενός προσώπου το οποίο ασκεί έλεγχο ή εξουσία επί άλλου προσώπου για το σκοπό της εκμετάλλευσης. Η εκμετάλλευση θα περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο: την εκμετάλλευση της πορνείας των άλλων ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την εξαναγκαστική εργασία ή παροχή υπηρεσιών, τη διαμόρφωση συνθηκών σκλαβιάς ή παρόμοιων με αυτή πρακτικών, τη διαμόρφωση συνθηκών δουλείας ή τη λήψη σωματικών οργάνων.

β) Η σύμφωνη γνώμη του θύματος της παράνομης διακίνησης στη σκοπούμενη εκμετάλλευση, έτσι όπως η τελευταία διατυπώνεται στην υποπαράγραφο (α) αυτού του άρθρου, δεν θα λαμβάνεται υπ' όψιν, εφόσον για την επίτευξη της έχει χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε από τα μέσα που αναφέρονται στην παραπάνω υποπαράγραφο (α).

γ) Η στρατολόγηση, μεταφορά, μετακίνηση, εγκατάσταση ή παραλαβή ενός παιδιού για το σκοπό της εκμετάλλευσης θα θεωρείται “παράνομη διακίνηση προσώπων” ακόμα και αν δεν συμπεριλαμβάνει κανένα από τα μέσα που διατυπώνονται στην υποπαράγραφο (α) αυτού του άρθρου

δ) Ως “παιδί” θα εννοείται κάθε πρόσωπο ηλικίας κάτω των δεκαοχτώ ετών. Τα δυο Πρωτοκόλλα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Διεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα, το ένα ενάντια στη Διακίνηση Προσώπων με σκοπό την οικονομική-σεξουαλική τους εκμετάλλευση και το άλλο ενάντια στη Λαθρεμπορία Μεταναστών, απαγορεύουν διεθνικά εγκλήματα που διαφέρουν ουσιαστικά μεταξύ τους.

Ο όρος “smuggling”, που έχει επικρατήσει παγκοσμίως, αναφέρεται στην «λαθραία διακίνηση» και μαζί με τον όρο trafficking χρησιμοποιούνται κατ' εναλλαγή από πολλές κυβερνήσεις και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Ωστόσο, αντιπροσωπεύουν δύο διαφορετικά φαινόμενα.¹⁵ Τέλος, ο όρος “screening” αναφέρεται στα κριτήρια θυματοποίησης, δηλαδή τα στοιχεία εκείνα που καθιστούν ένα άτομο θύμα του trafficking.

Το φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας θα μπορούσαμε κάλλιστα να το συνδέσουμε με την μετανάστευση, καθώς διακρίνουμε μια αιτιατή σχέση μεταξύ τους, με

¹⁵ Human Rights Watch: 4

συνδετικό στοιχείο την έννοια της μετακίνησης ατόμων από χώρα σε χώρα. Η μετανάστευση και η μετακίνηση γυναικείων πληθυσμών, σε συνδυασμό με τις προσπάθειες των κυβερνήσεων για καταστολή της μετανάστευσης και μετακίνησης με πολιτικές απαγόρευσης, τοποθετούν τις γυναίκες σε καταστάσεις που είτε παραμένουν απροστάτευτες είτε μερικώς προστατευμένες από το νόμο. Αυτήν την πραγματικότητα εκμεταλλεύονται οι διεθνο-σωματέμποροι. Το στοιχείο που ξεχωρίζει τη διεθνική σωματεμπορία από άλλες μορφές μετανάστευσης είναι ο καταναγκασμός ή η εξαπάτηση. Υπάρχει αιτιατή σχέση μεταξύ πολιτικών και νόμων για τη μετανάστευση και της διεθνικής σωματεμπορίας.¹⁶

Η μετανάστευση, ως κοινωνικό φαινόμενο, και ως μια διαδικασία ανταλλαγής πληθυσμών, πολιτισμικών αξιών και συμπεριφορών, συμβαίνει, να καθίσταται τις περισσότερες φορές μια διαδικασία κοινωνικού αποκλεισμού των μεταναστών στην εκάστοτε χώρα υποδοχής. Φυσικά, η κατάσταση γίνεται ακόμα πιο δυσμενής όταν υφίσταται η ύπαρξη δικτύων οργανωμένου εγκλήματος που εκμεταλλεύονται τη μη νόμιμη είσοδο και κατάσταση των μεταναστών στην χώρα και τους εξωθούν στην εγκληματικότητα, ιδιαίτερα στην περίπτωση των γυναικών μεταναστριών, όπου η διάσταση του φύλου είναι έντονη και που πολύ συχνά, μέσα σε αυτό το πρίσμα πέφτουν θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης.¹⁷

Η μετανάστευση και η μετακίνηση γυναικείων πληθυσμών, σε συνδυασμό με τις προσπάθειες των κυβερνήσεων για καταστολή της μετανάστευσης και μετακίνησης με πολιτικές απαγόρευσης τοποθετούν τις γυναίκες σε καταστάσεις που είτε παραμένουν απροστάτευτες είτε μερικώς απροστάτευτες από τον νόμο. Αυτήν την πραγματικότητα εκμεταλλεύονται οι σωματέμποροι. Το κύριο στοιχείο, που ξεχωρίζει την διεθνική σωματεμπορία από άλλες μορφές μετανάστευσης, είναι ο εξαναγκασμός και η εξαπάτηση.¹⁸ Ως εκ τούτου, υπάρχει αιτιατή σχέση μεταξύ πολιτικών και νόμων για την μετανάστευση και της διεθνικής σωματεμπορίας.

Οι γενεσιουργές αιτίες¹⁹ της μετανάστευσης των γυναικών και της διεθνικής σωματεμπορίας είναι κατά ένα μεγάλο μέρος κοινές. Η σχέση είναι εμφανής, από την μια

¹⁶ www.nath.gr

¹⁷ Lazaridis 2002.

¹⁸ Jandl 2007.

¹⁹ Συκιώτου 2003: 103, Κυριαζή 2010: 86, Hofmann 2002: 117, Scarpa 2008: 12.

η επιθυμία για μετανάστευση και οι οικονομικές και πρακτικές δυσκολίες και από την άλλη η ανάγκη για βοήθεια και η μετέπειτα εξάρτηση από τους μεσάζοντες στη διαδικασία της μετανάστευσης που συχνά αποδεικνύονται διακινητές ή δουλέμποροι. Αυτοί οι παράγοντες αφορούν βέβαια τόσο την λαθρομετανάστευση όσο και την διεθνική σωματεμπορία. Η λαθρομετανάστευση εμφανίζεται, όταν υπάρχουν περιορισμοί στην νόμιμη οικονομική μετανάστευση (αν και δεν αποτελεί κανόνα). Όταν μια γυναίκα αποφασίζει να μεταναστεύσει λαθραία, εκτίθεται στα δίκτυα εξαπάτησης και καταναγκασμού της διεθνικής σωματεμπορίας. Το να πέσει μια γυναίκα θύμα διεθνικής σωματεμπορίας κατά την προσπάθειά της να μεταναστεύσει, εξαρτάται από πλήθος παραγόντων. Ανάμεσα σε άλλους είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων, για την εξασφάλιση, ασφαλούς έστω και λαθραίας μεθόδου μετακίνησης δηλαδή έλλειψη δυνατότητας αγοράς διαβατηρίων, βίζας και εισιτηρίου, η έλλειψη επαφών και στήριξης στο εξωτερικό, εξωπραγματικές ελπίδες και λάθος πληροφόρηση για τις ευκαιρίες εργασίας στο εξωτερικό ή στην χώρα υποδοχής. Αυτοί οι παράγοντες συνήθως συνδυάζονται με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο της γυναίκας και με την ευκολία της να εμπιστευθεί και να εξαρτηθεί από τρίτους μεσάζοντες οι οποίοι υπόσχονται να εξασφαλίσουν ασφαλή μετακίνηση και καλή δουλειά στην χώρα προορισμού, με αντάλλαγμα ποσοστό από τους μελλοντικούς μισθούς της.²⁰ Υπάρχουν και περιπτώσεις καταναγκαστικής μετανάστευσης, όπου το κορίτσι ή η γυναίκα παραδίδεται στο σωματέμπορο- διακινητή από την οικογένεια της, ούτως ώστε να δουλέψει στο εξωτερικό για να ξεπληρώσει το χρέος της οικογένειάς της ή και περιπτώσεις όπου το θύμα απαγάγεται από τον σωματέμπορο- διακινητή.

Η παράνομη διακίνηση και εμπορία γυναικών από τρίτους όμως, δεν είναι νέο φαινόμενο. Από το 1970 και ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1990 το φαινόμενο προσέλαβε μεγάλες διαστάσεις στην Ασία και την Ευρώπη λόγω των τεράστιων κερδών που απέφερε. Στην Ελλάδα, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 το trafficking εμφανίζεται ως ένα ευρύτατο κοινωνικό και οικονομικό φαινόμενο που επεκτείνεται σε όλη την ελληνική επικράτεια, με πελατεία άνδρες από το σύνολο των κοινωνικών

²⁰Truong 2003.

τάξεων, μορφωτικών επιπέδων και κατηγοριών.²¹ Σύμφωνα με το παλαιότερο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο (Ν. 1193/1981 και Ν. 2734/1999)²² το trafficking ταυτίζεται με τα αδικήματα της μαστροπείας και της σωματεμπορίας. Σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο 3064/2002²³ το trafficking συνιστά ειδικό αδίκημα, δηλαδή την εμπορία ανθρώπων. Ωστόσο, η θέσπιση ειδικού νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του φαινομένου δε περιόρισε την εξάπλωσή του, καθώς το trafficking αποτελεί μια από τις τρεις σημαντικότερες πηγές πλούτου στη χώρα μας.²⁴

Οι βασικές αιτίες ύπαρξης και επιδείνωσης αυτού του φαινομένου είναι οι εξής:²⁵ Η έλλειψη δικαιωμάτων και ελευθεριών για τις γυναίκες καθώς η διάκριση και η βία κατά των γυναικών. Επίσης, η έλλειψη υποδομών που να εξασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες εργασίας στις γυναίκες, οι οποίες κατά συνέπεια πλήττονται περισσότερο από την ανεργία, τη φτώχεια, την οικονομική κατάσταση της χώρας, την οικογενειακή κατάσταση καθώς πολλές από αυτές ή έχουν χάσει το σύντροφό τους και τα παιδιά τους ή είναι ορφανές, την πολιτική κατάσταση της χώρας (για παράδειγμα: εμφύλιος πόλεμος, βομβαρδισμοί, εισβολές από άλλες χώρες), την έλλειψη προσδοκιών, την προσφυγιά και πολλούς άλλους παράγοντες.²⁶

Το trafficking γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση έχει αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερης μελέτης, πρώτον γιατί αποτελεί την πιο διαδεδομένη μορφή trafficking στο δυτικό κόσμο – και στη χώρα μας – και, δεύτερον γιατί υπάρχουν πτυχές του φαινομένου ιδιαίτερα σε σχέση με τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων των θυμάτων οι οποίες σχετίζονται άμεσα με το φύλο τους. Το trafficking των γυναικών είναι με άλλα λόγια μια από τις σύγχρονες μορφές βίας κατά των γυναικών στον τομέα του βιοπορισμού τους μετά από πλήρη ένδεια στην οποία περιήλθαν στις χώρες προέλευσης τους.²⁷

²¹ Λάζος 2002: 1. *Η εκδιδόμενη*: 91.

²² Νόμος 1193/1981: Περὶ τῆς ἐξ ἀφροδισίων νόσων προστασίας καὶ ρυθμίσεως συναφῶν θεμάτων καὶ Νόμος 2734/1999: Εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα καὶ ἄλλες διατάξεις.

²³ Με τον νόμο αυτό ο ποινικός μας κώδικας συμπληρώνεται προκειμένου οι δικαστές να μπορούν να τιμωρήσουν τους σωματέμπορους. Ο νόμος αυτός βρίσκεται στην εξής διεύθυνση: http://www.stop-trafficking.org/nomiko_plaisio/N3064.pdf

²⁴ www.nath.gr

²⁵ Βλ. υποσημ. 19.

²⁶ www.nath.gr

²⁷ Ο.π.

Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι το φαινόμενο αυτό, έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις και έχει εξαπλωθεί με ιλιγγιώδη ταχύτητα κυρίως τα τελευταία είκοσι χρόνια. Το πρόβλημα συνδέεται άμεσα τόσο με την «εσωτερική ζήτηση» της εκάστοτε χώρας, όσο και με τις συνθήκες στις χώρες προέλευσης των θυμάτων, ενώ συγχρόνως καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει η εμπλοκή των ομάδων του οργανωμένου εγκλήματος. Μελέτες και έρευνες που διεξάγονται από Πανεπιστημιακά Ιδρύματα και μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς στην Ελλάδα φανερώνουν ότι ο αριθμός των θυμάτων συνεχώς αυξάνει από τις αρχές της δεκαετίας του 1990.²⁸ Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '90 το μεγαλύτερο ποσοστό εξαναγκαστικά εκδιδόμενων αφορά σε άτομα που κατάγονται από χώρες κυρίως της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων.²⁹ Παρουσιάστηκε μια ραγδαία άνοδος του ποσοστού αλλοδαπών εκδιδόμενων γυναικών, ενώ τα μεγέθη φανέρωσαν μια τάση αναδιάταξης του πληθυσμού αυτού στην Ελλάδα. Η πορνεία γνώρισε μια θεαματική αύξηση ως προς τα μεγέθη, αλλά και τις μορφές, τις υπηρεσίες, την πελατεία, τη σύσταση του πληθυσμού των εκδιδόμενων και τις μισθώσεις.³⁰

Από το 2000 και μετά η συντριπτική πλειοψηφία των θυμάτων trafficking προέρχεται από χώρες της Ανατολικής – Κεντρικής Ευρώπης και της Βαλκανικής χερσονήσου όπως Ρουμανία, Μολδαβία, Ουκρανία, Βουλγαρία, Ρωσία, Λευκορωσία, Αλβανία, Πολωνία, Νιγηρία, Ουζμπεκιστάν, Γεωργία, Καζακστάν και άλλες με μικρότερο ποσοστό. Μετά από ανάλυση των στοιχείων της Αστυνομίας από τις υποθέσεις που έχουν εξιχνιαστεί, τα θύματα αυτής της εγκληματικής συμπεριφοράς είναι κυρίως γυναίκες αλλοδαπής υπηκοότητας, σε μεγαλύτερο ποσοστό ηλικίας 20-30 ετών και σε μικρότερο ποσοστό ηλικίας 18-20 ή άνω των 30 ετών. Επιπλέον, έχει καταγραφεί περιορισμένος αριθμός περιπτώσεων, όπου τα θύματα ήταν ανήλικες κάτω των 18 ετών, ενώ έχει διαπιστωθεί ότι ένα ποσοστό 10-15% είναι έγγαμες ή εν διαστάσει σύζυγοι ή έχουν στη χώρα τους ανήλικα παιδιά. Ωστόσο, το ποσοστό αυτό είναι ενδεικτικό, καθώς σε πολλές περιπτώσεις, όπως αποδείχθηκε κατά την αστυνομική έρευνα και προανάκριση, τα

²⁸ Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας της Ελληνικής Αστυνομίας, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Κλάδος Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης, Τμήμα 1^ο, Σεπτέμβριος 2000: 2.

²⁹ Λάζος 2002: 1. Η εκδιδόμενη: 205-217.

³⁰ Ο.π.

θύματα δεν αποκαλύπτουν ή αποκρύπτουν τα στοιχεία που αφορούν στην πραγματική οικογενειακή τους κατάσταση.³¹

Το οικονομικό-βιοτικό επίπεδο των θυμάτων είναι ιδιαίτερα χαμηλό, γεγονός που αποτελεί καθοριστικό παράγοντα διευκόλυνσης στη στρατολόγηση και την μετέπειτα σεξουαλική εκμετάλλευσή τους.³² Το μορφωτικό τους επίπεδο είναι συνήθως μεσαίας και κατώτερης βαθμίδας, παρά το γεγονός ότι ποικίλει κατά μεγάλο ποσοστό στις περισσότερες των περιπτώσεων.³³ Επιπλέον, τα περισσότερα θύματα trafficking αγνοούν την ελληνική γλώσσα. Τα θύματα εμπορίας είναι αλλοδαπές, οι οποίες διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα και ο φόβος της απέλασης στη χώρα καταγωγής τους τις εμποδίζει να συνεργαστούν με τις αρχές για τη δίωξη των δραστών.³⁴

Σε μερικές από τις περιπτώσεις σεξουαλικής εκμετάλλευσης, που έχουν εξιχνιαστεί από τις Αστυνομικές Αρχές, διαπιστώθηκε ότι τα θύματα, παρά το γεγονός ότι είχαν εξαπατηθεί και είχε ασκηθεί σε βάρος τους έντονη σωματική και ψυχολογική βία, αποδέχονταν προσωρινά την κατάσταση εξάρτησης με την προσδοκία ότι θα αποκομίσουν οικονομικά οφέλη στο μέλλον. Ακόμη, ορισμένα από τα θύματα εμπορίας, λόγω του εκφοβισμού τους από τους δράστες, δεν έχουν πρόθεση να συνεργαστούν με τις Αστυνομικές Αρχές ή μεταβάλλουν την αρχική τους κατάθεση ενώπιον του δικαστηρίου.³⁵

Από το 2006 κι έπειτα³⁶, σύμφωνα με τον Υπαστυνόμο κ. Μπράτσικα, του τμήματος καταπολέμησης εμπορίας ανθρώπων της ΓΑΔΑ³⁷, το μεγαλύτερο ποσοστό των παράνομα εκδιδόμενων γυναικών και θυμάτων του trafficking στην Ελλάδα, προέρχονται κυρίως από την Νιγηρία και την Ρουμανία. Η μόνη διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι κάνουμε λόγω για “happy trafficking”. Πρόκειται για την ίδια μορφή σωματεμπορίας με

³¹ Μοντσίι 2007: 41-42.

³² Αμπατζή 2008: 32, Μοντσίι 2007: 107.

³³ Hofmann 2002: 121, Zhang 2007: 112.

³⁴ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τα αρχεία της ΓΑΔΑ.

³⁵ Ο.π.

³⁶ Τα στοιχεία (ιστορικά και στατιστικά, πριν και ύστερα από το 2006) που χρησιμοποιούνται στην μελέτη και δεν παραπέμπουν σε σχετική βιβλιογραφία, είναι προϊόν έρευνας, όπως αυτή προέκυψε, ύστερα από συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν στην Γενική Υποδιεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος και Εμπορίας Ανθρώπων της Διεύθυνσης Ασφαλείας Αττικής, από Αξιωματικούς του Τμήματος Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων, τον Ιούλιο 2011- Μάιο 2012.

³⁷ Στο σημείο αυτό κρίνω απαραίτητο να αποσαφηνίσω την εν λόγω συντομογραφία ως: Γενική Υποδιεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος και Εμπορίας Ανθρώπων της Διεύθυνσης Ασφαλείας Αττικής, καθότι στη συνέχεια της μελέτης θα αναφέρεται ως ΓΑΔΑ.

το παρελθόν, μόνο που στην περίπτωση αυτή, οι σωματέμποροι “προσέχουν το προϊόν τους”, δηλαδή ασκούν στις γυναίκες-θύματα περισσότερο ψυχολογική βία και λιγότερο σωματική. Η επιδείνωση του φαινομένου του trafficking την τελευταία πενταετία στη χώρα μας, οφείλεται στα τεράστια κέρδη που αποκομίζουν οι σωματέμποροι και οι συνεργοί τους, αλλά και στην γεωγραφική θέση³⁸ της Ελλάδας. Η Ελλάδα μαζί με την Ιταλία και την Τουρκία αποτελούν χώρες “transit” αλλά και εγκατάστασης των θυμάτων trafficking.

Στην Ευρώπη, σύμφωνα με τα στοιχεία του European Women’s Lobby, προκύπτει ότι το 79% των θυμάτων trafficking, είναι θύματα εμπορίας για σεξουαλική εκμετάλλευση. Πάνω από το 80% είναι γυναίκες. Πιο συγκεκριμένα, στην Ολλανδία, όπου η πορνεία έχει αποποινικοποιηθεί, τα στοιχεία της αστυνομίας δείχνουν ότι το 90% των γυναικών στην πορνεία που προέρχονται από την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη, είναι θύματα trafficking. Στο σύνολο των παράνομα διακινούμενων γυναικών, οι εννέα στις δέκα γυναίκες, θα ήθελαν να βγουν από το σύστημα της πορνείας, αλλά αισθάνονται ότι δεν μπορούν.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα στοιχεία της ελληνικής αστυνομίας, από 1/1 έως 31/12/2010, βοήθεια και προστασία πήραν 64 θύματα trafficking, ενώ ο συνολικός αριθμός των περιπτώσεων για τις οποίες έγινε κάποια άλλη ενέργεια, ήταν 142. Τα θύματα trafficking, σύμφωνα πάντα με την ελληνική αστυνομία, που τους αποδόθηκε δηλαδή ο χαρακτηρισμός του θύματος, το 2010, στην πλειονότητά τους προέρχονται από τη Ρουμανία (29), τη Βουλγαρία (25), τη Ρωσία (13) και τη Νιγηρία (10), σε σύνολο 92 γυναικών. Το ίδιο διάστημα, οι δράστες της σωματεμπορίας που συνελήφθησαν ήταν κυρίως Ελληνικής καταγωγής (78), Ρουμανικής καταγωγής (44), Βουλγαρικής καταγωγής (30), Ρώσικης καταγωγής (25) και Αλβανικής καταγωγής (22) σε σύνολο 246 ατόμων. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι μετανάστριες, οι οποίες υπήρξαν θύματα εξαναγκαστικής πορνείας, παρά την προστασία και τα δικαιώματα που τους παρέχει η νομοθεσία συχνά βρίσκονται σε ένα δίκτυο πολλαπλών εξαρτήσεων και καταναγκασμών που τις αποστερούν από τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος προστασίας και υποστήριξης του εαυτού τους.³⁹

³⁸ Συκιώτου 2003: 90-91.

³⁹ Τα παραπάνω στοιχεία αντλήθηκαν από τα αρχεία της ΓΑΔΑ.

Οι σωματέμποροι εκμεταλλεύονται το χαμηλό βιοτικό και μορφωτικό επίπεδο των θυμάτων, φτάνοντας στο σημείο να αποσπούν ακόμα και την συναίνεση των γονέων ή των οικείων τους, όταν πρόκειται για ανήλικα κορίτσια, για να τις μεταφέρουν από τη μία χώρα στην άλλη, με σκοπό ένα καλύτερο μέλλον γι' αυτές και τις οικογένειές τους. Χρησιμοποιώντας συνήθως απατηλά μέσα, τους υπόσχονται, ότι θα εργαστούν ως καθαρίστριες, κομμώτριες, οικιακοί βοηθοί, μοντέλα, babysitter ή σερβιτόρες, θα βγάλουν αρκετά χρήματα και ότι θα στέλνουν μέρος αυτών των εσόδων στις οικογένειές τους.⁴⁰

Φυσικά, οι έμποροι του σεξ, δεν κρατούν καμία από αυτές τις υποσχέσεις και τα κορίτσια αυτά, πολλές φορές ακόμα και πριν περάσουν τα σύνορα της χώρας τους, οδηγούνται με μαθηματική ακρίβεια στην πορνεία. Οι σωματέμποροι δεν εκμεταλλεύονται μόνο την ευάλωτη οικονομική και κοινωνική θέση αυτών των κοριτσιών, αλλά πολύ περισσότερο εκμεταλλεύονται το δικαίωμα της γενετήσιας ελευθερίας τους. Τις εξαναγκάζουν να εργάζονται ως πόρνες, είτε σε κάποιο οίκο ανοχής είτε στο πεζοδρόμιο ή ακόμα και σε γραφεία συνοδών, σε διαφημίσεις “ροζ” τηλεφωνημάτων και “ροζ” αγγελιών σε εφημερίδες και περιοδικά.⁴¹

Οι σωματέμποροι και οι συνεργοί τους, είναι συνήθως παραβατικά άτομα, με έλλειψη ηθικής, που στόχο έχουν το εύκολο κέρδος.⁴² Για να κάμψουν κάθε αντίσταση των θυμάτων trafficking, συνήθως τους πείθουν, ότι έχει δημιουργηθεί μεταξύ τους ένας “δεσμός χρέους”, δηλαδή ένα υπέρογκο χρεωστικό ποσό, όπου η κοπέλα καλείται να αποπληρώσει στον μεταφορέα, την μεταφορά της από τον τόπο καταγωγής της στη χώρα προσέλευσης. Ο μοναδικός τρόπος για να ξεχρεώσει το θύμα, είναι να εργαστεί ως πόρνη και να ακολουθεί τις εντολές του μεταφορέα της. Όταν η κοπέλα φτάσει στον τελικό προορισμό εγκατάστασής της, της αφαιρούν όλα τα νόμιμα έγγραφα (ταυτότητα και διαβατήριο) και το κινητό τηλέφωνο. Από εκεί κι έπειτα, ξεκινάει ο εξαναγκασμός της κοπέλας να εργαστεί ως πόρνη, ο οποίος συνήθως γίνεται με άσκηση ψυχολογικής και σωματικής βίας.⁴³

⁴⁰ Βλ. υποσημείωση 19.

⁴¹ Τα στοιχεία είναι προϊόν συνέντευξης που πραγματοποιήθηκε στη ΓΑΔΑ σε Υπαστυνόμους και Αστυνόμους του Τμήματος: Οργανωμένο Έγκλημα. Βλ. Στοιχεία της Συνέντευξης στο παράρτημα της εργασίας.

⁴² Καρά 2010: 18.

⁴³ Μοντσίνι 2007: 138.

Κάποιες από τις κοπέλες, οι οποίες καταφέρνουν να δραπετεύσουν και να φτάσουν στο αστυνομικό τμήμα, δύσκολα σπάνε την σιωπή τους, ώστε να καταστεί ευκολότερη η δράση των Αστυνομικών Αρχών, με σκοπό να συλληφθούν οι δράστες. Σύμφωνα με τον κ. Κούγια⁴⁴: «Όταν οι κοπέλες-θύματα φτάνουν στο Τμήμα, είναι συνήθως σε άσχημη σωματική και ψυχολογική κατάσταση. Έχουν έντονο το αίσθημα της ντροπής για την κατάσταση στην οποία βρίσκονται. Παρατηρείται έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους αστυνομικούς και δεν κατονομάζουν τους δράστες, ούτε δίνουν πληροφορίες για το πού ακριβώς βρίσκονταν, γιατί έχουν πειστεί, ότι η Αστυνομία είναι με το μέρος των σωματεμπόρων κι αν μιλήσουν, κινδυνεύουν να τις σκοτώσουν. Έχουν έντονο το αίσθημα της άρνησης, δεν θέλουν να μιλήσουν για το τι πέρασαν, για να μη θυμούνται όλα αυτά τα βασανιστήρια και τον εξαναγκασμό τους να έρχονται σε σεξουαλική επαφή με άντρες. Επίσης, σε κάποιες από τις κοπέλες απαντάται το “Σύνδρομο της Στοκχόλμης”⁴⁵. Όλα αυτά σαφώς και δυσχεραίνουν το έργο της Αστυνομίας, για την δίωξη και καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος της σωματεμπορίας.»

1.2 ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

Αν και κάθε περίπτωση διεθνικής σωματεμπορίας είναι μοναδική, υπάρχουν κοινά χαρακτηριστικά που αποδίδονται στη διαδικασία ανάπτυξης του φαινομένου: α) εντός των χωρών προέλευσης, υπάρχει μια φαινομενικά ατελείωτη προσφορά γυναικών, διαθέσιμων για εκμετάλλευση, β) εντός των χωρών προορισμού, υπάρχει μια φαινομενικά ατελείωτη ζήτηση για τις υπηρεσίες των γυναικών αυτών, και γ) οργανωμένα δίκτυα, μεγαλύτερης ή μικρότερης κλίμακας επιχείρησης, έχουν αναλάβει τον έλεγχο αυτού του οικονομικού σχήματος με σκοπό την εκμετάλλευση των διακινούμενων ατόμων και την παραγωγή τεράστιων κερδών.⁴⁶

⁴⁴ Αστυνόμος της ΓΑΔΑ, Βλ. υποσημείωση 36.

⁴⁵ Χουντουμάδη- Πατεράκη 2008: 510: «Σύνδρομο που παρουσιάζεται σε άτομα τα οποία έπεσαν θύματα ομηρίας. Βασικό χαρακτηριστικό του είναι η δημιουργία συναισθηματικού δεσμού των ομήρων με τους δεσμώτες τους, με τους οποίους έχουν στενή επαφή κάτω από αγχογόνες καταστάσεις. Η συμπεριφορά των ομήρων, οι οποίοι μπορούν να εκδηλώσουν και ευγνωμοσύνη που τους επιτράπηκε να ζήσουν, δε θεωρείται ότι ερμηνεύεται επαρκώς με τον αμυντικό μηχανισμό της ταύτισης με τον επιτιθέμενο».

⁴⁶ Bales 2005: 155.

Το φαινόμενο του Trafficking περιλαμβάνει τρία βασικά στάδια:⁴⁷ α) τη στρατολόγηση (π.χ. απαγωγή, ολική ή μερική εξαπάτηση, «υποδούλωση»/δέσμευση λόγω χρεών), β) τη μεταφορά από τη χώρα προέλευσης στη χώρα προορισμού (π.χ. με πλοίο, τραίνο, αεροσκάφος, οδικώς και πεζή, ταξί, αυτοκίνητα, φορτηγά, απροκάλυπτα ή κρυφά) και γ) την εμπορευματική ή οικονομική/σεξουαλική εκμετάλλευση, με κυρίαρχο σχήμα τη χώρα προέλευσης, τη χώρα διαμετακόμισης και τη χώρα υποδοχής (π.χ. κακομεταχείριση, κατακράτηση των ταξιδιωτικών εγγράφων και των εγγράφων ταυτότητας, περιορισμός/κράτηση και συνεχής επιτήρηση μέσα σε οίκους ανοχής ή σε άλλα «ασφαλή σπίτια», συνεχής αλλαγή τόπου, απειλές, εκφοβισμοί κ.ά.).

Η επικρατούσα μορφή παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων, στην Ελλάδα, αφορά στην ένταξη και εκμετάλλευσή τους στην πορνεία.⁴⁸ Οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων των διακινούμενων ατόμων σχετίζονται άμεσα με το φύλο⁴⁹ τους, καθώς η πλειονότητα αυτών, είναι γυναίκες και ανήλικα κορίτσια. Τονίζεται, όμως, ότι ο όρος «σεξουαλική εκμετάλλευση» δεν αποδίδει επαρκώς τη διττή φύση της εκμετάλλευσης: η εξαναγκαστικά εκδιδόμενη υφίσταται σεξουαλική εκμετάλλευση από τον πελάτη και οικονομική εκμετάλλευση της σεξουαλικότητάς της από το διεθνο-σωματέμπορο.⁵⁰ «Αν για το σωματέμπορο η γυναίκα ή το ανήλικο έχουν ανταλλακτική αξία, για τον πελάτη αποτελούν αξία χρήσης, χρησιμότητα. Οπότε ίσως είναι πιο εύστοχο η συγκεκριμένη μορφή εκμετάλλευσης να αποδίδεται ως εμπορευματική ή σεξουαλική-οικονομική εκμετάλλευση».⁵¹ Έτσι, είναι σημαντικό ο όρος της διεθνικής σωματεμπορίας να εννοεί όχι μόνο τη σεξουαλική εκμετάλλευση, αλλά την οικονομική και κοινωνική εκμετάλλευση των διακινούμενων ατόμων⁵², καθώς δεν αποτελούν παρά μόνο εμπορεύματα, που αποδίδουν κέρδος στους ιδιοκτήτες και ηδονή στους πελάτες.

⁴⁷ Καρά 2010: 37.

⁴⁸ Συκιώτου 2003: 84-85.

⁴⁹ Ο.π.: 53: «Οι ασιατικές χώρες έχουν τον υψηλότερο συνολικό αριθμό σκλάβων του σεξ, αλλά σε κατά κεφαλήν βάση η Ευρώπη έχει τα υψηλότερα επίπεδα σεξουαλικής δουλείας στον κόσμο. Συνολικά η βιομηχανία του λαθρεμπορίου του σεξ αυξάνεται με μέτριο ετήσιο ρυθμό, με την Ανατολική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή να επιδεικνύουν την ταχύτερη ανάπτυξη, ενώ μόνο στη Λατινική Αμερική οι ρυθμοί είναι σχετικά σταθεροί. Ο τρέχων ρυθμός αύξησης είναι πολύ χαμηλότερος από ό,τι προ δεκαπενταετίας, όταν το δουλεμπόριο του σεξ αυξήθηκε εκρηκτικά σε συνδυασμό με την εμφάνιση της παγκοσμιοποίησης».

⁵⁰ Λάζος 2002¹: 127, υποσημ. 143.

⁵¹ Λάζος 2002¹: 6-7.

⁵² Winrock 2002: 161.

Παρακάτω, θα αναλύσουμε τέσσερις πραγματικές υποθέσεις, όπως μου παρουσιάστηκαν από Αξιωματικούς της ΓΑΔΑ, ύστερα από άδεια του κ. Βανικιώτη, επικεφαλής του Τμήματος Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων της Γενικής Υποδιεύθυνσης Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος της Ασφάλειας Αττικής.⁵³ Και οι τέσσερις υποθέσεις προκύπτουν από περιλήψεις δικογραφιών, όπως αυτές είναι καταγεγραμμένες στο αρχείο της υπηρεσίας. Οι ιστορίες των κοριτσιών που αναλύουμε στη μελέτη μας έχουν όλες τους παρόμοια πλοκή. Συνήθως, οι γονείς, οι σύζυγοι, οι φίλοι, οι συγγενείς, οι οικογενειακοί φίλοι και οι μεσίτες, που έχουν συμβάλλει για να μετακινηθούν αυτά τα κορίτσια, θεωρούνται όλοι τους προμηθευτές που έχουν πουλήσει αυτά τα κορίτσια σε κάποιο πορνείο. Κάποια από αυτά τα κορίτσια είναι ακόμα ανήλικα και τα περισσότερα προέρχονται από πάρα πολύ φτωχές οικογένειες. Οι τέσσερις κοπέλες κατέθεσαν στην Αστυνομία, αναγνωρίστηκαν ως θύματα Trafficking και αυτομάτως, μέσω του Ε.Κ.Κ.Α⁵⁴, τους παρασχέθηκε αρωγή και προστασία, ενώ κάποιες από αυτές θέλησαν να επαναπατριστούν, όπως κι έγινε.

1.2.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Α

Η Mary κατάγεται από την Νιγηρία. Η οδύσσειά της ξεκίνησε κάπου στις αρχές του 2010, με το που δέχτηκε την πρόταση από τον διακινητή της, ο οποίος ήταν από το άμεσο φιλικό- οικογενειακό περιβάλλον της. Της υποσχέθηκε, ότι στην Ελλάδα θα έχει καλή εργασιακή θέση με δελεαστικές οικονομικές απολαβές, στέγη και καλό εργασιακό περιβάλλον για να ζει. Πριν την προσεγγίσει ο ομοεθνής της, γνώριζε την ευάλωτη

⁵³ Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στον 13^ο όροφο του κτιρίου της ΓΑΔΑ από Αξιωματικούς της Υπηρεσίας στο χρονικό διάστημα: Απρίλιος- Μάιος 2012, Βλ. παράρτημα εργασίας.

⁵⁴ Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.) είναι Ν.Π.Δ.Δ. εποπτευόμενο από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με έδρα την Αθήνα. Συστήθηκε με το άρθρο 6 του ν. 3106/03 με τον τίτλο Εθνικό Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας (Ε.Κ.Α.Κ.Β.) και με το άρθρο 20 του ν. 3402/05 μετονομάστηκε σε Ε.Κ.Κ.Α. Ο Οργανισμός του Κέντρου περιέχεται στο Π.Δ. 22/06. Με το νόμο 3895/2010 (ΦΕΚ 206 Α/8.12.2010) οι αρμοδιότητες των καταργηθέντων Εθνικού Παρατηρητηρίου Ατόμων με Αναπηρία και Ινστιτούτου Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης μεταφέρθηκαν στο ΕΚΚΑ. Διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο (άρθρο 15 του ν. 3868/10). Σκοπός του Ε.Κ.Κ.Α. είναι ο συντονισμός του δικτύου των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας της χώρας μας και η παροχή υπηρεσιών επείγουσας κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης σε άτομα, οικογένειες και ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες που διέρχονται κρίση ή περιέρχονται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

κοινωνική θέση της Mary και την δεινή της οικονομική κατάσταση. Η κοπέλα ύστερα από μια τόσο δελεαστική πρόταση δέχτηκε αμέσως, μη γνωρίζοντας φυσικά το τι θα επακολουθήσει.

Ο διακινητής- ομοεθνής της, εκμεταλλεόμενος τα θρησκευτικά πιστεύω της, της όρισε ως προϋπόθεση για την μεταφορά της, να επισκεφθούν τον μάγο της φυλής «Τζούτζου»⁵⁵, ώστε να τη “δέσει” με μάγια «Βουντού»⁵⁶, όπου και την όρκισε να μη “σπάσει” την συμφωνία τους. Η Mary δέχτηκε να ορκιστεί στον μάγο της φυλής, εφόσον γι’ αυτή ήταν κάτι απόλυτα φυσιολογικό. Στη περίπτωση αυτή το θύμα αυθυποβάλλει σε τέτοιο σημείο τον εαυτό του, όπου δέχεται οτιδήποτε έχει ειπωθεί κατά τη διάρκεια της τελετής, θεωρώντας το πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της προσωπικότητάς του. Με την ευχή- όρκο που της διάβασε ο «Τζούτζου», η Mary δεσμεύτηκε με τον όρκο της σιωπής, σε περίπτωση που θα έπεφτε στα χέρια αστυνομικών κατά τη διάρκεια του ταξιδιού της. Πείστηκε, ότι σε περίπτωση που καταγγείλει τον ομοεθνή της ή οποιονδήποτε βοηθό του, θα πάθει κακό τόσο ο αστυνομικός όσο η ίδια αλλά και μέλη της οικογένειάς της. Επίσης δεσμεύτηκε με τον όρκο του χρέους στον διακινητή της, για τα έξοδα μεταφοράς της και για την πλαστή βίζα.

Η Mary μεταφέρθηκε αεροπορικώς από το Λάγος στην Τουρκία κι από εκεί οδικώς στην Κωνσταντινούπολη. Εκεί την περίμενε συνεργός της εγκληματικής οργάνωσης (Ε.Ο), όπου ήρθε σε επαφή μαζί του με κινητό τηλέφωνο που την είχε προμηθεύσει ο ομοεθνής της. Ο δράστης της Ε.Ο την μετέφερε σε ένα σπίτι , στο οποίο διέμεινε μία εβδομάδα. Έπειτα, την μετέφερε στα σύνορα της περιοχής του Έβρου, τα οποία πέρασε μόνη της. Στα σύνορα, την έπιασε η αστυνομία και η Mary ζήτησε άσυλο, όπως την είχε συμβουλευσει ο διακινητής της. Κρατήθηκε εκεί για περίπου ένα μήνα, μέχρι να βγει η οριστική απόφαση ασύλου. Από τον Έβρο, ταξίδεψε στην Αθήνα με τρένο, χρησιμοποιώντας χρήματα που της είχε δανείσει ο ομοεθνής της. Στον σταθμό Λαρίσης, την περίμενε ένα άλλο μέρος της Ε.Ο, όπου την παρέλαβε και την οδήγησε σε ένα υπόγειο διαμέρισμα της Κυψέλης. Στο σπίτι υπήρχε άλλη μια γυναίκα, η «Μάνταμ». Την ίδια στιγμή αφαίρεσαν από τη Mary όλα τα έγγραφά της και το κινητό τηλέφωνο. Τις

⁵⁵ Μοντσίνι 2007: 151.

⁵⁶ <http://news.kathimerini.gr>: «Το βουντού μοιάζει κάπως με τον δικό μας όρκο. Ο ιερέας «Τζούτζου» που τελεί το βουντού παίρνει κομμάτια από το σώμα της γυναίκας -μαλλιά, νύχια- και έτσι την δεσμεύει να μείνει πιστή στην απόφασή της, ειδάλλως η ίδια ή οι συγγενείς της θα πάθουν κακό. Πρόκειται για μια πολύ διαδεδομένη τακτική στην Αφρική, που μάλιστα στη Νιγηρία έχει και νομική ισχύ!».

έκαναν σαφές ότι δεν υπάρχει τίποτα από ότι της είχε υποσχεθεί ο ομοεθνής της και της είπαν ότι ο μόνος τρόπος για να ξεχρεώσει ήταν να εκδίδεται. Αρχικά της άσκησαν έντονη ψυχολογική βία⁵⁷, εξαιτίας του όρκου που είχε δώσει στον «Τζούτζου» και η Mary αναγκάστηκε να ενδώσει σε ότι της επέβαλαν. Της είπαν ότι έπρεπε να βγει στο δρόμο και να εκπορνεύεται για δύο μήνες μέχρι να ξεχρεώσει και στη συνέχεια ότι τα χρήματα που θα αποσπούσε από τους πελάτες, θα μπορούσε να τα κρατάει η ίδια ή να στέλνει και την οικογένειά της.

Σύμφωνα με την κατάθεση της Mary: *«Μετά από λίγες μέρες ήρθαν κι άλλες κοπέλες στο διαμέρισμα. Μένουμε όλες μαζί σε ένα δωμάτιο μαζί με την “Μάνταμ”. Η “Μάνταμ”, ήταν γυναίκα του αρχηγού της Ε.Ο και έπρεπε να την υπακούμε. Αν ήθελα να βγω από το σπίτι έπρεπε να πάρω άδεια από αυτήν. Κάθε φορά που αρνιόμουν να βγω στο πεζοδρόμιο η “Μάνταμ” μου υπενθύμιζε τον όρκο που είχα δώσει στον “Τζούτζου” και πόσο μεγάλο κακό θα πάθω εγώ και η οικογένειά μου αν τον αθετήσω. Σκέφτηκα πολλές φορές να δραπετεύσω αλλά φοβόμουν τις συνέπειες από τον όρκο που είχα δώσει. Μέσα στο σπίτι υπήρχαν κοπέλες που ήταν εκεί για τρία χρόνια και δε μπορούσαν να ξεφύγουν με αποτέλεσμα αυτό να με απογοητεύει ακόμα περισσότερο.»*

Η Mary έκανε αυτή την δουλειά για περίπου τρεις μήνες, ώσπου τον Μάρτιο του 2010, ύστερα από έλεγχο της αστυνομίας, βρέθηκε, κατέθεσε με την βοήθεια ψυχολόγων, αναγνωρίστηκε ως θύμα trafficking και μέχρι σήμερα φιλοξενείται σε ξενώνα αρωγής και προστασίας θυμάτων και εργάζεται σε ένα νησί της χώρας μας, προσπαθώντας να ξεχάσει την εμπειρία της.

1.2.2 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Β

Η περίπτωση Β έχει περίπου την ίδια πλοκή με την περίπτωση Α, όσο αφορά την καταγωγή θύματος, την μέθοδο εξαπάτησης του θύματος και τον εξαναγκασμό του θύματος να εκπορνεύεται. Η διαφορά έγκειται στο ότι, στην περίπτωση Β ο σωματέμπορας είναι γένους θηλυκού και ομοεθνής του θύματος.

⁵⁷ Πρόκειται για περίπτωση “happy trafficking”, όπου οι δράστες της Ε.Ο ασκούν περισσότερο ψυχολογική βία στα θύματα και λιγότερο σωματική, εκμεταλλευόμενοι τα θρησκευτικά πιστεύω των θυμάτων.

Η περίπτωση Β έχει ως εξής: Η εγκληματική οργάνωση αποτελείται από την σωματέμπορα Νιγηριανής καταγωγής, γνωστή ως “Μάνταμ” και τον σύζυγό της, επίσης Νιγηριανής καταγωγής, οι οποίοι είχαν εθνικοποιηθεί. Ένας Έλληνας υπήκοος εβδομήντα χρόνων, είχε αναγνωρίσει τον άντρα Νιγηριανό ως παιδί του ενόπιου συμβολαιογράφου. Έτσι πρώτα εθνικοποιήθηκε αυτός, απέκτησε ελληνική ταυτότητα και στη συνέχεια η γυναίκα του. Την έφερε στην Ελλάδα και από εκεί και μετά δημιούργησαν την Ε.Ο. Μέλος της Ε.Ο, επίσης Νιγηριανός, “ψάρευε” γυναίκες στην πόλη Μπενίν της Νιγηρίας και τις προσέγγιζε με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, όπως και στην περίπτωση Α.

Στην προκειμένη περίπτωση θύμα είναι η Αρέτα, Νιγηριανής καταγωγής. Τον Δεκέμβριο του 2011, ο δράστης, αφού προσέγγισε την κοπέλα, την πληροφόρησε ότι στην Ελλάδα έχει ένα γνωστό του ζευγάρι Νιγηριανών, οι οποίοι είναι εθνικοποιημένοι και θα μπορέσουν να της βρουν δουλειά ως κομμώτρια. Από την στιγμή που η Αρέτα δέχτηκε την πτήση στον μάγο της φυλής «Τζούτζου» και την “έδεσε” με τα μάγια Βουντού. Οι όροι ήταν οι εξής: Να ξεχρεώσει για τα έξοδα μεταφορά της, να υπακούει το Νιγηριανό ζευγάρι και να σιωπά αν τυχόν πέσει στα χέρια της αστυνομίας. Ο τόπος μεταφοράς της έγινε ακριβώς όπως περιγράψαμε και στην περίπτωση Α. Όταν η Αρέτα έφθασε στην Αθήνα, την παρέλαβε το ζευγάρι των Νιγηριανών, την μετέφεραν σε ένα υπόγειο κάπου στο κέντρο της πόλης και της όρισαν χρέος εξήντα χιλιάδες ευρώ.

Η Αρέτα δεν άντεξε πάνω από έναν μήνα στο πορνείο. Μια μέρα καθώς δεν ήταν υπό την επίβλεψη της “Μάνταμ”, κατάφερε να το σκάσει. Περπάτησε από το κέντρο της Αθήνας έως τον σταθμό Λαρίσης και σε κατάσταση πανικού ζητούσε βοήθεια. Το γεγονός ότι δεν ήξερε την ελληνική γλώσσα, την δυσκόλευε ακόμα πιο πολύ στην προσπάθειά της να εξηγήσει το τι της συνέβη. Τελικά, με την βοήθεια κάποιων περαστικών μεταφέρθηκε στο τοπικό αστυνομικό τμήμα στο κέντρο της Αθήνας και από εκεί στο τμήμα καταπολέμησης εμπορίας ανθρώπων της ΓΑΔΑ.

Το θύμα ήταν ιδιαίτερα φοβισμένο όταν έφθασε στη ΓΑΔΑ. Διαπιστώθηκε ότι της είχαν κάνει Βουντού ώστε να μη σπάσει την σιωπή της. Ο φόβος της και η ταραχή της από όσα πέρασε μέσα στο σπίτι με την “Μάνταμ” και στο πορνείο κατανίκησαν τους όρκους στον «Τζούτζου» με τους οποίους είχε δεσμευθεί. Αφού κατέθεσε με κάθε λεπτομέρεια, ακολούθησε αστυνομική έρευνα. Συνελήφθη η γυναίκα- δράστης, η

“Μάνταμ”, η οποία απεδείχθη ότι είχε αρχηγικό- διακριτό ρόλο στην εποπτεία και επιτήρηση των γυναικών- θυμάτων στο σπίτι. Στο σπίτι, η αστυνομία βρήκε άλλες τέσσερις Νιγηριανές κοπέλες- θύματα, από τις οποίες καμία δεν δέχτηκε να συνεργαστεί και να καταθέσει. Οι κοπέλες αυτές φοβόντουσαν τόσο τους δράστες της Ε.Ο όσο και τον όρκο που είχαν δώσει στον «Τζούτζου». Επίσης εντός σπιτιού βρήκαν και λίστες με συμπεριφορές και παραβάσεις. Οι παραβάσεις ήταν συνήθως σε χρηματικό πρόστιμο, το οποίο επιπρόσθεταν στο χρέος της κάθε κοπέλας- θύμα. Για παράδειγμα αν έβγαινε από το σπίτι δίχως άδεια, το πρόστιμο ήταν τριάντα ευρώ. Αν αντιμιλούσε στην “Μάνταμ” το πρόστιμο ήταν είκοσι ευρώ.

Τελικά, η γυναίκα- δράστης προφυλακίστηκε αλλά ο άντρας της δεν κατέστη δυνατό να συλληφθεί. Στην Αρέτα παρασχέθηκε αρωγή από το Ε.Κ.Κ.Α, της δόθηκε άδεια παραμονής στη χώρα μας και της παρασχέθηκε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

1.2.3 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Γ

Η περίπτωση Γ εξακριβώθηκε από την Ελληνική αστυνομία τον Φεβρουάριο του 2011. Εν αντιθέσει με τις δύο προηγούμενες περιπτώσεις, περιλαμβάνει την διάσταση της έντονης σωματικής βίας που ασκούν οι δράστες στα θύματα της σωματεμπορίας με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση. Οι δράστες, οι συνεργοί της Ε.Ο και τα θύματα είναι Ρουμανικής καταγωγής.

Όπως και στις περιπτώσεις Α-Β, το θύμα, βρίσκεται σε άσχημη οικονομική κατάσταση στη χώρα της. Στην αναζήτησή της να βρει δουλειά και να ξεφύγει από τα δεινά της φτώχειας, την προσεγγίζει ένας Ρουμάνος υπήκοος. Της υπόσχεται δουλειά καθαρίστριας στην Ελλάδα. Με έξοδα και οδηγίες του Ρουμάνου, η Κάτια φθάνει στην Αθήνα. Εκεί την παραλαμβάνουν ρουμάνοι υπήκοοι- μέλη της Ε.Ο και την μεταφέρουν σε ένα σπίτι στο κέντρο της Αθήνας. Αρχικά της αφαιρούν όλα τα ταξιδιωτικά έγγραφα, την ταυτότητά της και το κινητό τηλέφωνο. Στη συνέχεια, της αποκαλύπτουν, ότι όσα της έταξε ο Ρουμάνος στην πατρίδα της είναι ψέματα και από την στιγμή εκείνη έχει χρέος απέναντί τους χίλια οχτακόσια ευρώ. Της κάνουν σαφές ότι ο μόνος τρόπος για να ξεχρεώσει είναι να εργάζεται σε οίκους ανοχής ως πόρνη. Ακολουθεί η μαρτυρία της Λίλιαν- θύμα (γεννηθείς το 1992) της παραπάνω Ε.Ο:

«Αρχικά, σοκαρίστηκα και αντέδρασα έντονα. Οι δράστες της Ε.Ο, μου άσκησαν έντονη σωματική βία με δυνατά χτυπήματα σε όλο μου το κορμί. Επειδή δεν συνεργαζόμουν, μία εκ των δραστών (γυναίκα- Ρουμάνα υπήκοος), φόρεσε ένα προφυλακτικό στο χέρι της και με βίασε παρά φύση, προκειμένου να κάμψει κάθε αντίδρασή μου. Αυτό συνέβη αρκετές φορές και μου τόνιζε διαρκώς ότι με προετοιμάζει για να εκπορνεύομαι στον οίκο ανοχής και να ικανοποιώ τις ιδιαίτερες προτιμήσεις των πελατών. Ένα άλλο μέλος της Ε.Ο (άντρας- Ρουμάνος υπήκοος), καθ' υπόδειξη της Ρουμάνας, με βίαζε παρά φύσει επανειλημμένα.

Όλη αυτή η συμπεριφορά έκαμψε κάθε μου αντίδραση. Με έκανε να καταρρεύσω ψυχολογικά. Δεν ήξερα, αν έξω είναι μέρα ή νύχτα. Εξαναγκάστηκα να κάνω ότι μου ζητούσαν και να εργαστώ στον οίκο ανοχής.»

Η Λίλιαν εργάστηκε στον οίκο ανοχής περίπου δύο εβδομάδες. Μια μέρα κατόρθωσε να δραπετεύσει από το σπίτι. Σε πανικόβλητη κατάσταση άρχισε να τρέχει και να ουρλιάζει παρακαλώντας για βοήθεια. Περαστικοί αντιλήφθηκαν ότι κάτι περίεργο συνέβη με αυτή την κοπέλα. Την προσέγγισαν και αφού κατάφεραν να την ηρεμήσουν κάλεσαν την αστυνομία. Η Λίλιαν δέχτηκε να καταθέσει στην υπηρεσία.

Σύμφωνα με τις υποδείξεις της Λίλιαν, η αστυνομία διενέργησε έρευνα στο σπίτι όπου διέμενε παρά τη θέλησή της. Εκεί βρέθηκαν άλλες δύο Ρουμάνες- θύματα. Σύμφωνα με την κατάθεσή τους, είχε ασκηθεί εις βάρος τους έντονη σωματική βία. Δυνατά χτυπήματα με μπουνιές και κλωτσιές στο σώμα και το κεφάλι και με ένα σιδηρολοστό χτυπήματα στα χέρια και στα πόδια. Οι δράστες υποχρέωναν τις κοπέλες, να εκπορνεύονται σε οίκο ανοχής και να αποσπούν από κάθε πελάτη το ποσό των είκοσι ευρώ και να ανταπεξέρχονται σε οποιαδήποτε σεξουαλική απαίτηση οποιουδήποτε πελάτη. Όταν επέστρεφαν στο σπίτι, τις αφαιρούσαν όλα τα πορνικά έσοδα. Συνέχιζαν να τις απειλούν με φωνές και άσκηση σωματικής βίας ότι πρέπει να κάνουν τουλάχιστον τριάντα ραντεβού την ημέρα, δηλαδή να πηγαίνουν με τριάντα άντρες ημερησίως. Μία από τις κοπέλες είχε φτάσει σε σημείο να πηγαίνει με σαράντα άντρες ημερησίως ακόμα και τις μέρες της εμμηνου ρύσεως.

Τελικά, όλοι οι δράστες της Ε.Ο συνελήφθησαν και προφυλακίστηκαν. Και τα τρία θύματα δέχθηκαν αρωγή και προστασία από μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και εν συνεχεία εξέφρασαν την επιθυμία να επαναπατριστούν, όπως και έγινε.

1.2.4 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Δ

Η τέταρτη περίπτωση είναι αρκετά πρόσφατη και εξιχνιάστηκε από την ελληνική αστυνομία στις αρχές Ιανουαρίου του 2012. Αφορά ανήλικο θύμα από τη Ρουμανία, γεννηθείς το 1996. Οι δράστες της Ε.Ο είναι μία Ρουμάννα- φίλη του θύματος και ένας άντρας Ρουμάνος, ο οποίος για τους λόγους διακίνησης των θυμάτων ταξίδευε συχνά μεταξύ Ρουμανίας- Ελλάδος. Όπως και η περίπτωση Γ, η συγκεκριμένη περίπτωση, περιλαμβάνει μια διάσταση της σωματικής βίας που ασκείται στα θύματα του trafficking.

Η Κάτια (το θύμα) βρισκόταν σε δυσχερή οικονομική κατάσταση. Ζούσε μαζί με τον πατέρα της στη Ρουμανία κι έψαχνε απεγνωσμένα δουλειά, ώστε να συμβάλει κι αυτή στα έξοδα του σπιτιού. Μία μέρα πληροφορήθηκε από κάποια φίλη της, ότι έχει έναν γνωστό της Ρουμάνο στην Ελλάδα, ο οποίος θα την βοηθήσει να βρει δουλειά ως καθαρίστρια στην χώρα μας. Η Κάτια με τον πατέρα της συμφώνησαν με αυτή την προσφορά εργασίας. Σε ένα από τα ταξίδια του ο Ρουμάνος επισκέφθηκε το σπίτι της Κάτιας και απέσπασε την συναίνεση του πατέρα της, με σκοπό να μπορέσει η Κάτια να ταξιδέψει εκτός των συνόρων της χώρας της, επειδή ήταν ανήλικη. Με μια υπεύθυνη δήλωση επέτρεψε στην κόρη του να ταξιδέψει στην Ελλάδα με συνοδό τον Ρουμάνο.

Όταν ο Ρουμάνος μετέφερε την Κάτια στην Ελλάδα, της έβγαλε νέα- πλαστή ταυτότητα με παραποιημένη μόνο την ημερομηνία γέννησής της. Την έφτιαξε ώστε να δείχνει δύο χρόνια μεγαλύτερη, δηλαδή 18 χρόνων. Αφού τις αφαίρεσε όλα τα ταξιδιωτικά έγγραφα και το κινητό τηλέφωνο, της έδωσε μόνο την πλαστή ταυτότητα και την περιόρισε μέσα σε ένα σπίτι στο κέντρο της Αθήνας.

Σύμφωνα με την κατάθεση της Κάτιας, συνέβησαν τα ακόλουθα: *«Αφού μείναμε δύο βράδια σε εκείνο το σπίτι, το επόμενο πρωί με ζύπνησε και μου είπε να ετοιμαστώ να πάμε για δουλειά. Όταν το ρώτησα τι δουλειά θα κάνω μου απάντησε χαμογελώντας σε στούντιο. Αρχικά χάρηκα και ενθουσιάστηκα αρκετά γιατί νόμιζα ότι θα δουλέψω σε στούντιο φωτογράφησης. Στη συνέχεια όμως μου είπε ότι θα δουλεύω σε στούντιο που θα έρχονται άντρες για να κάνουν έρωτα μαζί τους. Αμέσως αρνήθηκα. Τότε ο Ρουμάνος άρχισε να μου φωνάζει και να με χτυπάει στο κεφάλι και σε όλο μου το σώμα. Σοκαρίστηκα, κατέρρευσα σωματικά και ψυχικά. Δεν μπορούσα άλλο να αντιδράσω και αναγκάστηκα να ενδώσω στις πιέσεις του. Μου έκανε σαφές ότι θα παραβρίσκομαι σεξουαλικά με άντρες*

και ότι θα πρέπει να ικανοποιώ οποιαδήποτε επιθυμία τους. Νομίζω, ότι έμεινα περίπου έναν μήνα στο στούντιο και μετά με σταμάτησε από εκεί γιατί αρνιόμουν να κάνω ότι μου ζητούσαν οι πελάτες. Οι περισσότεροι πελάτες μου ζητούσαν ερωτική επαφή χωρίς προφύλαξη και πρωκτικό έρωτα. Ο Ρουμάνος με μετέφερε στα γύρω στενά της Ομόνοιας και μου είπε ότι από εδώ και πέρα θα εκδίδομαι στο πεζοδρόμιο. Ένα βράδυ με προσέγγισε ένας ομοεθνής μου, κατάλαβε ότι είμαι Ρουμάνα και χωρίς να γίνει αντιληπτός με μετέφερε στην αστυνομία.».

Η Κάτια κατέθεσε στην αστυνομία και ύστερα από έρευνα στο στούντιο συνελήφθη ο Ρουμάνος καθώς και άλλοι συνεργοί της Ε.Ο. Στον Ρουμάνο ασκήθηκε δίωξη για βιασμό και σωματεμπορία ως διακριτό μέλος της Ε.Ο σε βάρος ανηλικού και καταδικάστηκε. Η Κάτια δέχθηκε αρωγή και προστασία από ΜΚΟ και αργότερα εξέφρασε την επιθυμία της να επαναπατριστεί, όπως και έγινε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ TRAFFICKING

Η διεθνική σωματεμπορία δεν είναι ένα νέο κοινωνικό και εγκληματικό φαινόμενο. Την τελευταία εικοσαετία η εμπορία λευκής σαρκός και η σεξουαλική εκμετάλλευση διαγράφουν μια ανεξέλεγκτη πορεία εξάπλωσης σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που καθιστά απαραίτητη την όλο και αποτελεσματικότερη υπεράσπιση και προστασία των θυμάτων από το νομοτυπικό και θεσμικό πλαίσιο καθώς και την νομική κάλυψη για την πρόληψη και καταστολή του φαινομένου.⁵⁸ Στο κεφάλαιο αυτό, θα επιχειρήσουμε να καταγράψουμε το θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της διεθνικής σωματεμπορίας σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, καθώς και ενδεχόμενες δράσεις ή προγράμματα για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

⁵⁸ Τα στοιχεία είναι προϊόν συνέντευξης που πραγματοποιήθηκε στη ΓΑΔΑ σε Υπαστυνόμους και Αστυνόμους της Υπηρεσίας.

Στο κεφάλαιο αυτό, καταγράφονται όλα τα διεθνή κείμενα που έχουν θεσπιστεί σχετικά με την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων, προβάλλεται συνοπτικά το περιεχόμενο και οι βασικές τους κατευθύνσεις, ενώ αναλύονται τα σημαντικότερα κείμενα που έχουν υιοθετηθεί από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, αναφέρεται το ισχύον δίκαιο σχετικά με την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων από την ελληνική έννομη τάξη και αναλύονται ειδικότερα οι ρυθμίσεις των άρθρων του Ποινικού Κώδικα, όπου τυποποιείται η παράνομη αυτή συμπεριφορά, μετά την θέση σε ισχύ των Ν. 3064/2002, 3625/2007 και 3875/2010.

Φυσικά, κανείς δεν μπορεί να απαντήσει με βεβαιότητα δικαίου σε ερωτήματα θεμελιακά και αμφιλεγόμενα που απευθύνονται κατά πρώτο λόγο στη συνείδηση του καθένα. Τα ερωτήματα αυτά υπερβαίνουν τα κλασσικά ερωτήματα της ηθικής, όπως «ηθική» ή «ανήθικη» πράξη, «καλός» ή «κακός» άνθρωπος και αγγίζουν τα ζητήματα που αφορούν την υπόσταση του ανθρώπου και τον ορισμό του ανθρώπινου όντος.⁵⁹ Τα ερωτήματα αυτά θα επεξεργαστούν και θα απαντηθούν, κατά το δυνατό, στο κεφάλαιο τρίτο, «Ηθική» και trafficking.

2.1 ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ⁶⁰

Το 1904 υιοθετήθηκε η Διεθνής Σύμβαση για την Καταστολή του εμπορίου της Λευκής Σαρκός⁶¹, με διεθνή νομική ισχύ. Η σύμβαση αυτή εστίαζε στην προστασία των θυμάτων-γυναικών του εμπορίου λευκής σαρκός και όχι στην τιμωρία των δραστών και αποδείχτηκε αναποτελεσματική. Έτσι το 1910 υιοθετήθηκε η Διεθνής Σύμβαση⁶² για την Καταστολή της Διακίνησης Λευκής Σαρκός⁶³ η οποία προέβλεπε την τιμωρία των

⁵⁹ Περιοδικό ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ 2002.

⁶⁰ Magliveras 2007, Scarpa 2008: 39, Συμεωνίδου-Καστανίδου 2002: 424, της ίδιας 2003: 17, της ίδιας 2010: 156, Δημήτραινας 2003: 92, Μανωλεδάκη 2003: 7, Συκιώτου 2003: 119, Hofmann 2002: 257.

⁶¹ International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic, 1 LNTS 83 (1904).

⁶² Συγκεκριμένα της Διεθνούς Σύμβασης για την Καταστολή της Εμπορίας Λευκής Σαρκός του έτους 1910, 3 LNTS 278 (1910), της Διεθνούς Σύμβασης για την Καταστολή της Σωματεμπορίας των Γυναικών και των Παιδών του έτους 1921, 9 LNTS 416 (1921), και της Διεθνούς Σύμβασης για την καταστολή της Σωματεμπορίας των Ενηλίκων Γυναικών του έτους 1933, 150 LNTS (1933), η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Α.Ν. 360/1936.

⁶³ Η νομοτυπική μορφή της οποίας ορίστηκε ως εξής: «Whoever, in order to gratify the passions of another person, has, by fraud or by means of violence, threats, abuse of authority, or any other method of

δραστών και 13 κράτη-μέλη την επικύρωσαν και δεσμεύτηκαν να την εφαρμόσουν. Οι παραπάνω διεθνείς συμβάσεις, απαγόρευαν συγκεκριμένα μόνο την εμπορία λευκής σαρκός, δηλαδή λευκών γυναικών και ως εκ τούτου χρησιμοποιήθηκαν από τους πλούσιους ρατσιστές δουλεμπόρους ως επιχείρημα ότι η εμπορία γυναικών από άλλες φυλές για την οικονομική και σεξουαλική τους εκμετάλλευση ήταν νόμιμη.

Στη συνέχεια το 1933⁶⁴ υπό την αιγίδα του Συμφώνου της Κοινωνίας των Εθνών υπογράφηκε η Σύμβαση για την Καταστολή της Διακίνησης Ενήλικων Γυναικών που υποχρέωνε τα κράτη-μέλη να διώκουν και να τιμωρούν άτομα που διακινούσαν γυναίκες, άσχετα με το αν η γυναίκα είχε εκφράσει τη συγκατάθεση της ή όχι. Η αντικατάσταση του όρου «εμπόριο λευκής σαρκός» με τον όρο «διακίνηση γυναικών», απλά λειτούργησε στο να ξεχωρίσει τη διεθνική σωματεμπορία από την εγχώρια πορνεία και να εστιάσει το ενδιαφέρον της στα διεθνή πλαίσια. Έτσι η διεθνική διακίνηση γυναικών θεωρήθηκε παράνομη χωρίς όμως να συζητηθούν οι συνθήκες δουλείας και η συνεχόμενη εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών στα δίκτυα σωματεμπορίας και πορνείας.

Το 1949 ο ΟΗΕ παγίωσε όλες τις παραπάνω συνθήκες, στην «Συνθήκη για την Καταστολή της Διακίνησης Προσώπων και την Εκμετάλλευση Πορνείας Άλλων».⁶⁵ Η συνθήκη αυτή ακολουθεί τις αρχές του καταργητικού συστήματος δηλαδή επιδιώκει την ποινικοποίηση των πράξεων που σχετίζονται με την πορνεία, την εκμετάλλευση από τρίτους αλλά όχι της ποινικοποίησης της πορνείας. Επίσης δεν προβλέπει μέτρα προστασίας και αρωγής για τις παραβάσεις ατομικών δικαιωμάτων που υπόκεινται οι γυναίκες κατά τη διακίνηση τους, εστιάζει αποκλειστικά στη διακίνηση προσώπων για πορνεία και έτσι εξομοιώνει τη διακίνηση προσώπων με την εκμετάλλευση της πορνείας άλλων. Η Συνθήκη του 1949 δεν απαγορεύει την πορνεία αλλά δεν απαγορεύει και τη δίωξη των εκδιδόμενων γυναικών. Μάλιστα επέτρεπε και συνιστούσε τη απέλαση των

compulsion, procured, enticed or led away a woman or girl over age, for immoral purposes» (όποιος με σκοπό να ικανοποιήσει τα πάθη άλλου προσώπου έχει, με απάτη ή με τη χρήση μέσων βίας, με απειλές, με κατάχρηση εξουσίας ή με άλλη μέθοδο εξαναγκασμού, προάγει στην πορνεία, αποπλανήσει ή απαγάγει γυναίκα ή ανήλικο κορίτσι για ανήθικους σκοπούς).

⁶⁴ 60 LNTS 153 (1926), η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 4473/1930.

⁶⁵ Στο πλαίσιο του ΟΗΕ: προηγήθηκε χρονικά η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ακολούθησαν τα Διεθνή Σύμφωνα για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, όπως και για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα και αργότερα η Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών και η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας και άφηνε το θέμα στον διακανονισμό των εσωτερικών οδηγιών του κάθε κράτους, επικυρώθηκε από 73 χώρες και έχει εξαιρετικά χαλαρούς μηχανισμούς εφαρμογής αφού δεν προβλέπει τη θέσπιση κάποιου ανεξάρτητου οργάνου για τον έλεγχο του έργου και της εφαρμογής της Συνθήκης. Θεωρητικά η Συνθήκη υποχρέωνε τα κράτη-μέλη να υποβάλλουν έκθεση στον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ κάθε χρόνο σχετικά με την εφαρμογή της σε εθνικό επίπεδο.⁶⁶

Από το 1974 και μετά, η Ομάδα Εργασίας για τις Σύγχρονες Μορφές Δουλείας, με εντολή από την Υπό-Επιτροπή για την Πρόληψη των Διακρίσεων και την Προστασία των Μειονοτήτων έχει την δυνατότητα να εξετάζει τις εθνικές εκθέσεις των κρατών-μελών σχετικά με την διεθνική σωματεμπορία. Τα ανθρώπινα δικαιώματα που παραβιάζονται με την διεθνική σωματεμπορία προστατεύονται από τις γενικότερες συμβάσεις του ΟΗΕ όπως: την Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα⁶⁷, τη Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών⁶⁸ και τη Σύμβαση κατά των Βασανιστηρίων.

Ειδικότερα, το Δεκέμβριο του 2000, στα πλαίσια συνδιάσκεψης στο Παλέρμο της Ιταλίας, υπογράφηκε η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών Ενάντια στο Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα⁶⁹, μαζί με το Πρωτόκολλο για την Αποτροπή, την Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης Διακίνησης Προσώπων με Σκοπό την Σεξουαλική και Οικονομική Εκμετάλλευση, ιδιαίτερα των Γυναικών και των Παιδιών⁷⁰ και το Πρωτόκολλο Ενάντια στη Λαθρεμπορία Μεταναστών Μέσω Ξηράς, Αέρα και Θάλασσας, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, στην εννοιολογική αποσαφήνιση του εγκλήματος της διεθνικής σωματεμπορίας. Ωστόσο, το διακρίνουν ορισμένα κενά που βοηθούν στο χαρακτηρισμό του Πρωτοκόλλου ως μια δειλή και συντηρητική προσπάθεια ενάντια στο σύγχρονο δουλεμπόριο. Για παράδειγμα, δεν ενσωματώνει στο κείμενό του τα διεθνή πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που εγγυώνται σε όλους τους

⁶⁶ International Convention on the Suppression of the Traffic in Person and of the Exploitation of the Prostitution of Others, 96 UNTS 271 (1949).

⁶⁷ Το παραπάνω Σύμφωνο κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ν. 2462/1997.

⁶⁸ Το παραπάνω Σύμφωνο κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ν. 2462/1997.

⁶⁹ Η Σύμβαση αυτή κυρώθηκε με τον Ν. 3875/2010.

⁷⁰ Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Person, especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Doc. A/55/383. Στο ως άνω Πρωτόκολλο τέθηκε σε ισχύ στις 25.12.2003.

ανθρώπους -ακόμα και στους παράνομους μετανάστες- δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη και σε βασικές παροχές υπηρεσιών, όπως προσωρινός χώρος διαμονής, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και τροφή. Το Πρωτόκολλο περιλαμβάνει κάποιες διατάξεις για τη προστασία της σωματικής ακεραιότητας των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας που συνεργάζονται για τη δίωξη των σωματεμπόρων τους, αλλά αφήνει το θέμα της αρωγής των θυμάτων και της παροχής υπηρεσιών στη διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών, ακόμα και αν οι κυβερνήσεις τους έχουν την οικονομική δυνατότητα να διαθέσουν κονδύλια ή έχουν κατασχέσει τα περιουσιακά στοιχεία των διεθνοσωματεμπόρων.⁷¹ Επίσης το Πρωτόκολλο δεν υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να παρέχουν στα θύματα προσωρινές άδειες παραμονής ή ειδικές βίζες ακόμα και αν η ζωή τους κινδυνεύσει εάν επαναπατριστούν. Συνεπώς, αφήνεται στα εγχώρια νομοθετικά συστήματα των κρατών-μελών να καλύψουν την αποτυχία της διεθνούς κοινότητας να επιβεβαιώσει ότι τα μετακινούμενα θύματα διεθνικής σωματεμπορίας θα χαιρούν προστασίας των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους.

Τον Φεβρουάριο του 2000, δηλαδή πριν την υπογραφή της Σύμβασης στο Παλέρμο, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα⁷², η UNICEF, και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης δημοσιοποίησαν ένα κοινό Σημείωμα στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ σχετικά με τα σχέδια των Πρωτοκόλλων, όπου περιέχει προτάσεις ενάντια στη λαθρεμπορία και την διακίνηση προσώπων με σκοπό την εκμετάλλευση καθώς και τη διατύπωση για το αν ο διαχωρισμός σε δυο Πρωτόκολλα είναι θεμιτός. Ο νόμος των ΗΠΑ, «Θύματα Διεθνικής Σωματεμπορίας και Βίας Πράξη Προστασίας 2000», προσφέρει ουσιαστική προστασία στα θύματα διεθνικής σωματεμπορίας. Αναγνωρίζει όλες τις μορφές διακίνησης προσώπων για σεξουαλική- οικονομική εκμετάλλευση, δηλαδή και για αναγκαστική εργασία, δουλεία ή αναγκαστική προσφορά υπηρεσιών και επιτρέπει τη χορήγηση προσωρινής βίζας ή άδειας παραμονής στα θύματα, τα οποία είναι διατεθειμένα να συμμορφωθούν με λογικές απαιτήσεις συνεργασίας με τις αρχές. Προβλέπεται αδειών εργασίας, χρηματοδότηση στους παρέχοντες υπηρεσιών στα θύματα, χρηματοδότηση στο εξωτερικό για προγράμματα πρόληψης και αρωγής και εκπαιδευτικά προγράμματα για τους ομοσπονδιακούς

⁷¹ *Smuggling and Trafficking in persons and the protection of their human rights*, Note by the Secretary – General, E/ CN.4/ Sub 2/2001/26, 5 July 2001.

⁷² www.unicef.org

υπαλλήλους προκειμένου να ξεχωρίζουν τα θύματα και να τα κατατάσσουν ως τέτοια. Όσον αφορά τις πρακτικές αντιμετώπισης για την παράνομη διακίνηση και εμπορία γυναικών, σε διεθνές επίπεδο θα λέγαμε ότι κατέχουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο στην εδραίωση και πρακτική εφαρμογή του νομικού πλαισίου, καθώς και στην υποβοήθηση και συνεργασία με τους επίσημους φορείς. Συνοπτικά, οι κυριότεροι από αυτούς είναι :

α) Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) είναι Διεθνής, Διακρατικός Οργανισμός με έδρα τη Γενεύη, και συστήθηκε το 1951 από τη Διεθνή Συνδιάσκεψη Μεταναστεύσεως στις Βρυξέλλες. Η Ελλάδα είναι ιδρυτικό μέλος του οργανισμού και λειτουργεί από το 1952. Ο ΔΟΜ ασχολείται με το θέμα αρωγής των θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας, με κύρια εντολή του τον ασφαλή, εθελοντικό επαναπατρισμό. Επίσης σε ορισμένες χώρες λειτουργεί καταφύγια θυμάτων όπου παρέχεται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ψυχολογική στήριξη και νομική συμπαράσταση.

β) Το La Strada είναι διεθνές πρόγραμμα που εφαρμόζεται από μη κυβερνητικούς φορείς και λειτουργεί στην Ολλανδία, την Πολωνία, τη Βουλγαρία, την Ουκρανία και την Τσεχία. Επικεντρώνεται στην πρόληψη της διεθνικής σωματεμπορίας με ενημέρωση των τοπικών κοινωνιών, στήριξη των θυμάτων, σχολιασμό νομοθεσιών και ανάλυση στοιχείων για τη διεθνική σωματεμπορία.⁷³

γ) Το International Human Rights Law Group-Initiative Against Trafficking in Persons είναι μια διεθνής οργάνωση επικεντρωμένη ειδικά στην υπεράσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων ατόμων που είναι θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας.⁷⁴

δ) Η οργάνωση Coalition to Abolish Slavery and Trafficking επίσης για την υπεράσπιση των θυμάτων που βιώνουν καθεστώς δουλείας μέσα από το έγκλημα της σωματεμπορίας.⁷⁵

ε) Το διεθνές παρατηρητήριο για τα ανθρώπινα δικαιώματα Human Rights Watch⁷⁶ και

⁷³ La Strada 2003.

⁷⁴ www.hrlawgroup.org

⁷⁵ www.trafficked-woman.org

⁷⁶ www.hrw.org

ζ) η συμμαχία κατά της σωματεμπορίας των γυναικών Global Alliance Against Trafficking in Women⁷⁷ και τέλος η Οικονομική Κοινότητα Δυτικής Αφρικής με την Διακήρυξη για τον αγώνα ενάντια στη Διεθνική Σωματεμπορία.

2.2 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ⁷⁸

Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν συμφωνήσει να εναρμονίσουν τις νομοθεσίες τους σχετικά με το θέμα της παράνομης διακίνησης γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση. Οι προσπάθειες μπορούν να εντοπιστούν σε δύο φάσεις, η πρώτη μεταξύ 1996-2000, και η δεύτερη μεταξύ 2000-2005.

Από το 1996, η Ευρωπαϊκή Ένωση εργάζεται δραστήρια για την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης και πολυδιάστατης προσέγγισης που αποβλέπει στην πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, με συμμετοχή όλων των σχετικών συντελεστών - ΜΚΟ και κοινωνικές υπηρεσίες, δικαστικές αρχές, αρχές επιβολής του νόμου και υπηρεσίες μετανάστευσης. Μια τέτοια προσέγγιση προϋποθέτει την εθνική και τη διεθνή συνεργασία. Είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο σε ολόκληρη την αλυσίδα της εμπορίας (δράστες της στρατολόγησης, της μεταφοράς και της εκμετάλλευσης, άλλοι μεσάζοντες, πελάτες). Απαιτούνται ποικίλα μέτρα, στα οποία περιλαμβάνεται η ρητή νομική προστασία όλων των προσώπων, και μέτρα πρόληψης, καθώς επίσης και μέτρα για να εξασφαλίζεται η επαρκής προστασία, η υποστήριξη και η βοήθεια των θυμάτων. Επειδή οι γυναίκες είναι ευάλωτα θύματα εμπορίας, υπάρχει μια σαφής ανάγκη να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα από τη σκοπιά της προώθησης της ισότητας των δύο φύλων.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναπτύσσει μεγάλη δραστηριότητα ζητώντας περαιτέρω ενέργειες σε επίπεδο ΕΕ, στον τομέα της πρόληψης και της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Αυτό καταδεικνύουν για παράδειγμα αρκετά ψηφίσματα,

⁷⁷ www.gaatw.org

⁷⁸ R (1997) 1325 “on trafficking in women and forced prostitution in Council of Europe member States”, EE C 268 της 04.10.1993: 141, EE C 032 της 05.02.1996: 88, EE C 320 της 28.10.1996: 190, EE C 020 της 20.01.1997, EE C 150 της 19.05.1997: 38, Καϊάφα- Γκμπάντι 2001: 1284-1285, Περράκη- Κοτζιά 1996-1997, 1999: 186.

συμπεριλαμβανομένων ειδικών ψηφισμάτων για την εμπορία γυναικών. Υπάρχει γενική συναίνεση, ιδίως ως προς την ανάγκη να αναπτυχθούν:

Μέτρα πρόληψης·

- Ποινική νομοθεσία και συνεργασία των αστυνομικών και δικαστικών αρχών·
- Προστασία, βοήθεια και υποστήριξη των θυμάτων·
- Κατάλληλες πολιτικές συνεργασίας.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία απαιτούν διάφορες πρωτοβουλίες ανάλογα με το είδος της εμπορίας (για εκμετάλλευση της εργασίας ή σεξουαλική εκμετάλλευση) και ανάλογα με τα θύματα. Μέχρι σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση δραστηριοποιήθηκε περισσότερο στην ανάληψη πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη ποινικής νομοθεσίας, την επιβολή του νόμου και τη δικαστική συνεργασία, παρά στην πρόληψη της εμπορίας και στην προστασία των θυμάτων. Στην πρώτη της ανακοίνωση, το 1996, για την εμπορία γυναικών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέπτυξε μια κοινοτική στρατηγική πρόληψης και καταπολέμησης αυτού του φαινομένου. Το 1996 επίσης η εντολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επεκτάθηκε προκειμένου η οργάνωση να είναι σε θέση να καταπολεμήσει την εμπορία ανθρώπων. Ακόμη, το Νοέμβριο του 1996 ξεκίνησε το πρόγραμμα κινήτρων και ανταλλαγών STOP το οποίο στηρίζει ενέργειες τις οποίες αναλαμβάνουν οι αρμόδιοι φορείς (δημόσιοι υπάλληλοι και ΜΚΟ) για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών. Από τη στιγμή που το ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων βρέθηκε ψηλά στην πολιτική ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημειώθηκε πρόοδος στις πολιτικές και στη νομοθεσία των κρατών μελών. Το Φεβρουάριο του 1997, το Συμβούλιο ενέκρινε κοινή θέση που επικεντρωνόταν στις ποινικές διατάξεις και στη δικαστική συνεργασία. Παρά την κοινή αυτή δράση, έχουν εντοπιστεί συνεχιζόμενες ασυμφωνίες και διαφορές στην ποινική νομοθεσία των κρατών μελών. Εξάλλου, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Τάμπερε ζήτησε περαιτέρω νομοθετικές πρωτοβουλίες, ιδίως στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.

Το Συμβούλιο θέσπισε κοινή δράση που καλούσε τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αναθεωρήσουν την εθνική ποινική τους νομοθεσία σχετικά με την εμπορία ανθρώπων και τη δικαστική συνεργασία και να ενθαρρύνουν την προστασία των

θυμάτων κατά τη δικαστική δίωξη. Το 1997 επίσης ξεκίνησε η πρωτοβουλία DAPHNE⁷⁹ για την καταπολέμηση της βίας εις βάρος παιδιών, εφήβων και γυναικών. Την πρωτοβουλία αυτήν ακολούθησε το πρόγραμμα DAPHNE το Δεκέμβριο του 2000. Το πρόγραμμα DAPHNE έχει μεγαλύτερο εύρος από εκείνο του προγράμματος STOP καθότι αφορά το γενικότερο θέμα της βίας κατά των γυναικών και των παιδιών, συμπεριλαμβανόμενης και της εμπορίας. Αν και η πρόσβαση στο εν λόγω πρόγραμμα είναι δυνατή για όλους τους δημόσιους φορείς, επικεντρώνεται κυρίως στον σημαντικό ρόλο των ΜΚΟ.

Σε μια δεύτερη ανακοίνωση για τις περαιτέρω ενέργειες για την καταπολέμηση της εμπορίας γυναικών το Δεκέμβριο του 1998, η Επιτροπή αξιολόγησε την πρόοδο που έχει συντελεστεί και συνέστησε ορισμένες νέες στοχοθετημένες πρωτοβουλίες, καθώς και τη διεύρυνση ορισμένων υφιστάμενων ενεργειών. Οι στόχοι, συγκεκριμένα, είναι οι εξής:

- να εξασφαλίζεται ότι το ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων παραμένει στις προτεραιότητες της πολιτικής ατζέντας·

- να ενισχυθεί η διεθνής και η ευρωπαϊκή συνεργασία, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων και των ΜΚΟ στις χώρες προέλευσης, διαμετακόμισης και προορισμού·

- να ενισχυθεί μια πολυδιάστατη προσέγγιση που θα επικεντρώνεται στην πρόληψη, την έρευνα, την επιβολή του νόμου και την αποτελεσματική καταδίκη των σωματεμπόρων, καθώς και στην υποστήριξη των θυμάτων·

- να καταστεί σαφής στις υποψήφιες χώρες, στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχώρησης, η σημασία των εθνικών μέτρων και της συνεργασίας με την ΕΕ για την αντιμετώπιση αυτού του θέματος.

Από τον Μάιο του 1999, οι ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων αναφέρονται ρητά στον Τίτλο VI της συνθήκης του Άμστερνταμ⁸⁰. Τα άρθρα του τίτλου VI καλύπτουν την αστυνομική και δικαστική συνεργασία. Τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Τάμπερε τον Οκτώβριο του 1999 δίνουν επίσης σαφή προτεραιότητα στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η συνθήκη του Άμστερνταμ⁸¹ προσέθεσε στις κοινωνικές της διατάξεις και την καταπολέμηση του αποκλεισμού. Μπορούν να αναπτυχθούν θετικές

⁷⁹ ΕΕ C 175 της 21.06.1999: 233.

⁸⁰ Επίσης σχετικά είναι τα Άρθρα 2, 29 και 31 ΣΕΕ.

⁸¹ Δαγτόγλου 1999: 6, Κούση 1999: 74.

συνέργιες μεταξύ ενεργειών καταπολέμησης της εμπορίας και ενεργειών προώθησης της κοινωνικής ένταξης. Στη συνέχεια, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα το Μάρτιο του 2000 ζήτησε τον καθορισμό κοινών στόχων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την ανάπτυξη ενεργειών προτεραιότητας για τις ευάλωτες ομάδες ανάλογα με την κατάσταση σε κάθε κράτος μέλος. Αυτοί οι κοινοί στόχοι υιοθετήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Νίκαια το Δεκέμβριο του 2000 και τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να ενσωματώσουν την προώθηση της ένταξης στις σχετικές πολιτικές τους (για την απασχόληση, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, την υγεία και τη στέγαση). Οι εθνικοί οικονομικοί πόροι που απαιτούνται για την εφαρμογή αυτών των δεσμεύσεων θα συμπληρώνονται, σε κοινοτικό επίπεδο, με ενέργειες των διαρθρωτικών ταμείων, ιδίως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Πιο συγκεκριμένα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υποβάλει πρόταση⁸² (COM/2001/0854-CNS 2001/0024) στο Συμβούλιο για την έκδοση απόφασης πλαισίου του Συμβουλίου της Ε.Ε. που επίσης επιφορτίζει τα κράτη-μέλη με την υποχρέωση να εξασφαλίζουν ότι η εμπορία ανθρώπων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση τιμωρείται. Επίσης, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης υιοθέτησε σύσταση⁸³ (Campaign Against Trafficking in Women, Recommendation 1545 (2002) της 21 Ιανουαρίου 2002), στην οποία αναγνωρίζει τη σημαντική έξαρση του φαινομένου και καλεί τα κράτη-μέλη να λάβουν μέτρα για την καταπολέμησή του, την πρόληψη του και την υποστήριξη των θυμάτων.

Παρατηρείται, ωστόσο, διεθνής κριτική όσον αφορά στην αντιμετώπιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο θέμα της διεθνικής σωματεμπορίας και από όργανα του Ο.Η.Ε αλλά και από διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων (NGO recommendations on the Communication- Human Rights Watch and Anti-slavery International). Συνοψίζοντας, η κριτική έγκειται στο ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση του φαινομένου ως πρόβλημα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μετακινούμενων πληθυσμών, αλλά στο πρόβλημα της διεθνικής σωματεμπορίας ως διεθνικό έγκλημα παράνομης μετακίνησης πληθυσμών και εγκληματική έκφραση της λαθρομετανάστευσης με προγράμματα περισσότερο καταστολής παρά προστασίας των

⁸² www.ecre.org

⁸³ www.europa.eu.int

θυμάτων. Η αντιμετώπιση από πλευράς ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων απαιτεί εξάλλου, ότι οι κυβερνήσεις θα αναγνωρίσουν τη διεθνή τους υποχρέωση να προστατεύουν και να προωθούν τα δικαιώματα όλων των θυμάτων, άσχετα με το εάν θα χρησιμεύσουν ως μάρτυρες στις διαδικασίες δίωξης των δραστών και καταστολής του εγκλήματος ή όχι. Μια τέτοια αντιμετώπιση, σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα υποχρέωνε τις κυβερνήσεις βέβαια να εξετάζουν υποθέσεις παραβιάσεων και να τιμωρούν τους δράστες, αλλά κυρίως να παρέχουν ουσιαστικές υποδομές προστασίας στα θύματα, που να συμπεριλαμβάνουν μηχανισμούς αποζημίωσης και μέτρα προστασίας ενάντια σε αυθαίρετες απελάσεις των θυμάτων ως παράνομους μετανάστες.

Συμπληρωματικά υπάρχουν τα προγράμματα DAPHNE⁸⁴ και STOP I, II. Τα Ευρωπαϊκά προγράμματα αυτά εστιάζουν στη μελέτη, εκπαίδευση και γενικότερη ανταλλαγή πληροφοριών και δράσεων μεταξύ φορέων και οργανώσεων που εδρεύουν σε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ασχολούνται με την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση. Άλλοι οργανισμοί είναι το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέδωσε το 2005 την Σύμβαση για την δράση κατά της σωματεμπορίας ανθρώπων και μια επεξηγηματική αναφορά που έχει να κάνει με τους σκοπούς, τους στόχους, τις αρχές της εξάλειψης των διακρίσεων και συγκεκριμένα μέτρα προστασίας και ελέγχου του φαινομένου. Μέσα σε αυτή την σύμβαση περιλαμβάνονται και θέματα που έχουν να κάνουν με τα σύνορα των χωρών αλλά και με την αναγνώριση των θυμάτων και την προστασία τους καθώς και την συνεργασία με άλλους οργανισμούς. Ουσιαστικά η σύμβαση αυτή έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για τα κράτη- μέλη.

Αναμφίβολα, η πιο ανθρωποκεντρική προσέγγιση της εμπορίας προέρχεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης (Σύμβαση για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, Βαρσοβία 2005) που και για τα θύματα μεριμνά, αφού καθορίζει τις υποχρεώσεις των κρατών απέναντί τους, αλλά διαθέτει και ελεγκτικό μηχανισμό⁸⁵ για την εφαρμογή των

⁸⁴ <http://ec.europa.eu>

⁸⁵ Κυριαζή 2010: 270: «ο εν λόγω μηχανισμός απαρτίζεται από δύο όργανα: την Ομάδα των Εμπειρογνομόνων κατά της Εμπορίας Ανθρώπων (Group of Experts Against Trafficking in Human Beings - GRETA) και την Επιτροπή των Μερών (Committee of the Parties). Την GRETA στελεχώνουν 10

σχετικών διατάξεων από τα συμβαλλόμενα κράτη. Σε πολύ γενικές γραμμές έτσι αντιμετωπίζεται το φαινόμενο του sex trafficking από το οργανωμένο πολιτικό σύστημα.

Όσον αφορά τα Βαλκάνια, σύμφωνα με στοιχεία μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στο θέμα της διεθνικής σωματεμπορίας, τουλάχιστον το 90% των αλλοδαπών πόρνων στις βαλκανικές χώρες πρέπει να αναγνωριστούν ως θύματα διεθνικής σωματεμπορίας σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Παλέρμο. Ωστόσο μόνο το 1/3 έρχεται σε επαφή με σύστημα προστασίας θυμάτων και μονάχα το 7% των θυμάτων λαμβάνουν μακροχρόνια και αποτελεσματική αρωγή.⁸⁶ Επίσης δεν υπάρχουν ιδιαίτερα προγράμματα για παιδιά κάτω των 18 ετών αλλά ούτε και συγκεκριμένο σύστημα αναγνώρισης και παραπομπής σε αρωγή θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας γενικότερα. Η διεθνική σωματεμπορία αναγνωρίζεται από τα βαλκανικά κράτη ως πρόβλημα μη οργανωμένης μετανάστευσης ή ως θέμα εθνικής ασφάλειας και όχι ως παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κατά συνέπεια τα θύματα στη πλειοψηφία των περιπτώσεων δεν αναγνωρίζονται ως τέτοια και αντιμετωπίζονται ως εγκληματίες. Τον Μάιο του 1999, η Αλβανία, η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Μολδαβία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία και η Τουρκία υπέγραψαν ένα Σύμφωνο Συνεργασίας για την Πρόληψη και την Καταστολή Διασυνοριακού Εγκλήματος (SECI). Η Κροατία προσχώρησε στο Σύμφωνο τον Νοέμβριο του 1999 και η Σλοβενία τον Αύγουστο του 2000. Το Σύμφωνο SECI τέθηκε σε εφαρμογή το Φεβρουάριο του 2000.

Τέλος το Mediterranean Migration Observatory εξέδωσε το 2001 μια μελέτη ειδικά για την Ελλάδα ως χώρα προορισμού και μεταφοράς θυμάτων παράνομης διακίνησης όπου τονίζονται οι αιτίες και οι συνέπειες της σωματεμπορίας, οι κυρίως χώροι διακίνησης, οι εθνικότητες των θυμάτων, τα στατιστικά στοιχεία και οι εκτιμήσεις της κατάστασης και τα δίκτυα διακίνησης από χώρα σε χώρα.

-15 ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες με θητεία 4 ετών. Η ομάδα θα αξιολογεί τα μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη που δεσμεύονται από τη Σύμβαση για την αντιμετώπιση εμπορίας ανθρώπων».

⁸⁶ Όλα τα στοιχεία που αναφέρονται για την εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα, προέρχονται από την πολυετή έρευνα που διεξήγαγε στον χώρο αυτό ο κοινωνιολόγος Γρ. Λάζος, βλ. σχετική βιβλιογραφία στο τέλος της εργασίας.

2.3 ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η εμπορία ανθρώπων αναγνωρίζεται από το διεθνές δίκαιο ως σοβαρή παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο έχει θεσπίσει νόμους που αφορούν αρχικά την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων και ύστερα μετά από διεθνείς και κατά κύριο λόγο ευρωπαϊκές πιέσεις, νόμους που σχετικά εξειδικεύονται στην δίωξη του φαινομένου της παράνομης διακίνησης και εμπορίας γυναικών με σκοπό την σεξουαλική τους εκμετάλλευση.

Ωστόσο κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά στις νομοθετικές εγγυήσεις που παρέχει το ελληνικό Σύνταγμα περί της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της εν γένει αξίας του ανθρώπου, οι οποίες ούσες περιεχόμενο του υπέρτατου κανόνος δικαίου (δηλ. το Σύνταγμα) αποτελούν τον πυρήνα του νομικού πλαισίου της προστασίας των θυμάτων του trafficking.

Το Σύνταγμα προστατεύει για πρώτη φορά στη χώρα μας ρητώς την αξία και αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Κατά το άρθρο 2 παρ. 1 *«ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας»⁸⁷*. Κατά το άρθρο 7 παρ. 2 *«τα βασανιστήρια, οποιαδήποτε σωματική κάκωση, βλάβη υγείας, ή άσκηση ψυχολογικής βίας, καθώς και άλλη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας απαγορεύονται και τιμωρούνται, όπως ο νόμος ορίζει»⁸⁸*. Τέλος κατά το άρθρο 106 παρ. 2, *«η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας»⁸⁹*.⁹⁰

Η πρώτη από τις διατάξεις αυτές περιέχεται όχι στο δεύτερο μέρος του Συντάγματος που αφορά τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, αλλά στο πρώτο μέρος («βασικά διατάξεις») και μάλιστα στις διατάξεις που ρυθμίζουν τη μορφή του πολιτεύματος. Είναι φανερό ότι ο συντακτικός νομοθέτης θέλησε να αναγάγει την διάταξη αυτή σε θεμελιώδη αρχή για την σύνολη συνταγματική τάξη της χώρας.⁹¹ Από πολλούς συνταγματολόγους οι διατάξεις αυτές θεωρούνται «αιώνιες ρήτρες».

⁸⁷ Μανιτάκης 2008: 2.

⁸⁸ Ο.π: 8.

⁸⁹ Ο.π: 132.

⁹⁰ Δαγτόγλου 2005: 1320.

⁹¹ Ο.π: 1321.

Η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 δεν είναι απλώς «κατευθυντήρια», πρόκειται για νομικά πλήρως δεσμευτική διάταξη, η οποία βέβαια, λόγω της γενικότητάς της, εφαρμόζεται επικουρικά μόνο έναντι των ειδικών διατάξεων που κατοχυρώνουν τα διάφορα ατομικά δικαιώματα, στις περιπτώσεις δηλαδή που δεν καλύπτονται από τις ειδικές διατάξεις. Επιπλέον, περιέχει ερμηνευτικό κανόνα για τον εφαρμοστή του Συντάγματος, αλλά και του όλου δικαίου. Ο λόγος γι' αυτό είναι ότι η αξία του ανθρώπου και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια αποτελούν την υπέρτατη αξία σε μια φιλελεύθερη δημοκρατία.⁹²

Οι φορείς των Συνταγματικών Δικαιωμάτων μπορεί να είναι μόνο φυσικά πρόσωπα, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε διάκριση, επομένως τόσο οι ημεδαποί όσο και οι αλλοδαποί και οι ανιθαγενείς. Και στις περιπτώσεις επομένως που αλλοδαποί δεν είναι φορείς ενός ειδικού ατομικού δικαιώματος, η θεμιτή κατ' αρχή κρατική επέμβαση δεν μπορεί να προχωρήσει σε βαθμό που να προσβάλλει την ανθρώπινη αξία του αλλοδαπού. Αυτό ισχύει και στις περιπτώσεις που ο νόμος ή και το ίδιο το Σύνταγμα προστατεύουν τους αλλοδαπούς υπό τον όρο της αμοιβαιότητας.⁹³ Η αξία του ανθρώπου αποτελεί αντιθέτως το άκρο όριο οποιουδήποτε περιορισμού ατομικού δικαιώματος που επιτρέπει εκάστοτε το Σύνταγμα, είτε αυτός αναφέρεται στο περιεχόμενο είτε στους φορείς του δικαιώματος.⁹⁴

Σύμφωνα με το άρθρο της κα. Φερενίκης Παναγοπούλου- Κουτνατζή «Περί της αξίας της ανθρώπινης αξίας», επιχειρείται να σκιαγραφηθεί η σημασία της ανθρώπινης αξίας και γίνεται προσπάθεια αναζητήσεως ορισμού της ανθρώπινης αξίας. Στο εν λόγω άρθρο παρατίθενται περιπτωσιολογικά ορισμένες μορφές παραβίασεως της ανθρώπινης αξίας, μία εκ των οποίων σχετίζεται με την εκμετάλλευση της οικονομικής αδυναμίας των μεταναστριών.⁹⁵

Υπό το φως της συνταγματικής προστασίας της ανθρώπινης αξίας, το άτομο πρέπει να αναγνωρίζεται ως υποκείμενο δικαίου, ως φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Έτσι, σύμφωνα και με την πάγια νομολογία του Ομοσπονδιακού Γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου, αντίκειται στην ανθρώπινη αξία η μεταχείριση του

⁹² Δαγτόγλου 2005: 1323.

⁹³ Ο.π.: 1327.

⁹⁴ Ο.π.: 1328.

⁹⁵ Παναγοπούλου- Κουτνατζή 2010: 736,740.

ανθρώπου ως απλού μέσου για την επίτευξη κρατικών σκοπών⁹⁶, η μεταχείριση δηλαδή που θέτει υπό αμφισβήτηση την ιδιότητα του ατόμου ως υποκειμένου⁹⁷. Πρόκειται περί της αποδόσεως στον άνθρωπο της αξίας που του πρέπει ως υποκειμένου της ιστορίας και της μη χρησιμοποιήσεώς του ως απλού αντικειμένου για την εξυπηρέτηση οποιασδήποτε σκοπιμότητας⁹⁸. Αντίστοιχη νομολογία του ΣτΕ δέχεται ότι «στην αξία του ανθρώπου περιλαμβάνεται πρωτίτως η ανθρώπινη προσωπικότητα ως εσωτερικό συναίσθημα τιμής και ως κοινωνική αναγνώριση υπόληψης»⁹⁹. Η έννοια της ανθρώπινης αξίας δεν συνιστά κάποιο αντικείμενο του εξωτερικού κόσμου, μία ιδιότητα του ανθρώπινου σώματος, που υπόκειται σε εκτιμήσεις σημασιολογήσεις και αξιολόγηση από την έννομη τάξη, αλλά πρόκειται περί μίας απευθείας εκτιμήσεως της πολιτείας για τη λειτουργία του ανθρώπου ως καθαρού υποκειμένου της ιστορίας και του δικαίου¹⁰⁰. Η θεσμική διαδρομή της ανθρώπινης αξίας δεν είναι, ωστόσο, ασήμαντη. Προτού καταλήξουμε στην απαγόρευση της μεταχείρισεως του ατόμου ως απλού αντικειμένου για την αντιμετώπιση αλλότριων σκοπών, είχαν εκφρασθεί και άλλες θεωρίες, οι οποίες συνοπτικά συνοψίζονται ως εξής:¹⁰¹

Σύμφωνα με την θεωρία της προίκας, η ανθρώπινη αξία χαρακτηρίζεται ως αυταξία λόγω της ίδιας της ανθρώπινης φύσης και αναγνωρίζεται σε όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως των ικανοτήτων τους.¹⁰² Σύμφωνα όμως, με την θεωρία της επιδόσεως, ο άνθρωπος αποκτά την αξία του μέσα από την κοινωνική συμπεριφορά του και επομένως ταυτόχρονα μπορεί να την χάσει άρα η αξία δεν αποτελεί φυσική ανθρώπινη ιδιότητα αλλά επιδίωξη.¹⁰³ Οι δύο αυτές θεωρίες εν τέλει μας οδήγησαν στην απαγόρευση χρήσης του ανθρώπου ως μέσου για την εξυπηρέτηση σκοπών τρίτων προσώπων.¹⁰⁴

Ο άνθρωπος, σύμφωνα με την Καντιανή ηθική πρέπει να νοείται ως υποκείμενο, να χρησιμοποιείται ως σκοπός και να λειτουργεί αυτόνομα και αυτή του η αυτονομία

⁹⁶ Παραράς 2010: αρ. περ. 50.

⁹⁷ BVerfGE 30: 1(26).

⁹⁸ Μανωλεδάκης 1997: 9-19.

⁹⁹ ΣτΕ 40/1998, ΤοΣ 1999: 103-106(104).

¹⁰⁰ Μανωλεδάκης 1997 (ο.π υποσ. 98): 9-19(14-15).

¹⁰¹ Παναγοπούλου- Κουτνατζή 2010: 737-738.

¹⁰² Bodo Pieroth/Bernhard Schlink, Grundrechte, Staatsrecht II, 26. Auflage, Heidelberg 2010: αρ. περ. 356.

¹⁰³ Niklas Luhmann 1965: 68 και υποσημ. 45.

¹⁰⁴ Πρβλ. Παναγοπούλου- Κουτνατζή 2010: 737.

συνιστά τον λόγο ύπαρξης της αξίας του.¹⁰⁵ Επιβάλλεται ο καθορισμός της ανθρώπινης αξίας και το μέγεθος της παραβίασης αυτής αναφορικά με τις διάφορες εκφάνσεις της κάθε πρακτικής. «Η αξία του ανθρώπου είναι απόλυτη, αλλά κάθε περίπτωση χρήζει διαφορετικής μεταχείρισεως».¹⁰⁶

Αναμφισβήτητα, με το trafficking, δηλαδή το εμπόριο λευκής σαρκός, παραβιάζεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Έτσι, το κράτος πρόνοιας θα πρέπει να ενεργοποιείται προς το σκοπό των δικαιωμάτων αυτών, όπως είναι και η αξία του ανθρώπου, η οποία θίγεται από το κοινωνικό αυτό φαινόμενο και όλες τις επιμέρους εκφάνσεις του. Για τον σκοπό αυτό η Ελλάδα έχει επικυρώσει τις διεθνείς συμβάσεις και συνθήκες που αφορούν στο φαινόμενο εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την σεξουαλική και οικονομική τους εκμετάλλευση.

Η εσωτερική έννομη τάξη δεν περιορίζεται στις συνταγματικές εγγυήσεις αλλά αντιθέτως εξειδικεύεται με ειδικότερους νόμους αναγκαστικής ισχύος. Έτσι τον Οκτώβριο του 2002 εκδόθηκε ο Ν. 3064/2002¹⁰⁷ «Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών». Συγκεκριμένα, στο πρώτο μέρος, αναδιαμορφώνονται οι διατάξεις για το έγκλημα της σωματεμπορίας, προβλέποντας όλες τις σύγχρονες μορφές τέλεσης παρόμοιων εγκλημάτων. Στο δεύτερο μέρος θεσπίζονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα νομοθετικές ρυθμίσεις για την παροχή αρωγής προς τα θύματα εγκλημάτων το εμπορίου δούλων, της εμπορίας ανθρώπων, της μαστροπείας, της σωματεμπορίας και της ασέλγειας με ανήλικο έναντι αμοιβής.¹⁰⁸

Ο νόμος του 2002 είναι εξειδικευμένος για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων μετά από τις διεθνείς πιέσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος της διεθνικής σωματεμπορίας. Ειδικότερα ο νόμος ορίζει ότι διαπράττει ποινικό αδίκημα: «Όποιος με τη χρήση βίας, απειλής ή άλλου εξαναγκαστικού μέσου ή την επιβολή ή

¹⁰⁵ Kant 1998: 428-429 (79).

¹⁰⁶ Πρβλ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή 2010: 744.

¹⁰⁷ Με τον οποίο ενσωματώθηκε η Απόφαση – Πλαίσιο 2002/629/ΔΕΤ.

¹⁰⁸ Οι ρυθμίσεις περιλαμβάνουν : α) την προστασία των εννόμων αγαθών τους και ιδίως την κοινωνική υποστήριξη τους που αφορά κυρίως στην παροχή στέγης, διατροφής, διαβίωσης και περίθαλψης, την ψυχολογική υποστήριξη και την νομική υποστήριξη τους με την εξασφάλιση νομικού συμβούλου και διερμηνέα, β) την ένταξη των ανηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτιση.

κατάχρηση εξουσίας προσλαμβάνει, μεταφέρει ή προωθεί εντός ή εκτός της επικράτειας, κατακρατεί, υποθάλλει, παραδίδει με ή χωρίς αντάλλαγμα σε άλλον ή παραλαμβάνει από άλλο πρόσωπο με σκοπό να προβεί ο ίδιος ή ο άλλος στη γενετήσια εκμετάλλευσή του και όποιος εν γνώσει ενεργεί ασελή πράξη με πρόσωπο το οποίο τελεί υπό τις συνθήκες που περιγράφονται παραπάνω». Το νομοθετικό πλαίσιο που ίσχυε στην Ελλάδα, μέχρι το Ν. 3064/2002 ήταν ανεπαρκές, καθώς δεν τιμωρούνταν αυτοτελώς η παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων, αλλά με επιμέρους διατάξεις του Ποινικού Κώδικα . Τα θύματα, πολλές φορές, δίχως άδεια παραμονής, εισέρχονταν σε μια διαδικασία εντοπισμού, σύλληψης, κράτησης και απέλασης χωρίς να τους παρασχεθεί οποιαδήποτε νομική, ψυχολογική, ιατρική υποστήριξη.

Ο Ν.2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις», ρύθμιζε την ποινικοποίηση και τον έλεγχο της μη οργανωμένης μετανάστευσης και δεν αναφερόταν στην εμπορία ανθρώπων, ούτε και στην προστασία των θυμάτων. Επίσης δεν προβλέπεται κανένα συγκεκριμένο μέτρο, κανένας μηχανισμός αρωγής των θυμάτων ούτε και πηγές σχετικών πόρων. Αξιοσημείωτο είναι δε, ότι παρά τις νομοθετικές ρυθμίσεις το εν λόγω φαινόμενο δεν αντιμετωπίζεται ως πρόβλημα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μετακινούμενων πληθυσμών, αλλά εστιάζει στο πρόβλημα της διεθνικής σωματεμπορίας ως διεθνικό έγκλημα παράνομης μετακίνησης πληθυσμών, με προγράμματα καταστολής περισσότερο παρά προστασίας των θυμάτων.

Τον Αύγουστο του 2003 εκδόθηκε και τέθηκε σε ισχύ το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμ. 233 «Προστασία και αρωγή στα θύματα των εγκλημάτων των άρθρων 323, 323Α, 349,351 και 351Α του Ποινικού Κώδικα κατά το άρθρο 12 του Ν. 3064/2002», το οποίο ορίζει τα θέματα προστασίας και αρωγής προς τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, καθώς και τις υπηρεσίες ή μονάδες παροχής προστασίας και αρωγής. Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι παρέχεται προστασία στα θύματα για όσο χρόνο υφίσταται κίνδυνος της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας και της προσωπικής και γενετήσιας ελευθερίας τους. Αρωγή προσφέρεται για όσο διάστημα κριθεί απαραίτητο από αρμόδιες υπηρεσίες καθώς και εξασφάλιση νομικής υποστήριξης και διερμηνείας.

Με το Ν. 3386/2005 «Είσοδος, διαμονή, και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια» (ΦΕΚ Α ' 212) ορίζεται πλέον η έννοια του θύματος

εμπορίας ανθρώπων (άρθρο 1 εδ.ι'). Στα άρθρα 46-52 (κεφ. Θ': χορήγηση και ανανέωση άδειας παραμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων), προβλέπονται τα ακόλουθα:

1. Χορήγηση και ανανέωση άδειας παραμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων.
2. Ενημέρωση των θυμάτων και ειδική μέριμνα για τους ανήλικους.
3. Παρέχεται προθεσμία περίσκεψης ενός μηνός, ώστε τα θύματα να συνέλθουν και να ξεφύγουν από την επιρροή των δραστών και να συνεργαστούν με τις διωκτικές αρχές.
4. Παρέχεται περίθαλψη-παροχές και νομική βοήθεια στα θύματα κατά τη διάρκεια της περιόδου περίσκεψης.
5. Προβλέπονται προϋποθέσεις χορήγησης και ανανέωσης της άδειας διαμονής μέχρι και 12 μήνες. Η άδεια διαμονής διασφαλίζει δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας, στην περίθαλψη και τις παροχές φροντίδας, καθώς και στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.
6. Προβλέπονται ειδικοί λόγοι μη ανανέωσης και ανάκλησης της άδειας διαμονής όταν π.χ. το θύμα επανασυνδέσει τις σχέσεις του με τους δράστες ή όταν η αρμόδια αρχή κρίνει ότι η καταγγελία του θύματος είναι δόλια ή καταχρηστική ή το θύμα παύει να συνεργάζεται με τις αρχές.
7. Προβλέπεται χορήγηση άδειας διαμονής στα θύματα με απόφαση του οικείου Περιφερειάρχη, σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπει ο νόμος αυτός για τους οικονομικούς μετανάστες.

Με το Ν. **3386/2005** (άρθρα 46 επ.), προβλέπεται η χορήγηση άδειας διαμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων, για την οποία δεν απαιτείται καταβολή παραβόλου. Ειδική μέριμνα λαμβάνεται για τα ανήλικα θύματα με σκοπό τον ταχύτερο εντοπισμό της οικογένειάς τους και τη νομική εκπροσώπηση και στήριξή τους στην ποινική διαδικασία. Βασική καινοτομία αποτελεί η καθιέρωση προθεσμίας περίσκεψης, ώστε να μπορέσουν τα θύματα εμπορίας να συνέλθουν και να λάβουν απόφαση, ανεπηρέαστα από τους δράστες των σχετικών αδικημάτων. Παράλληλα, τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων, διαρκούσης της προθεσμίας περίσκεψης, πέρα από την προστασία και την ασφάλεια που εγγυώνται οι εισαγγελικές και αστυνομικές αρχές, έχουν δικαίωμα δωρεάν νομικής βοήθειας, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ενώ τους παρέχονται υπηρεσίες μετάφρασης και διερμηνείας. Στο πλαίσιο του ίδιου νόμου κρίσιμη για την προστασία των γυναικών

θυμάτων εμπορίας είναι η απαγόρευση της διοικητικής απέλασης εγκύου κατά τη διάρκεια της κύησης και για έξι μήνες μετά τον τοκετό.

Ο ψηφισθείς Ν. 3536/2007 «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης» στο άρθρο 11(3), το οποίο αντικατέστησε το δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 48, ορίζει για πρώτη φορά ρητά ότι τα αν γνωρισμένα θύματα εμπορίας ανθρώπων δεν απελαύνονται και τυχόν απόφαση απέλασης αναστέλλεται σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 12 του ν. 3064/2002. Με τη διάταξη αυτή καλύπτεται το προηγούμενο νομικό κενό και προστατεύονται τα θύματα εμπορίας από τον κίνδυνο της απέλασης.

Για την αντιμετώπιση της διεθνικής σωματεμπορίας, τον Απρίλιο του 2001 δημιουργήθηκε η Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων (Ο.Κ.Ε.Α.), από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης με στόχο τη θεσμοθέτηση ειδικού συντονιστικού οργάνου και το σχεδιασμό πρακτικών για τη χάραξη πολιτικής στη διαχείριση του φαινομένου. Έτσι, η βασική ενέργεια της ΟΚΕΑ αποτέλεσε η κατάρτιση και εισήγηση του Ν.3064/2002 ενώ τον Απρίλιο του 2005 αποφάσισε τη σύνταξη Έκθεσης για την εμπορία ανθρώπων.¹⁰⁹ Μεταξύ άλλων, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης: α) δημιούργησε την Ομάδα Διοίκησης Έργου για το Σχεδιασμό Αντεγκληματικής Πολιτικής, β) λειτουργεί Ειδικές Υπηρεσίες κατά της παράνομης διακίνησης (ομάδες anti-trafficking σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο), γ) πραγματοποιεί συνεργασίες και συναντήσεις με τις αστυνομικές διευθύνσεις παραμεθόριων περιοχών, δ) συνεργάζεται με πρεσβείες, αρμόδιους φορείς και ΜΚΟ, ε) εκπόνησε Σχέδιο Επιχειρησιακής-Διυπηρεσιακής Δράσης για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων, με την κωδική ονομασία «ΙΛΑΕΙΡΑ», του οποίου σκοπός είναι η συντονισμένη και αποτελεσματική ανταπόκριση όλων των εμπλεκόμενων στην καταπολέμηση του φαινομένου φορέων, μέσω κοινών επιχειρήσεων πανελλαδικής εμβέλειας.

Στο πλαίσιο των δράσεων του Υπουργείου Εσωτερικών, συστάθηκε τον Ιούλιο του 1999, Διυπουργική Επιτροπή για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, με απόφαση του Υπουργού ΕΣΔΔΑ, κατόπιν πρωτοβουλίας της Γενικής Γραμματείας

¹⁰⁹ Αντωνιάδου 2006: Δράσεις του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και της Ελληνικής Αστυνομίας για την αντιμετώπιση και καταπολέμηση του φαινομένου «Εμπορία Ανθρώπων», Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Ομάδα Anti- trafficking, Παρουσίαση σε συνέδριο, Ιωάννινα.

Ισότητας και σε συνεργασία με τα Υπουργεία Υγείας και Δημόσιας Τάξης. Σκοπός της Επιτροπής είναι ο συντονισμός, η εξειδίκευση και η άμεση υλοποίηση δράσεων για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Το Υπουργείο Εξωτερικών, έχει χρηματοδοτήσει τη λειτουργία τεσσάρων ξενώνων-καταφυγίων για την προστασία των θυμάτων («Αλληλεγγύη», «Γιατροί του Κόσμου», και «Κλίμακα» στην Αθήνα και «ΕΚΥΘΚΚΑ» στα Ιωάννινα), έχει συγχρηματοδοτήσει δυο ξενώνες που λειτουργούν από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, όπως επίσης και μονάδα προστασίας και αρωγής για τις πρώτες ώρες εντοπισμού του θύματος από το ΕΚΑΒ. Επίσης, έχει υπογράψει με γειτονικές χώρες (Βαλκάνια-χώρες Ανατολικής Ευρώπης, που είναι χώρες-προέλευσης των θυμάτων) και έχει δημιουργήσει διεθνή δίκτυα για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης. Τέλος σε συνεργασία με τον ΟΑΣΕ και το Σύμφωνο Σταθερότητας, αποφασίστηκε η σύσταση και λειτουργία κομβικού σημείου επαφής για το συντονισμό δράσεων διεθνών οργανισμών και κρατών στην εναλλακτική έδρα του Συμφώνου Σταθερότητας στη Θεσσαλονίκη.¹¹⁰

Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, μέσω του Ε.Κ.Α.Κ.Β.¹¹¹ λειτούργησε τέσσερις ξενώνες φιλοξενίας θυμάτων διεθνικής σωματεμπορίας σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη και την τηλεφωνική γραμμή 197, μέσω της οποίας γίνονται δεκτές καταγγελίες για εμπορία ανθρώπων, γίνεται εντοπισμός των θυμάτων, παρέχονται υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης, συμβουλές ιατρικής φύσης και τα θύματα παραπέμπονται σε κέντρα υγείας και συνεργαζόμενους φορείς για την κάλυψη αναγκών νομικής προστασίας.

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, διοργάνωσε επιμορφωτικά σεμινάρια σε εν ενεργεία δικαστικούς υπαλλήλους και ανέθεσε σε ειδικούς Εισαγγελείς του Πρωτοδικείου Αθηνών την αντιμετώπιση του φαινομένου και συνέστησε μια Ειδική Επιτροπή, η οποία λειτουργεί σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων των συναρμοδίων Υπουργείων από το Μάιο του 2004, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο με συγκεκριμένα μέτρα.

Το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, προσπάθησε να εντάξει αναγνωρισμένα θύματα στην αγορά εργασίας, με παράλληλη στήριξη συνοδευτικών

¹¹⁰ Έχει επίσης, χρηματοδοτήσει προγράμματα επαναπατριsmού των θυμάτων και σεμινάρια για αστυνομικούς και δικαστικούς λειτουργούς.

¹¹¹ Βλ. υποσημ. 22

υπηρεσιών (ενδυνάμωση και εμπύχωση), εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, επαγγελματική κατάρτιση, προώθηση στην απασχόληση.

Τον Μάιο του 2004 συστήθηκε -ειδική επιτροπή με σκοπό τον συντονισμό σε πολιτικό επίπεδο των εργασιών για την εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 3064/2002- σε επίπεδο Γενικών Γραμματέων οκτώ συναρμόδιων Υπουργείων. Έργο της Επιτροπής, ήταν η εκπόνηση ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης, με τίτλο Δράσεις κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, για την ολοκληρωμένη και αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου. Το εν λόγω πρόγραμμα καλύπτει δράσεις που αφορούν στον εντοπισμό και την αναγνώριση των θυμάτων, στην ολοκληρωμένη προστασία τους και την επανένταξη τους, στην εκπαίδευση αστυνομικών, δικαστών και εισαγγελέων και στην ευαισθητοποίηση του κοινού. Η Επιτροπή συνεργάζεται στενά με το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και με Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) εξειδικευμένες στην παροχή προστασίας σε θύματα εμπορίας. Προϊόν της συνεργασίας μεταξύ κρατικών φορέων, του ΔΟΜ και δώδεκα εξειδικευμένων ΜΚΟ, για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων. Η ως άνω δι- υπουργική επιτροπή αργότερα αναβαθμίστηκε σε Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή με σκοπό το συντονισμό σε πολιτικό επίπεδο των εργασιών για την εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 3064/2002 και την εισήγηση νομοθετικών ή άλλων μέτρων για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Προϊόν των εργασιών της επιτροπής ήταν επικαιροποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης το Νοέμβριο του 2006. Ωστόσο, η λειτουργία της ΕΝΕ, παρά το θεσμικό κύρος που της προσδίδει η λειτουργία της σε επίπεδο Γεν. Γραμματέων των εμπλεκόμενων Υπουργείων, στερείται της συμμετοχής σε αυτήν εμπειρογνομόνων και στελεχών της διοίκησης με άμεση αρμοδιότητα και εμπειρία στο θέμα της εμπορίας.

Τον Νοέμβριο του 2005, υπεγράφη Μνημόνιο Συνεργασίας για την «Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων και την Αρωγή στα Θύματα» μεταξύ των Γενικών Γραμματέων των συναρμόδιων Υπουργείων, δώδεκα Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης με σκοπό την ενίσχυση της συνεργασίας της Πολιτείας με την Κοινωνία των Πολιτών, ώστε να παρέχεται πλήρης προστασία και αρωγή στα θύματα εμπορίας ανθρώπων.¹¹²

¹¹² <http://www.ministryofjustice.gr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=542>

Τέλος, το 2010 με τον Ν. 3875/2010 τροποποιήθηκε ο Ν. 3064/2002. Με την λεγόμενη “Σύμβαση του Παλέρμο”, καθώς και των συμπληρωματικών Πρωτοκόλλων περί της Εμπορίας Ανθρώπων, όπως αυτή θεσμοθετήθηκε και εναρμονίστηκε στην ελληνική έννομη τάξη, με τον Ν. 3875/2010, επήλθε τροποποίηση του άρθρου 323Α του ΠΚ. Γενικότερα, ο Ν. 3875/2010 επέφερε διάφορες μεταβολές στο φαινόμενο trafficking αφού: α) επέκτεινε τις ρυθμίσεις του Ν. 3386/2005 σε όλους τους αλλοδαπούς- θύματα εμπορίας ανθρώπων και β) θέσπισε μέτρα προστασίας μαρτύρων επί των αξιόποινων πράξεων εμπορίας ανθρώπων και παράνομης διακίνησης μεταναστών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

«ΗΘΙΚΗ» ΚΑΙ TRAFFICKING

Στο κεφάλαιο αυτό θα προσπαθήσουμε να αξιολογήσουμε ηθικά το φαινόμενο “trafficking”, σύμφωνα με τις απόψεις του ηθικού εγωισμού, της δεοντολογίας, του ωφελιμισμού και της ηθικής της αρετής. Θα εστιάσουμε αποκλειστικά στις γυναίκες-θύματα της εξαναγκαστικής πορνείας και στους συνεργούς της εμπορίας λευκής σαρκός, τους εμπόρους του σεξ και τους πελάτες.

Φυσικά, κανείς δεν μπορεί να απαντήσει με βεβαιότητα δικαίου σε ερωτήματα θεμελιακά και αμφιλεγόμενα που απευθύνονται κατά πρώτο λόγο στη συνείδηση του καθένα. Τα ερωτήματα αυτά υπερβαίνουν τα κλασσικά ερωτήματα της ηθικής, όπως «ηθική» ή «ανήθικη» πράξη, «καλός» ή «κακός» άνθρωπος και αγγίζουν τα ζητήματα που αφορούν την υπόσταση του ανθρώπου και τον ορισμό του ανθρώπινου όντος.¹¹³ Τα ερωτήματα αυτά θα επεξεργαστούν και θα απαντηθούν, κατά το δυνατό, στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

Πριν περάσουμε στην ηθική αξιολόγηση του σύγχρονου δουλεμπορίου του σεξ, αξίζει να τονίσουμε ότι, το “trafficking” συντρίβει το ηθικό στοιχείο της γυναίκας, καθώς είναι εξαναγκασμένη με το καθεστώς της βίας να υποχρεώνεται να ικανοποιεί τις

¹¹³ Περιοδικό ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ 2002.

απαιτήσεις των πελατών χωρίς διακρίσεις. Πρόκειται ξεκάθαρα για εργαλειοποίηση του γυναικείου σώματος.

Όπως προέκυψε από τις μαρτυρίες των θυμάτων, οι καταστάσεις που ζουν και αντιμετωπίζουν αυτές οι γυναίκες, είναι απογυμνωμένες από κάθε συναίσθημα. Οι γυναίκες- θύματα του Trafficking μετατρέπονται σε καλοκουρδισμένες μηχανές του σεξ σε μια ανελέητη επαναληπτική τελετή, που επαναλαμβάνεται διαρκώς και διαρκώς χωρίς καμία συναισθηματική εμπλοκή από τα άτομα που παίρνουν μέρος, σε προκαθορισμένους ρόλους και θέσεις, από όπου δύσκολα μπορούν να ξεφύγουν. Πέρα από το σώμα της γυναίκας, η εξαναγκαστική πορνεία, αμαυρώνει περισσότερο την ψυχή της γυναίκας, μετατρέποντάς την από άνθρωπο σε υπάνθρωπο.

3.1 ΗΘΙΚΟΣ ΕΓΩΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με την ψυχολογική διάσταση του εγωισμού, οι άνθρωποι προσπαθούν πάντοτε να μεγιστοποιήσουν το ατομικό συμφέρον¹¹⁴. Κατά την ηθική θεωρία του εγωισμού, που ταυτίζεται με την ατομική διάσταση του ευδαιμονισμού, το κίνητρο της συμπεριφοράς των ανθρώπων θα πρέπει να είναι η ικανοποίηση της ατομικής ευτυχίας¹¹⁵. Σε αντίθεση, λοιπόν, με τον ψυχολογικό εγωισμό ο οποίος δίνει έμφαση στα κίνητρα και στο πώς πράγματι συμπεριφέρεται ο άνθρωπος, ο ηθικός εγωισμός ως κανονιστική θεωρία ασχολείται με το πώς οφείλουμε, πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε¹¹⁶.

Οι κοινωνικές σχέσεις είναι περίπλοκες και στηρίζονται τόσο στο ατομικό συμφέρον, όσο και στην ειλικρίνεια. Το ατομικό συμφέρον, όμως, παραμένει διαχρονικά ένα από τα πιο ισχυρά και αποτελεσματικά κίνητρα συμπεριφοράς. Με αφορμή την παραπάνω διαπίστωση, οι οπαδοί του ηθικού εγωισμού υποστηρίζουν ότι πρέπει να ενεργούμε πάντοτε με γνώμονα το προσωπικό μας συμφέρον χωρίς να έχουμε καμία ηθική υποχρέωση να προάγουμε τα συμφέροντα των άλλων¹¹⁷. Δεδομένου ότι γνωρίζουμε λεπτομερώς τις προσωπικές μας επιθυμίες και ανάγκες, δυνάμεθα να τις ικανοποιήσουμε

¹¹⁴ Furrow 2005: 10.

¹¹⁵ Πελεγρίνης 2004: 180.

¹¹⁶ Rachels 1986: 66

¹¹⁷ Furrow 2005: 15

σε αντίθεση με τις ανάγκες των άλλων με τις οποίες δεν είμαστε απολύτως εξοικειωμένοι. Εξάλλου, η ενασχόληση με τις επιθυμίες των συνανθρώπων μας μπορεί να εκληφθεί ως παραβίαση της ιδιωτικής ζωής και οποιαδήποτε ευεργεσία προσβάλλει την αξιοπρέπειά τους¹¹⁸. Επομένως, είναι πιο εφικτό να συμβάλλει κανείς στη διατήρηση της κοινωνικής ισορροπίας, όταν αγωνίζεται αποκλειστικά για το μακροπρόθεσμο προσωπικό του συμφέρον¹¹⁹.

Για τους οπαδούς του ο ηθικός εγωισμός αποτελεί μια ηθική φιλοσοφία που σέβεται την ανθρώπινη φύση, ενώ η αντίθετη θεωρία- δηλαδή ο αλτρουισμός- αρνείται την αυτόνομη αξία του ατόμου υποβιβάζοντας τον άνθρωπο σε μέσο για την εξυπηρέτηση των στόχων των άλλων. Στον ηθικό εγωισμό ο πρωταρχικός ηθικός σκοπός του ανθρώπου είναι η επίτευξη της προσωπικής ευτυχίας και περιλαμβάνει την ιεράρχηση των αξιών με κριτήριο το προσωπικό συμφέρον και την άρνηση να θυσιάσει ο άνθρωπος την υψηλότερη αξία, δηλαδή τη ζωή του, στο βωμό υποδεέστερων ή ανούσιων αξιών¹²⁰.

Αν επιχειρήσουμε να αξιολογήσουμε ηθικώς το trafficking με βάση την ηθική θεωρία του εγωισμού, θα καταλήξουμε αβίαστα στο συμπέρασμα ότι η σωματεμπορία θεωρείται ηθικώς μη αποδεκτή εφόσον δεν αποτελεί επιθυμία της γυναίκας- θύματος και δεν προάγει το συμφέρον της. Πρόκειται για εξαναγκαστική πορνεία, όπου το θύμα έχει εξαπατηθεί μερικώς ή ολικώς και αναγκάζεται με το καθεστώς της βίας να κάνει κάτι το οποίο δεν επιθυμεί. Με άσκηση ψυχολογικής και σωματικής βίας, το θύμα εξαναγκάζεται να ενδώσει σε ότι της επιβάλλουν με σκοπό να προάγει το συμφέρον του σωματέμπορα και του πελάτη. Τόσο από την πλευρά του σωματέμπορα όσο και από την πλευρά του πελάτη, πρόκειται για εκμετάλλευση του γυναικείου σώματος του θύματος. Όσον αφορά την εκμετάλλευση του γυναικείου σώματος από τον σωματέμπορα και τον πελάτη μπορούμε να διακρίνουμε μια διαφοροποίηση αυτής της εκμετάλλευσης. Η διαφοροποίηση έγκειται στα συμφέροντα του σωματέμπορα και του πελάτη καθώς ο πρώτος βλέπει την γυναίκα- θύμα καθαρά ως εμπόρευμα με σκοπό τη μεγιστοποίηση του κέρδους του, ενώ ο πελάτης – σε πολλές περιπτώσεις μη γνωρίζοντας ότι η γυναίκα είναι θύμα εξαναγκαστικής πορνείας- εκμεταλλεύεται τα σεξουαλικά θέληγτρα του θύματος με σκοπό να ικανοποιήσει τις σεξουαλικές του ηδονές.

¹¹⁸ Rachels 1986: 68

¹¹⁹ Olson 1965

¹²⁰ Rand 1961: 40

Παράλληλα η γυναίκα- θύμα δεν προάγει κανένα ατομικό της συμφέρον. Στην εξαναγκαστική πορνεία μιλάμε ξεκάθαρα για εργαλειοποίηση του γυναικείου σώματος και την καταπάτηση κάθε ανθρώπινης αξίας και ατομικής ελευθερίας της γυναίκας.

Η πράξη της σωματεμπορίας είναι καταδικαστέα με βάση την ηθική θεωρία του εγωισμού. Τόσο ο σωματέμπορος όσο και ο πελάτης λειτουργούν αλτρουιστικά. Στη περίπτωση του σωματέμπορα ειδικά, αυτός αρνείται την αυτόνομη αξία της γυναίκας υποβιβάζοντάς την σε μέσο για την εξυπηρέτηση του στόχου του, που δεν είναι άλλος από την αύξηση του οικονομικού του κέρδους. Πρόκειται για εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Από την άλλη πλευρά και ο πελάτης- αν και τις περισσότερες φορές μπορεί να μη γνωρίζει ότι η γυναίκα είναι θύμα trafficking- δεν σέβεται την ανθρώπινη φύση της γυναίκας και το δικαίωμά της ότι πρόκειται για το δικό της σώμα και κανείς δεν μπορεί να της υπαγορεύσει τι θα κάνει με το δικό της σώμα.

3.2 ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΚΗ ΗΘΙΚΗ

Με τη φράση «δεοντολογική ηθική» αναφερόμαστε στην ηθική θεωρία, κατά την οποία η ηθική συμπεριφορά του ανθρώπου υπαγορεύεται από την έννοια του καθήκοντος και τη συμμόρφωση προς τον ηθικό νόμο περί του πρακτέου¹²¹. Οι πράξεις του ανθρώπου πρέπει να βασίζονται σε απόλυτες ηθικές αρχές οι οποίες είναι ανεξάρτητες από οποιεσδήποτε συνθήκες¹²².

Ο κυριότερος εκφραστής της δεοντολογικής ηθικής είναι ο Καντ, σύμφωνα με τον οποίο ύψιστο ηθικό κίνητρο είναι αποκλειστικά ο σεβασμός στον ηθικό νόμο ανεξάρτητα από κάθε υποκειμενική διάθεση¹²³. Η θεωρία του Καντ απαιτεί την εφαρμογή ποικίλων καθηκόντων, όπως για παράδειγμα να σεβόμαστε την ανθρώπινη ζωή, να λέμε πάντα την αλήθεια, να τηρούμε τις υποσχέσεις μας, να είμαστε δίκαιοι. Η τήρηση των καθηκόντων αυτών είναι υποχρεωτική για όλους ανεξαρτήτως των συνεπειών που προκύπτουν¹²⁴. Αυτό συμβαίνει διότι τα καθήκοντά μας στηρίζονται σε απόλυτες ηθικές αλήθειες οι οποίες πηγάζουν από την πρακτική λειτουργία του λόγου και γι' αυτό οι συγκεκριμένες

¹²¹ Πελεγρίνης 2004: 154

¹²² Boyle 1998: 73

¹²³ Fieser & Lillegard 2005: 496

¹²⁴ Furrow 2005: 51

αλήθειες ισχύουν παντού και πάντοτε. Για να διαφυλαχθεί, μάλιστα η ελευθερία της βούλησης του ανθρώπου, ο Καντ διατύπωσε την περίφημη κατηγορική προσταγή «πράττε έτσι, ώστε η ρυθμιστική αρχή της βούλησής σου να μπορεί, συγχρόνως να καταστεί καθολικός»¹²⁵. Η δυνατότητα καθολικοποίησης των ηθικών επιλογών μας σηματοδοτεί τον τρόπο της ηθικής συμπεριφοράς μας.

Επιχειρώντας να αξιολογήσουμε ηθικώς το trafficking υπό το πρίσμα της δεοντολογικής ηθικής θα διαπιστώσουμε ότι η σωματεμπορία είναι σε κάθε περίπτωση ηθικώς απαράδεκτη πράξη. Οι δράστες της καταναγκαστικής πορνείας και οι συνεργοί τους εκμεταλλεζόμενοι τις ηθικές επιταγές, όπως αυτές προκύπτουν από τα θρησκευτικά πιστεύω των θυμάτων, τα κάνουν με μεγάλη ευκολία υποχείριά τους¹²⁶. Στα θύματα που προέρχονται κυρίως από την Νιγηρία, ασκούν έντονη ψυχολογική βία και τις κρατούν δέσμιες στον αγοραίο έρωτα, με τον όρκο που αυτές οι κοπέλες έχουν δώσει στον μάγο της φυλής τους “Τζούτζου”. Στη χώρα της Νιγηρίας υπάρχει ακόμα και νομοθετική ρύθμιση που αποδέχεται το Βουντού, θεωρώντας το αναπόσπαστο κομμάτι του πολιτισμού της. Οι κοπέλες που προέρχονται από την Νιγηρία, δεσμεύονται ηθικά με τον όρκο που έχουν δώσει, τον θεωρούν καθήκον τους και συμμορφώνονται προς αυτόν ακόμα και αν οι συνέπειες αυτού είναι καταστροφικές για τις ίδιες. Συνήθως οι Νιγηριανές έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και δεν μπορούν να αντιληφθούν ότι η θρησκεία είναι συμβολική, αντιθέτως αντιλαμβάνονται μόνο την κυριολεκτική πλευρά των πραγμάτων. Για παράδειγμα εμείς μπορεί στα μάτια τους να φαντάζουμε ανθρωποφάγοι στην ιδέα ότι μεταλαμβάνουμε το σώμα και το αίμα του Χριστού.

Ακόμα και οι αστυνομικές αρχές αντιμετωπίζουν πολύ μεγάλη δυσκολία στο να σπάσουν τη σιωπή ενός θύματος trafficking Νιγηριανής καταγωγής. Το θύμα δεν αποδέχεται εύκολα την κατάσταση του από την στιγμή που την θεωρεί φυσικό επακόλουθο του όρκου του. Η κοπέλα έχει πειστεί ότι σπάζοντας τα ιερά δεσμά του όρκου της θα πάθει μεγάλο κακό αυτή, η οικογένειά της και οι άνθρωποι της αστυνομίας. Η δύναμη της θρησκείας της είναι μεγαλύτερη από οποιονδήποτε νόμο και από οποιονδήποτε βασανιστήριο τυχόν έχει περάσει. Θεωρεί ηθική της υποχρέωση να σιωπά και να υπομένει οτιδήποτε και οποιονδήποτε.

¹²⁵ Πελεγρίνης 1997: 81

¹²⁶ Βλ. Περίπτωση Α & Περίπτωση Β

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Καντ, απαραίτητος όρος προκειμένου μια πράξη μας να θεωρηθεί ηθική είναι να είμαστε ελεύθεροι την ώρα που την επιτελούμε¹²⁷. Άρα, κάλλιστα θα μπορούσαμε να αναλογιστούμε στη περίπτωση της παράνομης εξαναγκαστικής πορνείας, αν η Νιγηριανή είναι ηθική ή ανήθικη. Φαινομενικά μια παράνομα εκδιδόμενη Νιγηριανή, η οποία “ψαρεύει” πελάτες στην Ομόνοια με σκοπό τον αγοραίο έρωτα κρίνεται ως ανήθικη. Σύμφωνα όμως με τον Καντιανό ορισμό της ηθικής πράξης, η πράξη αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί ανήθικη καθώς η Νιγηριανή επιτελεί την πράξη υπό την υποταγή της στην τελετουργία του Βουντού.

Στην περίπτωση αυτή, αν αναλογιστούμε την κατηγορική προσταγή, θα διαπιστώσουμε ότι, αν και αρχικά η καθολικότητα του ηθικού νόμου φαίνεται να διαφυλάττει την ελευθερία βούλησης- που είναι απαραίτητη για τις ηθικές επιλογές μας-, στην πραγματικότητα δεν ισχύει αυτό¹²⁸. Ας υποθέσουμε, λοιπόν, ότι μια γυναίκα επιθυμεί να σπάσει τον όρκο της σιωπής που την δεσμεύει σωματικά να εκδίδεται. Για να αποφασίσει, θα πρέπει να εφαρμόσει τη μέθοδο της γενικευμένης απορίας και να διερωτηθεί τι θα συνέβαινε αν όλες οι Νιγηριανές- θύματα που ήθελαν να σταματήσουν να εκδίδονται, κατέφευγαν τελικά στο να σπάσουν τον όρκο τους. Λαμβάνοντας υπ’ όψιν της όχι μόνο τις δικές της προτιμήσεις, αλλά και τις προτιμήσεις όλων των θυμάτων Νιγηριανής καταγωγής, θα κατέληγε στο συμπέρασμα ότι δε θα ήταν σωστό, όποιο θύμα επέλεγε να σπάσει τον όρκο, να το κάνει, καθώς έτσι θα πάθαινε μεγάλο κακό ο μισός πληθυσμός της Νιγηρίας, οι ίδιες θα πέθαιναν και οι άνθρωποι της αστυνομίας που θα της βοηθούσαν θα πάθαιναν επίσης μεγάλο κακό. Άρα, θα αναγκαζόταν να μην σπάσει τον όρκο που έδωσε αγνοώντας την αντίθετη βούλησή της.

Για τους δεοντολόγους, εφόσον μια πράξη είναι υποχρεωτική, η ηθική της αξία δεν επηρεάζεται από το αν επιτυγχάνει ή όχι το στόχο της, αλλά αντιθέτως παραμένει αμετάβλητη, ακόμη και αν οι συνέπειες αποδειχθούν ολέθριες¹²⁹. Αν, όμως, γίνει δεκτή η παραπάνω άποψη, πώς θα αντιμετωπιστεί η παράνομη εξαναγκαστική πορνεία που απειλεί σοβαρά την ψυχολογική και σωματική υγεία τόσων Νιγηριανών γυναικών; Ή τι οφείλει να κάνει μια ανήλικη Νιγηριανή που βιάζεται καθημερινά και αδιακρίτως από σαράντα άντρες; Η αδυναμία της δεοντολογικής ηθικής να παράσχει σωστή λύση, όταν

¹²⁷ Πελεγρίνης 1997: 78

¹²⁸ Πελεγρίνης 1998: 322

¹²⁹ Furrow 2005: 54

αλληλοσυγκρούονται καθήκοντα ή αρχές, οπλίζει τους αντιπάλους της συγκεκριμένης θεωρίας με ένα επιπλέον επιχείρημα εναντίον της. Η απολυταρχική προσέγγιση οδηγεί αναγκαστικά σε ηθικά παράδοξα, όταν καλείται να εφαρμόσει τα διδάγματά της λόγω της πολυπλοκότητας που επιφυλάσσει η πρακτική των συγκεκριμένων διδαγμάτων.

3.3 ΩΦΕΛΙΜΙΣΜΟΣ

Ο ωφελιμισμός είναι η πιο διαδεδομένη συνεπειοκρατική θεωρία, σύμφωνα με την οποία μια πράξη αξιολογείται ως καλή ή κακή ανάλογα με τις συνέπειές της¹³⁰. Το αντικειμενικό κίνητρο που χρησιμοποιούν οι ωφελιμιστές για την ηθική αξιολόγηση κάθε ενέργειας πηγάζει από το αξίωμα «μεγαλύτερη ευτυχία για μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων». Ο ηθικός προσδιορισμός, δηλαδή, μιας πράξης δε στηρίζεται στις προθέσεις του ενεργούντος προσώπου οι οποίες, μάλιστα, αποτελούν υποκειμενικές καταστάσεις, αλλά εξαρτάται από τις συνέπειες που έχει η πράξη για την ανθρώπινη ευδαιμονία, οι οποίες μπορούν να εκτιμηθούν με εμπειρικό τρόπο¹³¹. Οι οπαδοί, λοιπόν, του ωφελιμισμού θεωρούν ότι οι συνέπειες που σχετίζονται με την ηθική αξία των πράξεων είναι εκείνες ακριβώς που αποτελούν τροχοπέδη ή αντίθετα, συμβάλλουν στην ευτυχία των ανθρώπων¹³².

Η θεωρία του ωφελιμισμού διακρίνεται- μεταξύ άλλων- στον πραξιακό ωφελιμισμό και στον κανονιστικό. Ο πραξιακός ωφελιμισμός, ειδικότερα, βάσει του αξιώματος της μεγαλύτερης ευτυχίας κρίνει αν μια πράξη είναι ηθικώς ορθή ή όχι¹³³. Ο σημαντικότερος εκπρόσωπος της συγκεκριμένης θεωρίας Jeremy Bentham εισηγήθηκε ένα σύστημα αριθμητικού υπολογισμού των ηδονών, το οποίο καθόριζε το μέγεθος των ηδονών με βάση επτά συντελεστές: την έντασή τους, τη διάρκεια, τη βεβαιότητα, το αν οι συνέπειες μιας πράξης θα προκύψουν στο άμεσο ή στο απώτερο μέλλον, τη γονιμότητα, την καθαρότητα και την έκτασή τους¹³⁴. Στην περίπτωση αυτή, ο ωφελιμισμός θα μπορούσε

¹³⁰ Furrow 2005: 44

¹³¹ Πελεγρίνης 1997: 99.

¹³² Hare 1998: 80.

¹³³ Furrow 2005: 45

¹³⁴ Πελεγρίνης 1997: 101

να δικαιολογήσει την σωματεμπορία, καθώς η πράξη αυτή προσφέρει ευχαρίστηση σε μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων. Ο σωματέμπορας μπορεί να εκμεταλλεύεται το θύμα, όμως η πράξη του ως πράξη, θα μπορούσε ο ίδιος να ισχυριστεί, ότι ικανοποιεί είκοσι με σαράντα άντρες- πελάτες ημερησίως και ότι η κοινωνία μας προφυλάσσεται από πιθανούς «ανώμαλους» και βιαστές στη προσπάθειά τους να ικανοποιήσουν τις ορμέμφυτες σεξουαλικές τους τάσεις. Άρα, *«μεγαλύτερη ευτυχία για μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων»*.

Φυσικά, οι επικριτές του ωφελιμισμού χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη θεωρία ανώφελη, δεδομένου ότι οι άνθρωποι δεν έχουν χρόνο να υπολογίζουν και να προβλέπουν όλα τα αποτελέσματα μιας πράξης. Προς αναίρεση της παραπάνω κριτικής ο John Stuart Mill εισηγήθηκε τον κανονιστικό ωφελιμισμό, σύμφωνα με τον οποίο βάσει της αρχής της μεγαλύτερης ευτυχίας δεν αξιολογείται κάθε ενέργεια ξεχωριστά, αλλά κρίνεται αν ένας κανόνας συμπεριφοράς είναι ηθικά σωστός ή όχι. Μια πράξη, δηλαδή, είναι ηθικά ορθή μόνο εάν δεν παραβιάζει κανένα σύνολο κανόνων συμπεριφοράς γενικής αποδοχής. Οφείλουμε, επομένως, να αναλογιζόμαστε περισσότερο τις συνέπειες των κανόνων που υιοθετεί η κοινωνία παρά των ατομικών ενεργειών. Μόνο εφόσον αντιμετωπίζουμε ηθικό δίλημμα και αυτοί οι κανόνες αλληλοσυγκρούονται, θα πρέπει να στηριζόμαστε στα αποτελέσματα συγκεκριμένων πράξεων.

Με βάση αυτή την κριτική προσέγγιση θα λέγαμε ότι η εξαναγκαστική πορνεία είναι καταδικαστέα σε οποιαδήποτε κοινωνία. Διότι, κάποιες κοινωνίες αποδέχονται την πορνεία και αναγνωρίζουν το επάγγελμα της ιερόδουλης, ως λειτούργημα στο κοινωνικό πλαίσιο αλλά καταδικάζουν την παράνομη πορνεία. Κάποιες άλλες κοινωνίες δεν αποδέχονται ούτε την νόμιμη και δεν κάνουν καν λόγο για την παράνομη. Όλες όμως οι κοινωνίες του κόσμου θεωρούν καταδικαστέα την παράνομη εξαναγκαστική πορνεία με οποιαδήποτε συνέπεια, είτε θετική είτε αρνητική, μπορεί να έχει στο κοινωνικό σύνολο.

Η πιο ουσιώδης προσφορά του ωφελιμισμού στην εφαρμοσμένη ηθική φιλοσοφία είναι το επιχείρημα της δυνητικής επικινδυνότητας ή της ολισθηρής πλαγιάς. Όπως έχει ειπωθεί, η κεντρική διδασκαλία του ωφελιμισμού συναρτά την ηθική αξία μιας επιλογής προς τις συνέπειες που θα προκύψουν. Οφείλουμε να εξετάσουμε τόσο τις βέβαιες συνέπειες, όσο και τις ενδεχόμενες. Αν διαπιστωθεί ότι οι πιθανές επιπτώσεις είναι δυνητικά επικίνδυνες σε μεγαλύτερο βαθμό από αυτόν στον οποίο οι βέβαιες συνέπειες

θα ήταν ωφέλιμες, τότε πρέπει να απορρίψουμε τη συγκεκριμένη πράξη. Στην περίπτωση της πορνείας το επιχείρημα της ολισθηρής πλαγιάς αποποινικοποιεί την καταφυγή των ανδρών- πελατών στην καταφυγή της παράνομης εξαναγκαστικής πορνείας, διότι η ηθική απαξίωση της ερωτικής επαφής με θύματα του trafficking θα μπορούσε δυνητικά να οδηγήσει σε μεγαλύτερα ηθικά παραπτώματα από ότι η ηθική της αποδοχή.

Πιο αναλυτικά, ανεξάρτητα από την ηθική αποτίμηση και τους νόμους σχετικά με την πορνεία, οι πελάτες που θέλουν να έρθουν σε ερωτική επαφή με ιερόδουλες, ούτως ή άλλως καταφεύγουν σε αυτές έστω και αν είναι παράνομα εκδιδόμενες ή και θύματα trafficking. Αν, λοιπόν, η ηθική κατακρίνει την πορνεία, οι πελάτες θα αναγκάζονται να εμπιστεύονται ακόμα και γυναίκες ιερόδουλες χωρίς τα απαραίτητα πιστοποιητικά και την άδεια εργασίας με τον απαραίτητο υγειονομικό έλεγχο για να ικανοποιηθούν σεξουαλικά. Έτσι θα τίθεται σε σοβαρό κίνδυνο η υγεία αυτών των ανδρών- πελατών και σε περίπτωση που είναι οικογενειάρχες, θα τίθεται σε κίνδυνο και η υγεία της συζύγου και των παιδιών τους, οι οποίοι μπορεί να έχουν άγνοια για τις σεξουαλικές περιπτώξεις του συζύγου ή πατέρα τους αντίστοιχα. Η συγκεκριμένη άποψη επιβεβαιώνεται από στατιστικές που αποδεικνύουν ότι σε κράτη όπου η πορνεία είναι νομιμοποιημένη, το ποσοστό των γυναικών- θυμάτων της εξαναγκαστικής πορνείας είναι εντυπωσιακά μεγάλο εν αντιθέσει με τα κράτη όπου δεν έχει νομιμοποιηθεί. Έτσι, ο ωφελμισμός χάρη στο επιχείρημα της ολισθηρής πλαγιάς ηθικοποίησε μερικώς την εξαναγκαστική πορνεία και οδήγησε στη νομιμοποίησή της. Στη περίπτωση, λοιπόν, που νομιμοποιηθεί η εξαναγκαστική πορνεία, θα πραγματοποιούνται υγειονομικοί έλεγχοι και θα ελαχιστοποιηθεί η επικινδυνότητα της μετάδοσης λοιμωδών νοσημάτων τόσο στις γυναίκες- θύματα όσο στους πελάτες και κατ' επέκταση στις οικογένειές τους.

3.4 ΗΘΙΚΗ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

Η ηθική της αρετής είναι εμπνευσμένη από το έργο του Αριστοτέλη και υποστηρίζει ότι η ηθική εξαρτάται από την απόκτηση ορισμένων χαρακτηριστικών. Τα στοιχεία αυτά είναι οι αρετές όπως η ανδρεία, η σωφροσύνη, η εγκράτεια, η δικαιοσύνη. Ο ενστερνισμός των συγκεκριμένων στοιχείων συνιστά το πρότυπο του καλού ανθρώπου,

ενώ η απαξίωση των αρετών μας καθιστά ανήθικους¹³⁵. Ο χαρακτηρισμός των πράξεων ως καλών ή κακών εμπλουτίζεται με καινούριους όρους χάρη στην ηθική της αρετής κι έτσι, αναφερόμαστε πλέον σε πράξεις τίμιες, δίκαιες, ανδρείες. Οι άνθρωποι δεν αξιολογούνται μόνο βάσει των ενεργειών τους, αλλά συνυπολογίζονται και τα κίνητρα, με αποτέλεσμα να υπόκειται σε κριτική ακόμα και μια σωστή πράξη, αν απορρέει από λανθασμένο κίνητρο¹³⁶. Μια πράξη, λοιπόν, είναι ενδεδειγμένη μόνο αν την επέλεγε ένας ενάρετος άνθρωπος στις αντίστοιχες συνθήκες.

Η ηθική της αρετής παρέχει μια εντελώς ξεχωριστή οπτική γωνία. Στο θέμα του trafficking τα αλληλοσυγκρουόμενα δικαιώματα του εμπόρου, του πελάτη και του παράνομα διακινούμενου προσώπου- θύματος αποσυνδέονται πλήρως από την ηθική αποτίμηση του trafficking. Δεδομένου ότι ο καθένας μπορεί να απολαμβάνει τα δικαιώματά του με τρόπο είτε ενάρετο είτε αθέμιτο, η ηθική αξιολόγηση της σωματεμπορίας εξαρτάται από τον χαρακτήρα του θύτη, του ηθικού αυτουργού και του θύματος. Αν, για παράδειγμα, ο σωματέμπορας εκμεταλλεύεται τα θύματα και τα εξαπατά με σκοπό να αποκτήσει περισσότερο πλούτο, η πράξη του κατακρίνεται ως πράξη εγωκεντρική και απογυμνωμένη από κάθε ίχνος ευαισθησίας. Ομοίως, αν ένας πελάτης αντιληφθεί ότι έχει μπροστά του ένα θύμα trafficking και λόγου φόβου δεν το αναφέρει στις αστυνομικές αρχές, τότε πρόκειται για πράξη δειλίας.

Αρκετοί φιλόσοφοι παρατήρησαν ότι η ηθική θεωρία πρέπει να επαναποκτήσει περιεχόμενο με βάσει τις ανθρώπινες ανάγκες ή την ανθρώπινη φύση και να εστιάσει στις αρετές που συνιστούν θεμελιώδεις ηθικές κατηγορίες¹³⁷. Εν αντιθέσει, λοιπόν, με τις συνεπειοκρατικές και τις δεοντολογικές θεωρίες, οι οποίες δίνουν έμφαση στο ερώτημα «πώς πρέπει να ενεργήσω», η ηθική θεωρία της αρετής ασχολείται με το βασικό ερώτημα «τι είδους πρόσωπο πρέπει να είμαι για να θεωρούμαι ηθικός»¹³⁸.

Στη περίπτωση όμως αυτή δεν μας δίνεται η δυνατότητα να κρίνουμε τον σωματέμπορα μόνο βάσει των ενεργειών του, αλλά πρέπει να συνυπολογίσουμε τα κίνητρα και τον χαρακτήρα του. Φυσικά, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο χαρακτήρας του ανθρώπου δεν περιλαμβάνει μόνο τις γενετικές καταβολές αλλά ως επί των πλείστων

¹³⁵ Fieser & Lillegard 2005: 476

¹³⁶ Furrow 2005: 133

¹³⁷ Δραγώνα-Μονάχου 1995: 287.

¹³⁸ Oakley 1998: 86.

διαμορφώνεται και από τους περιβαλλοντικούς παράγοντες, όπως την οικογένεια, το σχολείο, την θρησκεία και την κοινωνία. Κάτι ανάλογο ισχύει και στη περίπτωση του θύματος. Η γυναίκα- θύμα που εκδίδεται παράνομα στη χώρα μας και μπορεί να έχει και σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, θεωρείται ανήθικη. Αν την κρίνουμε όμως βάσει του χαρακτήρα της θα διαπιστώσουμε ότι είναι ηθική. Για παράδειγμα η Νιγηριανή- θύμα¹³⁹ σιωπά και υπομένει όλα τα βασανιστήρια από τους δράστες της σωματεμπορίας γιατί είναι δεσμευμένη με τον θρησκευτικό όρκο που έχει δώσει στον μάγο της φυλής της. Η κοπέλα αυτή δεν επηρεάζεται και δεν αντιδρά στις συνέπειες του όρκου της, παρ' όλο που οι συνέπειες αυτές είναι καταστροφικές για την υγεία της αλλά και για την υγεία των πελατών. Ο όρκος αυτός από τη στιγμή που τον δίνει αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του χαρακτήρα της για την μετέπειτα ζωή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Kathleen Barry¹⁴⁰, τονίζει εύστοχα ότι, το αρχαιότερο επάγγελμα δεν είναι η πορνεία. Είναι η σωματεμπορία. Είναι η σωματεμπορία που δημιούργησε την πορνεία και όχι το αντίθετο που θεωρείται κάτι σαν αυτονόητο από τη λεγόμενη κοινή λογική. Είναι δυνατή μια ελεύθερη πορνεία; Ίσως. Όχι όμως στις επικρατούσες πολιτικές, οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες.

Στο «Σεξ Τράφικινγκ: Στο άδυτο της Οικονομίας της Σύγχρονης Δουλείας», ο συγγραφέας, Σιντάρθ Καρά, μας προσφέρει ένα πανόραμα της σωματεμπορίας ως παγκόσμιας επιχείρησης. Από τα 28,4 εκατομμύρια σκλάβους της εξαναγκαστικής εργασίας κάτω από όρους απόλυτης δουλείας, το 1,2 από αυτά τα εκατομμύρια σκλάβους είναι νεαρές γυναίκες και παιδιά που έχουν απαχθεί, εξαπατηθεί, αποπλανηθεί, ή

¹³⁹ Βλ. Περίπτωση Α & Περίπτωση Β

¹⁴⁰ Barry 1984.

πουληθεί από τις πάμπωχες οικογένειές τους για να εκπορνευτούν σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της υφηλίου. Αυτές οι σκλάβες του πορνικού σεξ, εξαναγκάζονται να προσφέρουν τις «ερωτικές» υπηρεσίες, σε εκατοντάδες συχνά χιλιάδες άνδρες-πελάτες, πριν τις πετάξουν στα σκουπίδια, και αποτελούν τη ραχοκοκαλιά ενός από τους κερδοφόρους, παράνομους, επιχειρηματικούς κλάδους στον κόσμο.¹⁴¹

4.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ύστερα από την ολοκλήρωση της έρευνάς μας, μας έγινε σαφές ότι η βία¹⁴² προτιμά τις γυναίκες, οποιουδήποτε χρώματος, οποιασδήποτε ηλικίας, οποιασδήποτε φυλής. Το παράνομο εμπόριο γυναικών με σκοπό την οικονομική και σεξουαλική τους εκμετάλλευση είναι το πιο επικερδές σε όλο τον κόσμο. Το λαθρεμπόριο ναρκωτικών αποφέρει περισσότερα έσοδα, αλλά οι γυναίκες που διακινούνται από το πορνοεμπόριο είναι πολύ πιο «επικερδές» ως εμπόρευμα. Σε αντίθεση από τις ναρκωτικές ουσίες, μια γυναίκα δεν χρειάζεται να καλλιεργηθεί, να ωριμάσει, να διυλιστεί και να συσκευαστεί. Σε αντίθεση με τα ναρκωτικά μία γυναίκα μπορεί να χρησιμοποιηθεί πολλές φορές από τον άνδρα-πελάτη.

Οι κτηνωδίες που συνοδεύουν την πορνοδουλεία είναι ιδιαίτερος καταστροφικές πράξεις. Οι πράξεις που αφορούν την εξαναγκαστική πορνεία είναι διεστραμμένες, βίαιες όπως για παράδειγμα μαστιγώσεις, κάψιμο με τσιγάρα, σπασμένα οστά και πείνα. Οι σκλάβες του σεξ υφίστανται όλα αυτά και επιπλέον αναρίθμητους βιασμούς. Στα πορνεία όλης της υφηλίου, όποια μορφή κι αν έχουν αυτά στις μέρες μας, γυναίκες αλλά και ανήλικα κορίτσια υφίστανται απερίγραπτες πράξεις βαρβαρότητας.¹⁴³

Πρώτα από όλα πρέπει να κατανοήσουμε ότι η βία κατά των γυναικών δεν γνωρίζει γεωγραφικά σύνορα, όρια ηλικίας, ταξικές διακρίσεις, φυλή, πολιτισμικές διαφορές, μόρφωση. Αποτελεί τόσο πολιτικό όσο και νομικό πρόβλημα. Πρώτον, γιατί συνιστά

¹⁴¹ Καρά 2010: 402.

¹⁴² Δημητρίου 2003: 198: «Η κακοποίηση και η σωματική βλάβη της γυναίκας από τον άνδρα αποτελεί έκφραση της κατοχής και της εξουσίας του πάνω σ' αυτήν. Δηλώνει το δικαίωμα του ιδιοκτήτη να διαχειρίζεται με οποιονδήποτε τρόπο αυτά που του ανήκουν, γυναίκες, δούλους, αντικείμενα και ζώα. Η βία τον ξεχωρίζει από τους μη κατέχοντες».

¹⁴³ Καρά 2010: 402: «από τη σκοπιά του καταναλωτή το sex trafficking θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως μια εκδοχή της πορνείας που μεγιστοποιεί την απόλαυση, τη βία και την ακολασία».

παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δεύτερον, γιατί έχει οικονομικό και κοινωνικό κόστος. Συν τις άλλους, η βία κατά των γυναικών δεν είναι ιδιωτικό πρόβλημα. Αποτελεί παραβίαση κανόνων. Είναι νομικό έγκλημα και η σιωπή που καλύπτει τέτοια φαινόμενα πρέπει να σπάσει. Η βία αυτή δεν μπορεί να γίνει ανεκτή σε καμία μορφή, σε κανένα περιβάλλον και σε κανένα πλαίσιο συνθηκών.

Το εμπόριο γυναικών και ανηλίκων θεωρείται η τρίτη πιο προσοδοφόρα εγκληματική επιχείρηση στον κόσμο μετά την παράνομη εμπορία ναρκωτικών και όπλων. Το trafficking αποφέρει τεράστια κέρδη στους σωματέμπορους χωρίς να διατρέχουν σοβαρούς κινδύνους. Τα θύματά τους όμως κινδυνεύουν από μόνιμες επιπτώσεις στην υγεία τους.¹⁴⁴ Αποτέλεσμα όλων των μορφών της βίας είναι σοβαρές ψυχολογικές διαταραχές, σωματικές βλάβες μέχρι και αυτοκτονίες.¹⁴⁵

Το χειρότερο όμως είναι ότι δεν έχουν καμία πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας. Τα θύματα εκτός από τον κίνδυνο που διατρέχουν να προσβληθούν από τις νόσους που μεταδίδονται με τη σεξουαλική πράξη αναγκάζονται να κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών έτσι ώστε να είναι πιο εξαρτημένα από τους σωματέμπορους. Είναι συχνό το φαινόμενο ότι τα θύματα που κρατούνται, να βρίσκονται κάτω από αυστηρές συνθήκες κράτησης. Ακόμα και στην περίπτωση που τους επιτρέπεται η μετακίνηση, η άγνοια της γλώσσας, ο φόβος της σύλληψης και ο κίνδυνος να εντοπιστούν και να τιμωρηθούν κρατούνται δέσμιοι των σωματεμπόρων. Έτσι δεν μπορούν να ελπίζουν ούτε καν στην διαφυγή τους.¹⁴⁶

Ενδιαφέροντα είναι τα στοιχεία που αφορούν τη χώρα μας, όπου σήμερα βρίσκονται περίπου 20.000 αναγκαστικά εκδιδόμενες γυναίκες και όπου το ένα τρίτο των

¹⁴⁴ Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι για την προστασία των εκδιδόμενων από το AIDS λειτουργεί το πρόγραμμα EYROPAP, που στοχεύει στην ανάπτυξη δράσεων πρόληψης του HIV, και το TAMPEP, και αυτό ευρωπαϊκό πρόγραμμα που ωστόσο εστιάζει στις προερχόμενες εκτός της ΕΕ εκδιδόμενες. Αυτά τα δύο αρχικά ανεξάρτητα δίκτυα ενώθηκαν το 1996 και αποτέλεσαν το «Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την πρόληψη HIV/ Σεξουαλικά Μεταδιδόμενων Νοσημάτων στη βιομηχανία του αγοραίου έρωτα», ενώ το 1999 διαχωρίστηκαν εκ νέου. Στην αυτή λογική λειτουργεί και το Δίκτυο UMBRELLA. Βλ. σχετικό υλικό Λάζαρη- Λαλιώτου: 2001.

¹⁴⁵ Ο.π: 51.

¹⁴⁶ Μποτονάκης 2008: 313 : «Αν θέλαμε να διατυπώσουμε μια γενική ψυχιατρική διάγνωση, θα λέγαμε ότι πίσω από την εικόνα ενός ψευδοεαυτού υπάρχει μια παιδομορφική προσωπικότητα με συναισθηματική δυσλειτουργία και συνήθως με εστιασμένες και περιχαρακωμένες παρανοϊκές – παραληρητικές ιδέες έως και ψευδαισθήσεις και με πλήθος ψυχοσωματικών συμπτωμάτων. Αυτή είναι η αρχική εικόνα. Σε μια δεύτερη φάση, και όταν τα παρανοϊκά και παραληρητικά στοιχεία υποχωρούν, τότε εμφανίζεται σχεδόν πάντα κατάθλιψη με τα κλασσικά συμπτώματα, η οποία συχνά χρειάζεται φαρμακευτική αγωγή», βλ. παράστημα εργασίας.

σεξουαλικά ενεργών Ελλήνων ανδρών κάνουν χρήση αυτών των υπηρεσιών.¹⁴⁷ Η μεγάλη ζήτηση των υπηρεσιών πορνείας μας βάζει σε σκέψεις για την εικόνα της γυναίκας στη σύγχρονη κοινωνία.¹⁴⁸ Στις αναπτυγμένες χώρες, τα δικαιώματα της γυναίκας γίνονται ως ένα βαθμό σεβαστά στην πράξη. Το πρότυπο της υποδουλωμένης, στον άνδρα, γυναίκας έχει σχεδόν εκλείψει.¹⁴⁹ Στις ίδιες όμως χώρες, οι οποίες είναι χώρες υποδοχής θυμάτων διακίνησης, η ύπαρξη μιας ομάδας γυναικών χρησιμοποιούνται ως αντικείμενα και δεν έχουν κανένα δικαίωμα, αναπληρώνει τον παλιό γυναικείο ρόλο και δεν ενοχλεί κανένα. Θεωρείται μάλιστα επιθυμητή από πολλούς άνδρες ως «δυνατότητα εκτόνωσης του ανδρικού πληθυσμού».¹⁵⁰

Η εμπειρία από την επιβολή του νόμου καταδεικνύει ότι σε όλο το φάσμα δράσης, λειτουργούν μεγάλες επιχειρήσεις και διεθνή δίκτυα, τα οποία συγκροτούν μια περίπλοκη και καλά οργανωμένη «βιομηχανία» με πολιτική υποστήριξη και οικονομικούς πόρους τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και στις χώρες διαμετακόμισης και προορισμού. Η εμπορία ανθρώπων οργανώνεται με τον συνδυασμό αλλοδαπών και εγχώριων εγκληματικών ομάδων, όπου ομάδες αλλά και μεμονωμένα άτομα είναι αρμόδια για τις διαφορετικές φάσεις της εμπορίας τόσο στη χώρα προέλευσης (για παράδειγμα στρατολόγηση, παροχή πλαστών εγγράφων κ.λ.π.) όσο και στη χώρα προορισμού (πειθαρχία, μαστροπεία, συλλογή χρεών, διαφθορά κρατικής υπαλληλίας κ.λ.π.).¹⁵¹ Το τοπικό δίκτυο μεσαζόντων που ενεργεί στις χώρες διαμετακόμισης φροντίζει κυρίως για τη συνοδεία, τη μεταφορά και την παροχή καταφυγίου ώστε να διευκολύνει τη μετακίνηση των ατόμων. Επιπλέον, η διαπλοκή των νόμιμων επιχειρήσεων με τη σωματεμπορία είναι σημαντική, όπου γραφεία εύρεσης εργασίας και γραφεία γάμου εμπλέκονται στη φάση της διακίνησης και ένα πλήθος από διαφορετικές «νόμιμες» επιχειρήσεις (όπως αγροτικές επιχειρήσεις, οικοδομικά γραφεία, βιομηχανίες κατασκευής ρούχων, νυχτερινά κέντρα διασκέδασης κ.λ.π.) εμπλέκονται στο στάδιο της

¹⁴⁷ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τα αρχεία της ΓΑΔΑ και την συνέντευξη που έγινε στον Υπαστυνόμο κ. Μπράτσικα.

¹⁴⁸ Καρά 2010: 46: «σε όλο τον κόσμο οι σκλάβες του σεξ γίνονται αντικείμενα εκμετάλλευσης σε έξι βασικούς τόπους: σε πορνεία, σε μαγαζιά της νύχτας, σε μασαζιδικά, σε διαμερίσματα, ξενοδοχεία, στο δρόμο»

¹⁴⁹ Μοντσίνι 2007: 27-28.

¹⁵⁰ Λάζος 2002: 2. *Ο πελάτης*: 267-268.

¹⁵¹ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τα αρχεία της ΓΑΔΑ.

εκμετάλλευσης.¹⁵² Και ενώ τα διακινούμενα άτομα αντιμετωπίζονται από το οργανωμένο έγκλημα ως οποιοδήποτε άλλο προς διακίνηση και εκμετάλλευση αγαθό, ως το «ιδανικό» εμπόρευμα, κυριαρχούν στερεότυπα και κοινωνικοί μύθοι που αποκρύπτουν την πραγματικότητα και δημιουργούν πλασματικές έννοιες και φαντασιακές καταστάσεις αποτρέποντας έτσι την επιστημονική ερμηνεία, εξήγηση και αντιμετώπιση του φαινομένου αφήνοντας να εννοηθεί ότι όλες οι μετανάστριες διακινούνται στη χώρα προορισμού με τη θέληση τους, ότι γνωρίζουν πως θα εργαστούν στην βιομηχανία του σεξ και τέλος ότι όλες οι εκδιδόμενες συμμετέχουν εκούσια στην αγορά της πορνείας.

Παράλληλα, έχουν γίνει κατά καιρούς προτάσεις για την ποινικοποίηση της συμπεριφοράς του χρήστη υπηρεσιών αναγκαστικής πορνείας γιατί αυτός είναι ο τελευταίος κρίκος της αλυσίδας εκμετάλλευσης. Πολλές φορές ο ίδιος ο πελάτης ασκεί βία στο θύμα και τροφοδοτεί τα κυκλώματα εμπορίας και διακίνησης. Επίσης, η ποινικοποίηση της χρήσης υπηρεσιών, πέρα από τη συμβολική της αξία, θα αποθαρρύνει τους επίδοξους πελάτες και θα οδηγήσει στην αποδυνάμωση των κυκλωμάτων διακίνησης. Φυσικά, μείωση της ζήτησης θα σημειωθεί μόνο με την αλλαγή της νοοτροπίας μας, αλλά μάλλον ο δρόμος αυτός παραμένει ακόμα αρκετά μακρύς.

Τίποτε δεν μπορεί να περιγράψει ή να μεταφέρει την απελπισία μέσα στα βασιλεμένα μάτια ενός τσακισμένου παιδιού ή μιας γυναίκας που έχει εξαναγκαστεί να κάνει σεξ με εκατοντάδες άνδρες-πελάτες πριν από τα δεκαέξι ή και δέκα τους χρόνια!¹⁵³

¹⁵² Στρατηγάκη 2006.

¹⁵³ Η ΑΥΓΗ (εφημερίδα): 03/02/2011.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το εμπόριο λευκής σαρκός με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση των θυμάτων, αποτελεί την πιο διαδεδομένη μορφή δουλείας στο δυτικό κόσμο. Υπάρχουν πτυχές του φαινομένου, ιδιαίτερα σε σχέση με τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων των θυμάτων οι οποίες σχετίζονται άμεσα με το φύλο τους. Άλλοι παράμετροι, εκτός από το φύλο, οι οποίοι αλληλοεπιδρώντας συνθέτουν ένα σκηνικό τρωτότητας στο sex trafficking, είναι οι πολιτισμικές συνήθειες και οι θρησκευτικές πρακτικές.¹⁵⁴

Το εμπόριο των γυναικών είναι μια από τις σύγχρονες μορφές βίας κατά των γυναικών. Οι σύγχρονες σκλάβες του σεξ, άλλοτε έχουν απαχθεί, εκμεταλλευτεί, βιαστεί και άλλοτε έχουν υποστεί ξυλοδαρμό, τρομοκρατηθεί, εξαπατηθεί, κρυφτεί, απομονωθεί, απειληθεί, υποστεί καταχρήσεις, εξαναγκασθεί και σε σπάνιες περιπτώσεις δολοφονηθεί. Οι γυναίκες αυτές διακινούνται και εγκαθίσταντο με ταχύτατους ρυθμούς σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη μας με σκοπό την οικονομική και σεξουαλική εκμετάλλευσή τους.

Έγινε φανερό ότι η παράνομη διακίνηση και εκμετάλλευση ανθρώπων αποτελεί πολυδιάστατη προσβολή του ανθρώπου, των δικαιωμάτων και των ατομικών του ελευθεριών. Είναι ένα φαινόμενο που έχει εξελιχθεί με ραγδαίο τρόπο στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, λαμβάνοντας τη μορφή διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Έχει λάβει επικίνδυνες διαστάσεις, όχι απλά ως εγκληματικό φαινόμενο, αλλά ως ένα γενικότερο φαινόμενο που έχει διαποτίσει όλους τους τομείς της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής του τόπου.

Το σύγχρονο δουλεμπόριο αποτελεί μια ειδική μορφή παραβίασης θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ταυτόχρονα αποτελεί μια ευμετάβλητη και δύσκολα ελεγχόμενη μορφή διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Η εμπορία ανθρώπων καταρρακώνει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, εκμαυλίζει το δημόσιο βίο, υποθάλποντας την διαφθορά και αντλώντας τεράστια κέρδη που διοχετεύονται σε διεθνή δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος, υπονομεύοντας ταυτοχρόνως την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

¹⁵⁴ Τσιλιάκου 2006: 422: «Η κοινωνική διαστρωμάτωση ως αιτιακός παράγοντας στη δημιουργία και ανάπτυξη του φαινομένου της εμπορίας και εκμετάλλευσης ανθρώπων» στο *Σεξουαλική Κακοποίηση. Μυστικό; Όχι πια!*

Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα, είναι ότι μας ξεχωρίζει από τα άλλα ζώα. Στο trafficking κάνουμε λόγω για εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Οι γυναίκες- θύματα αυτής της εγκληματικής οργάνωσης αντιμετωπίζονται και χρησιμοποιούνται από τους δράστες σαν προϊόντα, σαν εμπορεύματα. Πρόκειται καθαρά για εργαλειοποίηση του γυναικείου σώματος, όπου οι σωματέμποροι το χρησιμοποιούν για να αυξήσουν το κέρδος τους και οι πελάτες για να ικανοποιήσουν τις σεξουαλικές τους ανάγκες.

Η εμπορία γυναικών και κοριτσιών με σκοπό την εξαναγκαστική πορνεία, εκτός από την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συνιστά έγκλημα τόσο για τη διεθνή όσο και για την ελληνική νομοθεσία. Άσχετα από το αν οι γυναίκες- θύματα εντάχθηκαν με τη θέλησή τους στη βιομηχανία του σεξ ή από το αν δέχονται μια συμβολική πληρωμή για τις υπηρεσίες τους, όπως συμβαίνει στο «happy trafficking», δεν παύουν να είναι θύματα ενός παράνομου κυκλώματος που τις κρατάει ομήρους σε ένα καθεστώς σύγχρονης δουλείας μέσω των χρεών, τα οποία καθορίζει ο λαθρέμπορος κατά τη θέλησή του και μέσω μιας σειράς καταναγκασμών, που τις εμποδίζει να αποσυρθούν από το κύκλωμα όποτε το θελήσουν.

Χωρίς να παραγκωνίζουμε τη σοβαρότητα και την αγριότητα των παραπάνω, διαπιστώνουμε ότι η εκμετάλλευση των γυναικών δεν σταματάει μόνο στους σωματέμπορους. Η παγκόσμια οικονομία γνωρίζει μια περίοδο ύφεσης το νέο κύμα μεταναστών αποτελείται σε μεγάλο ποσοστό από γυναίκες που βρίσκονται σε απόγνωση. Το κύμα αυτό δύσκολα μπορεί να ανασχεθεί, αφού υποκινείται από τις καταστάσεις εξαθλίωσης που βιώνουν τα υποκείμενά του στις πατρίδες τους.¹⁵⁵

Το θέμα της καταπολέμησης του trafficking, λοιπόν, δεν άπτεται μόνο της προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά έχει και μια πολύ ευδιάκριτη διάσταση έμφυλης μετανάστευσης. Έτσι, οι προτάσεις για αυστηρότερες ποινές και «πάταξη» του trafficking τελικά στρέφονται εναντίον των θυμάτων, όχι μόνο γιατί αυξάνουν το κόστος του λαθρεμπορίου, το οποίο επιβαρύνει, τελικά, τα θύματα, αλλά και γιατί εγκλωβίζουν τα θύματα σε ένα περιβάλλον από το οποίο προσπαθούν απεγνωσμένα να ξεφύγουν.

Ο περιορισμός των γυναικών στην εστία τους αποτελεί πάγια επιδίωξη του πατριαρχικού συστήματος, τόσο κατά την καπιταλιστική, όσο και κατά την

¹⁵⁵ Κόμπερν 2003: 47-48.

προκαπιταλιστική περίοδο, υποβιβάζοντάς τες σε αγαθά τα οποία πρέπει να τελούν υπό τον έλεγχο της κοινότητας. Στη σύγχρονη εποχή αποκτά και μια νέα διάσταση: είναι οι σκλάβες του σεξ, οι κοινωνικά στιγματισμένες. Είναι, με αυτό τον τρόπο, κοινωνικά αποκλεισμένες πολλαπλά.¹⁵⁶ είναι οι «Άλλοι», σύμφωνα με το διαχωρισμό του Levi-Strauss, σε πολλά επίπεδα: πολιτισμικά, κοινωνικά, οικονομικά, κάποτε θρησκευτικά, αλλά κυρίως ως προς το φύλο τους: είναι γυναίκες, των οποίων η σεξουαλική δραστηριότητα, αφού βρίσκονται εκτός της κοινότητάς τους, δεν μπορεί να ελεγχθεί.

Μπορεί το trafficking να συνδέεται με την μετανάστευση, ως προς την αιτιατή σχέση που διακρίνουμε, τη μετακίνηση ατόμων από τη μία χώρα στην άλλη, σε καμία όμως περίπτωση δεν πρέπει να αντιμετωπίσουμε τις γυναίκες- θύματα σύμφωνα με την μεταναστευτική πολιτική. Οι προσπάθειες των κυβερνήσεων για καταστολή της μετανάστευσης και μετακίνησης με πολιτικές απαγόρευσης, τοποθετούν τις γυναίκες αυτές σε καταστάσεις που είτε παραμένουν απροστάτευτες είτε μερικώς προστατευμένες από το νόμο. Αυτή την πραγματικότητα εκμεταλλεύονται οι διεθνο-σωματέμποροι. Η χώρα μας, αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση ανήκουν στους ευνοημένους της συγκεκριμένης συγκυρίας, πράγμα που γίνεται φανερό και από το ότι αποτελούμε χώρες υποδοχής και όχι αποστολής μεταναστών και θυμάτων trafficking. Η αποτυχία οποιασδήποτε πολιτικής για την ανάσχεση του εμπορίου λευκής σαρκός, ίσως αποτελεί ένδειξη ότι ορθότερη θα ήταν μια άλλη πρόταση, όπως για παράδειγμα, να ενισχυθούν οικονομικά οι χώρες αποστολής μεταναστών και θυμάτων trafficking, ώστε να περιοριστεί ο πόνος και η απόγνωση που οδηγούν στη πολυποίκιλη θυματοποίηση ανθρώπων κάθε ηλικίας.¹⁵⁷

Οι ίδιοι οι μεταναστευτικοί νόμοι αποτελούν ένα μέσο πίεσης στα χέρια των διακινητών για τον εξαναγκασμό των διακινούμενων γυναικών. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα θύματα του trafficking είναι αλλοδαπές που βρίσκονται παράνομα στη χώρα υποδοχής ενώ τα ταξιδιωτικά τους έγγραφα, αν έχουν, βρίσκονται στην κατοχή των εκμεταλλευτών τους. Οι μεταναστευτικοί νόμοι δεν προβλέπουν εξαιρέσεις για τις παράνομες αλλοδαπές που είναι θύματα trafficking. Μόνο στη περίπτωση που το ίδιο το θύμα κάνει καταγγελία, αναγνωρίζεται ως θύμα- trafficking και του παρέχεται άσυλο,

¹⁵⁶ Μπακαλάκη 1994: 18-22.

¹⁵⁷ Τα παραπάνω στοιχεία αντλήθηκαν από αρχεία τις ΓΑΔΑ και είναι προϊόν της συνέντευξης που πραγματοποιήθηκε στη ΓΑΔΑ στον Υπαστυνόμο κ. Μπράτσικα.

προστασία και αρωγή ή στην περίπτωση που το επιθυμεί επαναπατριζεται. Τα θύματα όταν εντοπίζονται συλλαμβάνονται, κρατούνται και απελευθερώνονται χωρίς να τους παρασχεθεί οποιαδήποτε είδους στήριξη, αν δεν αναγνωριστούν ως θύματα- trafficking. Τα περισσότερα θύματα διακίνησης δεν ζητούν την βοήθεια της αστυνομίας από φόβο μη συλληφθούν, κρατηθούν και απελευθερωθούν ή από φόβο μη ξαναπέσουν στα χέρια των διακινητών τους σε περίπτωση που ομολογήσουν. Έτσι, σπανίζει η δυνατότητα καταγγελίας και δύσκολα γίνεται η εξάρθρωση των κυκλωμάτων από τις διωκτικές αρχές.

Είναι υψίστης σημασίας η ευαισθητοποίηση, η επαγρύπνηση και ο συντονισμός όλων των φορέων καθώς και η αύξηση της κοινωνικής συνείδησης της κοινωνίας των πολιτών ώστε να βρεθούμε ένα βήμα μπροστά από τα οργανωμένα κυκλώματα του εγκλήματος αυτού. Ας ελπίσουμε, σε ένα γενικότερο επίπεδο, ότι η κρατική μηχανή και οι υπόλοιποι φορείς και οργανώσεις θα δραστηριοποιηθούν περισσότερο μέσα στην επόμενη δεκαετία, ώστε με την συνεισφορά όλων, η οικονομική και σεξουαλική εκμετάλλευση γυναικών μεταναστριών ακόμα και αν δεν απαλειφθεί, σίγουρα θα αναχαιτιστεί σημαντικά.

Στόχος κάθε είδους αντίδρασης είναι η πάταξη αυτού του επαχθούς φαινομένου και η προστασία της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας, της υγείας, της γενετήσιας ζωής και της προσωπικότητας των θυμάτων, παρά τα τεράστια εμπόδια και τις δυσκολίες, που δυσχεραίνουν την αντιμετώπισή του. Οι προσπάθειες θα πρέπει, κυρίως, να στρέφονται στη διακρατική συνεργασία, το διεθνή νομοθετικό συντονισμό, χωρίς βέβαια να αλλοιώνεται η ιδιαιτερότητα του εθνικού νομοθέτη, καθώς και στη μέγιστη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που δίνει η τεχνολογία, ειδικά στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας για την πρόληψη και την εξάρθρωση της οργανωμένης εγκληματικότητας.¹⁵⁸

Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια καταστολής του φαινομένου παίζει και η στάση των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η δύναμή τους είναι ικανή να επηρεάσει την κοινή γνώμη, να αφυπνίσει τους πολίτες και να τους στρέψει κατά του trafficking. Ωστόσο, στη χώρα μας, δυστυχώς, η αναφορά του φαινομένου είναι σχεδόν επιδερμική, ενώ σε πολλές

¹⁵⁸ Τα στοιχεία είναι προϊόν συνέντευξης που πραγματοποιήθηκε στην ΓΑΔΑ στον Υπαστυνόμο κ. Μπράτσικα.

περιπτώσεις αυτή η αναφορά λαμβάνεται ως προβολή του trafficking, αλλά και προτροπή προς κατανάλωση των υπηρεσιών των θυμάτων.

Κρίνω σκόπιμο να κλείσω αυτή τη μελέτη με το απόσπασμα του άγγλου ποιητή και ιερωμένου Τζων Νταν (1624) από τον Έρνεστ Χέμινγουεϊ¹⁵⁹, το οποίο χρησιμοποίησε ο δεύτερος για να περιγράψει με το διάσημο μυθιστόρημά του σχετικά με τον εμφύλιο της Ισπανίας:

«Κανένας άνθρωπος δεν είναι νησί, πλήρες και άταρκες. Κάθε άνθρωπος είναι ένα τμήμα της ηπείρου, ένα κομμάτι της στεριάς. Αν ένας σβώλος χώμα παρασυρθεί από τη θάλασσα, η Ευρώπη μικραίνει, σα να είχε καταβυθιστεί ένα ακρωτήριο, σα να χανόταν το αρχοντικό των φίλων σου ή το δικό σου. Ο θάνατος κάθε ανθρώπου με ελαττώνει, γιατί ανήκω στην ανθρωπότητα. Και γι' αυτό μη στέλνεις να ρωτήσεις για ποιόν χτυπάει η καμπάνα –χτυπάει για σένα».

Μέσα από το παραπάνω απόσπασμα ξεπροβάλλει η ηθική αρχή ότι: «κανένας δεν είναι νησί». Αυτή είναι, άλλωστε, η ηθική αρχή που βρίσκεται στη βάση κάθε ανθρωπιστικής ενέργειας. Ο βασανισμός, η ταπείνωση, η εξαθλίωση κάθε ανθρώπου, μας αφορούν, ακριβώς επειδή ανήκουμε στην ανθρωπότητα.

Ακριβώς επειδή ανήκουμε στην ανθρωπότητα, ακριβώς επειδή χάρη στις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως πρωτοδιακηρύχθηκαν πριν από τρεις αιώνες, μετά από επαναστάσεις και τώρα πια σε ολόκληρη την οικουμένη, μετά από πολέμους- κανείς δεν μπορεί να είναι δούλος, ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο, το trafficking, το εμπόριο λευκής σαρκός- όλων των ανθρώπων, κάθε φυλής, θρησκείας, εθνικότητας- είναι υπόθεση που αφορά όλους μας. Όταν οι άνθρωποι γίνονται εμπορεύματα, η στεριά για την οποία γράφει ο ποιητής βουλιάζει, η Ευρώπη που ονειρεύτηκε αυτός, αλλά και τόσοι άλλοι μετά από εκείνον, καταρρέει. Και κάθε ένας από όλους εμάς λιγοστεύει.

¹⁵⁹ Χέμινγουεϊ 2006: Το απόσπασμα αυτό το τοποθετεί ο συγγραφέας στην αρχή του βιβλίου του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. **Α.Σ.Π.Ι.Δ.Δ.Α- EQUAL 2007:** *Οδηγός πληροφόρησης και καθοδήγησης για θύματα εμπορίας ανθρώπων*, **Αθήνα.**
2. **Γενική Γραμματεία Ισότητας 2007:** *Απολογισμός Έργου 2004-2007*, **Αθήνα.**
3. **Ετήσια Έκθεση 2007, Περίληψη, 2008:** *Συνήγορος του Πολίτη*, **Αθήνα.**
4. **Δαγτόγλου Π. Δ. 1999:** *Βασικά στοιχεία της Συνθήκης του Άμστερνταμ - Μία κριτική ανάλυση*, εκδ. **Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή.**
5. **Δαγτόγλου Π. Δ. 2005 (τομ. Β΄) :** *Συνταγματικό Δίκαιο Ατομικά Δικαιώματα*, εκδ. **Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή.**
6. **Δημήτραινας Γ. 2003:** *Η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων μετά το ν. 3064/2002 (Δογματικές και ερμηνευτικές επισημάνσεις)*, σε: *Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Ο νέος νόμος 3064/2002 για την εμπορία ανθρώπων*, εκδ. **Σάκκουλα, Αθήνα.**
7. **Δημητρίου Σ. 2003:** *Μορφές βίας*, εκδ. **Σαββάλας, Αθήνα.**
8. **Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας της Ελληνικής Αστυνομίας, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Κλάδος Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης, Τμήμα 1ο, Σεπτέμβριος 2000:** “Σεξουαλική – Οικονομική Εκμετάλλευση Αλλοδαπών προσώπων στην Ελλάδα – Προτεινόμενα Μέτρα Αντιμετώπισης”, **Αθήνα.**
9. **Διεθνής Αμνηστία, Δελτίο τύπου (06/03/2008).** **Ελλάδα:** *άτυπη έρευνα γνώμης για τη διακίνηση και εμπορία γυναικών.*
10. **Διεθνής Αμνηστία (2007) Ελλάδα:** *Προάσπιση των δικαιωμάτων γυναικών και κοριτσιών θυμάτων εμπορίας με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση.*
11. **Δραγώνα-Μονάχου Μ. 1995:** *Σύγχρονη Ηθική Φιλοσοφία. Ο αγγλόφωνος στοχασμός*, εκδ. **Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.**
12. **Επιτροπή Φιλολόγων, 1991:** *Τέλειο λεξικό της δημοτικής γλώσσας: Ορθογραφικό, ερμηνευτικό, αντίθετα: Μονοτονικό*, εκδ. **ΑΤΛΑΣ, Αθήνα.**
13. **Η ΑΥΓΗ, εφημερίδα, (03/02/2011):** «*Η απαξία και ο βιασμός της ανθρώπινης ύπαρξης πηγή κερδοφορίας*», **Αθήνα.**
14. **Καϊάφα-Γκμπάντι 2001:** *Ευρωπαϊκή Σύγκλιση και Ποινικό Δίκαιο - Σύγχρονες εξελίξεις*, **Ποινικός Κώδικας.**

15. **Καρά Σ. 2010:** *Σεξ Τράφικινγκ, στο άδυτο της οικονομίας της σύγχρονης δουλείας,* εκδ. **Ασβός, Αθήνα.**
16. **Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών 2007:** *Οδηγός Συμβουλευτικής για Γυναίκες-Θύματα της Διεθνούς Σωματεμπορίας,* **Αθήνα.**
17. **Κόμπερν Α. Σεπτέμβρης 2003:** «Σκλάβοι του 21^{ου} αι.» στο περ. National Geographic, **Ελλάδα.**
18. **Κούση 1999:** *Οι θεσμικές διευθετήσεις της Συνθήκης του Άμστερνταμ.*
19. **Κυριαζή Τ. 2010:** *Εμπορία Ανθρώπων, Διεθνές & Ευρωπαϊκό Δίκαιο Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου,* **Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.**
20. **Λάζαρη Ν.- Λαλιώτου Ι. 2001:** *Σωματεμπορία γυναικών, πορνεία, σεξουαλική εκμετάλλευση. Επισκόπηση- καταγραφή ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας,* **ΚΕΘΙ, Αθήνα.**
21. **Λάζος Γ. 2002¹:** *Πορνεία και Διεθνική Σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα 1. Η εκδιδόμενη,* εκδ. **Καστανιώτη, Αθήνα.**
22. **Λάζος Γ. 2002²:** *Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα: Ο πελάτης,* εκδ. **Καστανιώτη, Αθήνα.**
23. **Λάζος Γ. (σε συνεργασία με Μ. Ζάννη) 2003:** *Η διακίνηση και εμπορία γυναικών και παιδιών στην Ελλάδα κατά την περίοδο Ιουν. 2002-Ιανουαρ. 2003, Stop Now trafficking,* **Αθήνα.**
24. **Μαγγανός Αντ. Δ., 1994:** *Τα εκδιδόμενα άτομα- πορνεία: παρέκκλιση ή παράβαση,* εκδ. **Παπαζήση, Αθήνα.**
25. **Μανιτάκης Α. 2008:** *Το Σύνταγμα της Ελλάδος 1975/1986/2001/2008,* εκδ. **Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη.**
26. **Μανωλεδάκης Ι. 2003:** *Πρόλογος σε: Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Ο νέος νόμος 3064/2002 για την εμπορία ανθρώπων,* εκδ. **Σάκκουλα, Αθήνα.**
27. **Μανωλεδάκης Ι. 1997:** «Ανθρώπινη αξιοπρέπεια»: έννομο αγαθό ή απόλυτο όριο στην άσκηση εξουσίας, στο: Μανωλεδάκης Ι./ *Cornelius Prittwitz* (επιμ.), *Η ποινική προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας,* **Ελληνογερμανικό Συμπόσιο, Θεσσαλονίκη.**

28. **Μαρξ Κ. 2005:** *Η αθλιότητα της φιλοσοφίας, Απάντηση στο έργο του Προυντόν «Η Φιλοσοφία της Αθλιότητας» με πρόλογο Φρ. Ένγκελς, εκδ. Γερ. Αναγνωστίδης, Αθήνα.*
29. **Μάσπερο Α.- Χαϊνάς Ευ. 2008:** «Η παράνομη διακίνηση γυναικών στην Ελλάδα με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση, ως οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα και η αστυνομική της αντιμετώπιση» στο **Γιωτάκος Ο.- Τσιλιάκου Μ. :** *Ο κύκλος της κακοποίησης, εκδ. Αρχιπέλαγος, Αθήνα.*
30. **Μοντσίνι Π. 2007:** *Εμπόριο γυναικών. Πορνεία, μαστροπεία και εκμετάλλευση, εκδ. Μελάι, Αθήνα.*
31. **Μπακαλάκη Α. 1994:** *Ανθρωπολογία, γυναίκες και φύλο, Αθήνα- Αλεξάνδρεια.*
32. **Μποτονάκης Γ. 2008:** «Θεραπευτική προσέγγιση θυμάτων σωματεμπορίας» στο **Γιωτάκος Ο.- Τσιλιάκου Μ. :** *Ο κύκλος της κακοποίησης, εκδ. Αρχιπέλαγος, Αθήνα.*
33. **Παναγοπούλου- Κουτνατζή Φ. 5/2010:** ΕφημΔΔ: «Περί της αξίας της ανθρώπινης αξίας».
34. **Πελεργίνης Θ. 1997:** *Ηθική Φιλοσοφία, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.*
35. **Πελεργίνης Θ. 1998:** *Οι πέντε εποχές της φιλοσοφίας, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.*
36. **Πελεργίνης Θ. 2004:** *Λεξικό της Φιλοσοφίας, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.*
37. **Περράκη – Κοτζιά 1996 - 1997, 1999:** *Στόχοι και τακτικές στη διακυβερνητική διάσκεψη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.*
38. **Σκώτης Σ. 16/12/2002:** Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας της Ελληνικής Αστυνομίας, εισήγηση στο Πάντειο Πανεπιστήμιο με θέμα: “Παράνομη Διακίνηση – Εμπορία Ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση (trafficking) – Δράση της Ελληνικής Αστυνομίας”, **Αθήνα.**
39. **Στρατηγάκη Μ. 2006:** *Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα.*
40. **Συκιώτου Α. 2003:** *Εμπορία ανθρώπων στα Βαλκάνια, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.*

41. **Συμεωνίδου – Καστανίδου Ε. 2002:** *Εμπορία ανθρώπων: Οι διεθνείς κατευθύνσεις, το ισχύον ποινικό δίκαιο και το νομοσχέδιο του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, Ποινικό Δίκαιο.*
42. **Συμεωνίδου – Καστανίδου Ε. 2003:** *Η εμπορία ανθρώπων στο διεθνές περιβάλλον και η ποινική της αντιμετώπιση στο ελληνικό δίκαιο, σε: Εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Ο νέος νόμος 3064/2002 για την εμπορία ανθρώπων, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα.*
43. **Συμεωνίδου – Καστανίδου Ε. 2010:** *Η ποινική αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων σε: Εθνική Σχολή Δικαστών, Ποινικό Δίκαιο Σήμερα, Μέσο Προστασίας ή μέτρο ελευθερίας;, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.*
44. **ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ 2002: ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗΣ, ΤΕΥΧΟΣ 2.**
45. **Τσιλιάκου Μ. 2006:** «Η κοινωνική διαστρωμάτωση ως αιτιακός παράγοντας στη δημιουργία και ανάπτυξη του φαινομένου της εμπορίας και εκμετάλλευσης ανθρώπων» στο Γιωτάκος Ο.- Πρεκατέ Β., *Σεξουαλική κακοποίηση. Μυστικό; Όχι πια!*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
46. **Χέμινγουεϊ Έ. 2006:** *Για ποιον χτυπά η καμπάνα*, εκδ. Καστανιώτη- Εικοστός αιώνας, Αθήνα.
47. **Χουντουμάδη- Πατεράκη 2008:** *Λεξικό Ψυχολογίας*, εκδ. Τόπος, Αθήνα.
48. **Bales Κ. 2005:** *Understanding Global Slavery. A Reader*, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London.
49. **Barry Κ. 1984:** *Female Sexual Slavery, with a new introduction by the author*, ed. New York University Press, New York.
50. **Boyle J. 1998:** “An absolute rule approach”, in *A Companion to Bioethics*, ed. P. Singer, Oxford: Blackwell Publishers.
51. **European Women’s Lobby March 2011:** “Women in EU: Facts, Figures & Quotes”, **Press Briefing.**
52. **Fieser J. & Lillegard N. 2005:** *Philosophical Questions*, ed. Oxford University Press, Oxford.
53. **Furrow D. 2005:** *Ethics, Key Concepts in Philosophy*, ed. Continuum, New York.

54. **Hare R. M. 1993:** *Essays on Bioethics*, ed. **Clarendon Press, Oxford.**
55. **Hofmann J. 2002:** *Menschenhandel – Beziehungen zur Organisierten Kriminalität und Versuche der straflichen Bekämpfung*, Peter Lang – *Europäischer Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main.*
56. **Human Rights Watch 2007:** Υπόμνημα για τη Σωματεμπορία Γυναικών Μεταναστών για Εξαναγκαστική Πορνεία στην Ελλάδα.
57. **Jandl M. 2007:** “Irregular migration- Human smuggling and the Eastern enlargement of the European Union” *Center of Migration Studies of New York*, Vol.41, no2.
58. **Kant I. 1998:** *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*, 1786, Theodor Valentiner (Επιμ.) 1998, **Reclam- Ditzingen.**
59. **La Strada 2003:** *Prevention of Trafficking in Women in Central and Eastern Europe*, Dutch Foundation against trafficking in Women.
60. **Lazaridis G. 2002:** *Trafficking and Prostitution- The growing exploitation of migrant women in Greece*, **University of Dundee, UK.**
61. **Luhmann N. 1965:** *Grundrechte als Institution: Ein Beitrag zur politischen Soziologie*, **Berlin.**
62. **Magliveras K. 2007:** *Combating Trafficking in Persons, The Role and Action of International Organizations*, ed. **Ant. N. Sakkoulas, Athens.**
63. **Oakley J. 1998:** “A virtue ethics approach”, in *A Companion to Bioethics*, ed. **P. Singer, Oxford: Blackwell Publishers.**
64. **Olson G., R. 1965:** *The Morality of Self-Interest*, ed. **Harcourt, Brace & World, New York.**
65. **Rachels J. 1986:** *The Elements of Moral Philosophy*, ed. **McGraw- Hill, New York.**
66. **Rand A. 1961:** *The Virtue of Selfishness*, ed. **New American Library, New York.**
67. **Scarpa S. 2008:** *Trafficking in human beings: Modern Slavery*, **Oxford University Press, Oxford.**
68. **Truong T. D. 2003:** *Gender, Exploitative migration and the sex industry: A European perspective*, ed. **Sage, Hague.**

69. **United Nations 2000:** *The Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially, Women and Children*, supplementing the Convention Against Transnational Organized Crime United Nations, **Advance copy, United Nations.**
70. **Winrock International 2002:** *Prevention of Domestic Violence and Trafficking in Humans: Training Manual*, **Kyiv, Ukraine.**
71. **Zhang S. 2007:** *Smuggling and trafficking in human beings. All roads lead to America*, **Praeger.**
72. Έντυπο ενημερωτικό υλικό από το ΚΕΘΙ / Φυλλάδια « *Ισότητα στην Πράξη!* »
73. Ηλεκτρονική διεύθυνση της Γ.Γ.Ι : www.isotita.gr
74. Ηλεκτρονική διεύθυνση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας: www.isotita.gr
75. Ηλεκτρονική διεύθυνση της Διεθνούς Αμνηστίας: www.amnesty.org.gr
76. Ηλεκτρονική διεύθυνση της Ελληνικής Αστυνομίας: www.astynomia.gr
77. Ηλεκτρονική διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: ec.europa.eu/index.el.htm
78. Ηλεκτρονική διεύθυνση της μη κυβερνητικής οργάνωσης «Αλληλεγγύη»:
www.solidarity.gr
79. Ηλεκτρονική διεύθυνση της μη κυβερνητικής οργάνωσης «stoptrafficking»:
www.stop-trafficking.org
80. Ηλεκτρονική διεύθυνση του Ε.Κ.Κ.Α: www.ekka.org.gr
81. Ηλεκτρονική διεύθυνση του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών: www.womenlobby.org
82. Ηλεκτρονική διεύθυνση του ΚΕΘΙ: www.kethi.gr
83. Ηλεκτρονική διεύθυνση του Συνηγόρου του Πολίτη: www.synigoros.gr
84. Ηλεκτρονική διεύθυνση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης: www.ydt.gr
85. Ηλεκτρονική διεύθυνση του Υπουργείου Εξωτερικών: www.mfa.gr
86. Ηλεκτρονική διεύθυνση του Equal: www.equal.gr
87. Ηλεκτρονική διεύθυνση της Global Alliance Against Trafficking in Women:
www.gaatw.org
88. Ν.2910/2001
89. Ν.3064/2002
90. Ν.3386/2005
91. Ν. 3536/2007
92. Ν. 3875/2010

93. Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Πρότασης: COM/2001/0854-CNS 2001/0024,
http://www.ecre.org/eu_developments/cmtraffick.pdf
94. Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Σύστασης:
http://europa.eu.int/eurlex/en/com/pdf/2002/eu_502_PC0071.pdf
95. Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθ. 233.
96. Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Ετήσια έκθεση περιγραφής για το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα Σεπτέμβριος 2006 <http://www.ydt.gr>
97. http://www.hrlawgroup.org/initiatives/trafficking_persons/default.asp
98. http://www.ecre.org/eu_developments/cmtraffick.pdf
99. http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2002/eu_502PC0071.pdf
100. http://ec.europa.eu/home-affairs/funding/2004_2007/daphne/docs/guide_manage_2006_el.pdf
101. United Nations Development Programme. Trafficking in Persons: Global Patterns. 2006. (<http://www.unodc.org/documents/human-trafficking/HT-globalpatterns-en.pdf>)
102. U.S. Department of State, *Trafficking Victims Protection Reauthorization Act of 2003*, text at: <http://www.state.gov/documents/organization/28225.pdf>
103. <http://e-psychology.gr/violence-abuse/256-stockholm-syndrome>
104. U.S. Department of State, Attorney General's Annual Report to Congress on U.S. Government Activities to Combat Trafficking in Persons 2005, text at: <http://www.usdoj.gov/ag/annualreports/tr2005/agreporhumantrafficking2005.pdf>
105. United States of America, Department of State Trafficking in Persons Report 2007 <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2007/>
106. U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report 2006, text at:
i. <http://www.state.gov/documents/organization/66086.pdf> και
ii. <http://usinfo.state.gov/gi/globalissues/humantrafficking.html>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΣ

-ΓΑΔΑ (Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής- Τμήμα 3^ο Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων) - Συνέντευξη στον Αξιωματικό Υπηρεσίας κ. Μπράτσικα:

Ερώτηση : - **Θα ήθελα να μου πείτε δυο λόγια για την υπηρεσία σας, τους κύριους στόχους και τις στρατηγικές σας.**

Απάντηση : Στα πλαίσια των προσπαθειών για την αντιμετώπιση του Οργανωμένου Εγκλήματος σε εθνικό και διεθνές επίπεδο αλλά και για την εναρμόνιση της χώρας μας στις κοινές ενέργειες των διεθνών οργανισμών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδρύθηκε το έτος 2001, με το Π.Δ. 1/01 (ΦΕΚ 1 Α' / 10-1-2001) «Αναδιάρθρωση, κ.λπ. Υπηρεσιών Γ.Α.Δ.Α.» η Υποδιεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος (ΥΑΟΕ), η οποία υπάγεται στη Διεύθυνση Ασφαλείας Αττικής. Η Υποδιεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος διαρθρώνεται στα ακόλουθα τμήματα : στο Τμήμα 1^ο Διαχείρισης Πληροφοριών και Στρατηγικής, στο Τμήμα 2^ο Εξακριβώσεων και Τεκμηρίωσης Πληροφοριών, στο Τμήμα 3^ο Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων και στο Τμήμα 4^ο Φύλαξης Μαρτύρων. Το Τμήμα 3^ο Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων είναι αρμόδιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και γενικότερα της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, καθώς και για την παροχή άμεσης προστασίας και αρωγής των θυμάτων των πράξεων αυτών. Το οργανωμένο έγκλημα, όπως είναι γνωστό, έχει αποκτήσει παγκόσμιο χαρακτήρα και είναι μια από τις σοβαρότερες απειλές που εδώ και δεκαετίες απασχολεί τις κοινωνίες όλου του κόσμου. Οργανωμένες εγκληματικές ομάδες δρουν σε περισσότερες από μία χώρες ταυτόχρονα, αποκτώντας έτσι μια διεθνοποίηση, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σημαντικές δυσκολίες στην αποτελεσματική και καθολική αντιμετώπιση του. Έκτος όμως από το γεγονός της διεθνοποίησης των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, που αποτελεί και αυτό ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα, υπάρχει και ένα άλλο εξίσου σημαντικό γεγονός που καθιστά ακόμη πιο δύσκολη την αντιμετώπιση τους. Το γεγονός αυτό είναι ο εκσυγχρονισμός του τρόπου και των μεθόδων

δράσης που χρησιμοποιούν. Η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και μάλιστα των οργανωμένων ομάδων που έχουν διεθνοποιηθεί, δεν είναι ένα απλό και εύκολο ζήτημα, αλλά απαιτούνται ιδιαίτεροι χειρισμοί, σωστή οργάνωση, μακροχρόνιες και επίπονες προσπάθειες, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Για την αντιμετώπιση αυτού του είδους της δράσης του οργανωμένου εγκλήματος, η επιχειρησιακή αντιμετώπιση πρέπει να στοχεύει, στην εξιχνίαση και εξάρθρωση των επιχειρηματικής φύσης δομών του. Με τον τρόπο αυτό η δραστηριότητα του θα καταστεί ακριβότερη από τα αναμενόμενα κέρδη του και επομένως θα αποβεί αντικοινομική για τους εμπλεκόμενους σ' αυτό. Σημαντικό ρόλο παίζει η συνεργασία μας με την INTERPOL και EUROPOL γιατί όπως είπαμε πρόκειται για ένα οργανωμένο διεθνικό έγκλημα.

Ερώτηση : - Περιγράψτε μου με δυο λόγια το φαινόμενο του trafficking και πείτε μου ποιοι είναι οι παράγοντες έξαρσης αυτού του φαινομένου.

Απάντηση: Το λαθρεμπόριο ανθρώπων είναι ο τραγικός απόηχος της οικονομικής μετάβασης στην Ανατολική Ευρώπη. Οι λαθρέμποροι του σεξ εκμεταλλεύονται αυτή την κατάσταση. Το διεθνές εμπόριο της σεξουαλικής εκμετάλλευσης (trafficking) έχει καταστεί μία από τις πλέον κερδοφόρες δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος παγκοσμίως. Η Ελλάδα αποτελεί χώρα διέλευσης και προορισμού παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων. Οι δουλέμποροι επιλέγουν τη χώρα μας ως χώρα προορισμού των θυμάτων τους, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της οικονομικής της ανάπτυξης και της συμμετοχής της στους κόλπους της Ε.Ε. Τα τελευταία χρόνια καταγράφεται μία ενίσχυση του "βορειοαφρικανικού" δρομολογίου, όπου τα θύματα προέρχονται από χώρες της Δυτικής Αφρικής, όπως τη Νιγηρία, τη Γκάνα και την Ακτή Ελεφαντοστού. Τα θύματα διασχίζουν την έρημο Σαχάρα με καραβάνια και δεν είναι λίγες οι φορές κατά τη διάρκεια της διαδρομής που οι γυναίκες βιάζονται. Από τη Λιβύη και την Αλγερία όπου συγκεντρώνονται προωθούνται μέσω Ισπανίας, Ιταλίας και Μάλτας στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Τα κυκλώματα διαθέτουν σύγχρονη οργάνωση, με αυστηρούς κανόνες λειτουργίας, επαγγελματισμό και νομική υποστήριξη. Τα έσοδα τους είναι τεράστια και συνήθως υπάρχει επενδυτική καθοδήγηση από ειδικούς. Το πρόβλημά τους είναι η νομιμοποίηση των εσόδων από την παράνομη δραστηριότητά τους. Σε πολλές περιπτώσεις οι γυναίκες - θύματα που ξεφεύγουν από τα χέρια των προαγωγών τους αρνούνται να καταθέσουν σε

βάρος τους επειδή δέχονται απειλές για τις ζωές τους και των συγγενών τους. Οι δε γυναίκες από την αφρικανική ήπειρο δέχονται απειλές ότι θα τις κάνουν "βουντού". Οι δουλέμποροι φροντίζουν να κακοποιούν και να βιάζουν τα θύματα φορώντας στολές αστυνομικών, ώστε να φωλιάσει στο μυαλό τους η ιδέα ότι οι αστυνομικές αρχές δεν πρόκειται να βοηθήσουν κι ότι είναι το ίδιο με τους προαγωγούς τους. Οι κύριοι παράγοντες έξαρσης του trafficking είναι η φτώχεια και η ανεργία που πλήττει περισσότερο τις γυναίκες που εξαναγκάζονται να αναζητήσουν μια καλύτερη τύχη σε μια άλλη χώρα, έτσι γίνονται πιο ευάλωτες στα κυκλώματα σωματεμπορίας. Φεύγοντας για αλλού και μέσα από μια νόμιμη διαδικασία οι διακινητές βρίσκουν εύκολα θύματα και τις αναλαμβάνουν να εξασφαλίσουν τα μέσα για τη μετάβασή τους σε μια χώρα. Τους φτιάχνουν βίζα και με παραπλανητικές υποσχέσεις για μεγάλες αποδοχές και κατορθώνουν να τις πείσουν. Η φτώχεια, η ανέχεια και η προσδοκία τις καθιστούν εύκολα θύματα με αποτέλεσμα να γίνονται όργανα των κυκλωμάτων.

Ερώτηση : - **Θα ήθελα να μου πείτε εάν μια αλλαγή στη μεταναστευτική πολιτική της χώρας μας, όπως για παράδειγμα η διεθνικότητα, θα βοηθούσε στην εξάλειψη του φαινομένου του trafficking.**

Απάντηση: Βέβαια και θα βοηθούσε. Πλέον υπάρχουν τα μικτά ρεύματα μετανάστευσης, το ζήτημα είναι η πρόληψη και καταστολή για την φύλαξη των συνόρων. Ξέρετε μια γυναίκα μπορεί να πέσει και θύμα όταν φτάσει στη χώρα και να την εξαφανίσουν, έτσι λειτουργούν τα κυκλώματα. Η υπηρεσία μας συνεργάζεται σε πολύ καλό επίπεδο και με δομές, με Διεθνείς Οργανισμούς Μεταναστεύσεως (ΔΟΜ), όπως επίσης με την INTERPOL και την EUROPOL. Τα κυκλώματα όμως δρουν με ταχύτατους ρυθμούς γι' αυτό απαιτείται διαρκής ενημέρωση με συνέδρια και σεμινάρια.

Ερώτηση : - **Ποια τυχόν προβλήματα αντιμετωπίζετε όταν τα θύματα καταφθάνουν στην υπηρεσία σας, στις μέχρι τώρα εξιχνιασμένες υποθέσεις;**

Απάντηση : Τα περισσότερα θύματα trafficking τα τελευταία χρόνια προέρχονται κυρίως από τη Νιγηρία και τη Ρουμανία και αγνοούν την ελληνική γλώσσα. Τα θύματα εμπορίας είναι αλλοδαπές, οι οποίες διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα και ο φόβος της απέλασης στη χώρα καταγωγής τους τις εμποδίζει να συνεργαστούν με τις αρχές για τη δίωξη των

δραστών. Πολλές φορές χει διαπιστωθεί ότι τα θύματα, παρά το γεγονός ότι είχαν εξαπατηθεί και είχε ασκηθεί σε βάρος τους έντονη σωματική και ψυχολογική βία, αποδέχονταν προσωρινά την κατάσταση εξάρτησης με την προσδοκία ότι θα αποκομίσουν οικονομικά οφέλη στο μέλλον. Ακόμη, ορισμένα από τα θύματα εμπορίας, λόγω του εκφοβισμού τους από τους δράστες, δεν έχουν πρόθεση να συνεργαστούν με τις Αστυνομικές Αρχές ή μεταβάλλουν την αρχική τους κατάθεση ενώπιον του δικαστηρίου. Το μεγαλύτερο πρόβλημα το αντιμετωπίζουμε με Νιγηριανές θύματα, οι οποίες λόγω των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων, αρνούνται να καταθέσουν ή αλλάζουν διαρκώς την κατάθεσή τους, φοβούμενες τις συνέπειες του όρκου που έχουν δώσει στον μάγο της φυλής τους.

Ερώτηση : - Από την εμπειρία σας στην υπηρεσία, έχετε παρατηρήσει διαφορές στη σύσταση και την οργάνωση της Ε.Ο του trafficking από το παρελθόν έως και σήμερα; Πρόκειται για την ίδια μορφή σωματεμπορίας;

Απάντηση : Από το 2006 κι έπειτα, το μεγαλύτερο ποσοστό των παράνομα εκδιδόμενων γυναικών και θυμάτων του trafficking στην Ελλάδα, προέρχονται κυρίως από την Νιγηρία και την Ρουμανία. Η μόνη διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι κάνουμε λόγω για “happy trafficking”. Πρόκειται για την ίδια μορφή σωματεμπορίας με το παρελθόν, μόνο που στην περίπτωση αυτή, οι σωματέμποροι “προσέχουν το προϊόν τους”, δηλαδή ασκούν στις γυναίκες-θύματα περισσότερο ψυχολογική βία και λιγότερο σωματική. Με το φαινόμενο της Παγκοσμιοποίησης έχει αλλάξει σε ποιότητα και το trafficking. Έχει αυξηθεί κατά πολύ η ζήτηση της πορνικής διασκέδασης. Οι σωματέμποροι έτσι δεν εκδίδουν τις κοπέλες μόνο σε οίκους ανοχής ή πεζοδρόμια αλλά έχουν εκσυγχρονίσει τα μέσα τους όπως για παράδειγμα, ροζ αγγελίες σε εφημερίδες και περιοδικά, διαφημιστικά σποτάκια στην τηλεόραση και φυσικά στις διαφημίσεις μέσω internet. Επίσης, η εμπειρία από την επιβολή του νόμου καταδεικνύει ότι σε όλο το φάσμα δράσης, λειτουργούν μεγάλες επιχειρήσεις και διεθνή δίκτυα, τα οποία συγκροτούν μια περίπλοκη και καλά οργανωμένη «βιομηχανία» με πολιτική υποστήριξη και οικονομικούς πόρους τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και στις χώρες διαμετακόμισης και προορισμού. Η εμπορία ανθρώπων οργανώνεται με τον συνδυασμό αλλοδαπών και εγχώριων εγκληματικών ομάδων, όπου ομάδες αλλά και μεμονωμένα άτομα είναι αρμόδια για τις διαφορετικές φάσεις της εμπορίας τόσο στη χώρα

προέλευσης (για παράδειγμα στρατολόγηση, παροχή πλαστών εγγράφων κ.λ.π.) όσο και στη χώρα προορισμού (πειθαρχεία, μαστροπεία, συλλογή χρεών, διαφθορά κρατικής υπαλληλίας κ.λ.π.).

Ερώτηση : - Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι κύριοι παράγοντες αύξησης του φαινομένου του trafficking;

Απάντηση : Η διόγκωση του φαινομένου πάντα υπήρχε αλλά τώρα λόγω και της διεθνούς συγκυρίας, είναι η επιθυμία των γυναικών να ξεφύγουν από άθλιες συνθήκες διαβίωσης. Ακόμη, η επιδείνωση του φαινομένου του trafficking την τελευταία πενταετία στη χώρα μας, οφείλεται στα τεράστια κέρδη που αποκομίζουν οι σωματέμποροι και οι συνεργοί τους, αλλά και στην γεωγραφική θέση της Ελλάδας. Η Ελλάδα μαζί με την Ιταλία και την Τουρκία αποτελούν χώρες “transit” αλλά και εγκατάστασης των θυμάτων trafficking. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι μετανάστριες, οι οποίες υπήρξαν θύματα εξαναγκαστικής πορνείας, παρά την προστασία και τα δικαιώματα που τους παρέχει η νομοθεσία συχνά βρίσκονται σε ένα δίκτυο πολλαπλών εξαρτήσεων και καταναγκασμών που τις αποστερούν από τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος προστασίας και υποστήριξης του εαυτού τους.

Ερώτηση : - Με ποιο τρόπο οι σωματέμποροι εκμεταλλεύονται τις γυναίκες- θύματα του trafficking;

Απάντηση : Από τη στιγμή που θα αποσπάσουν τη συναίνεση των θυμάτων ή των οικείων τους, σε περίπτωση που το θύμα είναι ανήλικο, με δόλια μέσα και υποσχέσεις, σε καμία περίπτωση δεν κρατούν καμία από τις αρχικές τους υποσχέσεις. Τα κορίτσια αυτά, πολλές φορές ακόμα και πριν περάσουν τα σύνορα της χώρας τους, οδηγούνται με μαθηματική ακρίβεια στην πορνεία. Οι σωματέμποροι δεν εκμεταλλεύονται μόνο την ευάλωτη οικονομική και κοινωνική θέση αυτών των κοριτσιών, αλλά πολύ περισσότερο εκμεταλλεύονται το δικαίωμα της γενετήσιας ελευθερίας τους. Τις εξαναγκάζουν να εργάζονται ως πόρνες, είτε σε κάποιο οίκο ανοχής είτε στο πεζοδρόμιο ή ακόμα και σε γραφεία συνοδών, σε διαφημίσεις “ροζ” τηλεφωνημάτων και “ροζ” αγγελιών σε εφημερίδες και περιοδικά. Σε περίπτωση που οι κοπέλες δεν συνεργαστούν, με βάση τις νέα δεδομένα μεταφοράς τους, τότε τους ασκείται έντονη σωματική και ψυχολογική

κακοποίηση (ξυλοδαρμοί, σπάσιμο άκρων, καψίματα με τσιγάρο, απειλές για την ζωή τους ή για μέλη του οικείου περιβάλλοντός τους).

Ερώτηση : - Με ποιον τρόπο πιστεύετε ότι μπορεί να ανασχεθεί το φαινόμενο του trafficking και τι γνώμη έχετε για την μεταναστευτική πολιτική της χώρας μας;

Απάντηση : Η διεθνική σωματεμπορία δεν είναι ένα νέο κοινωνικό και εγκληματικό φαινόμενο. Την τελευταία εικοσαετία η εμπορία λευκής σαρκός και η σεξουαλική εκμετάλλευση διαγράφουν μια ανεξέλεγκτη πορεία εξάπλωσης σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που καθιστά απαραίτητη την όλο και αποτελεσματικότερη υπεράσπιση και προστασία των θυμάτων από το νομοτυπικό και θεσμικό πλαίσιο καθώς και την νομική κάλυψη για την πρόληψη και καταστολή του φαινομένου. Μπορεί το trafficking να συνδέεται με την μετανάστευση, ως προς την αιτιατή σχέση που διακρίνουμε, τη μετακίνηση ατόμων από τη μία χώρα στην άλλη, σε καμία όμως περίπτωση δεν πρέπει να αντιμετωπίσουμε τις γυναίκες- θύματα σύμφωνα με την μεταναστευτική πολιτική. Οι προσπάθειες των κυβερνήσεων για καταστολή της μετανάστευσης και μετακίνησης με πολιτικές απαγόρευσης, τοποθετούν τις γυναίκες αυτές σε καταστάσεις που είτε παραμένουν απροστάτευτες είτε μερικώς προστατευμένες από το νόμο. Αυτή την πραγματικότητα εκμεταλλεύονται οι διεθνο-σωματέμποροι. Η χώρα μας, αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση ανήκουν στους ευνοημένους της συγκεκριμένης συγκυρίας, πράγμα που γίνεται φανερό και από το ότι αποτελούμε χώρες υποδοχής και όχι αποστολής μεταναστών και θυμάτων trafficking. Η αποτυχία οποιασδήποτε πολιτικής για την ανάσχεση του εμπορίου λευκής σαρκός, ίσως αποτελεί ένδειξη ότι ορθότερη θα ήταν μια άλλη πρόταση, όπως για παράδειγμα, να ενισχυθούν οικονομικά οι χώρες αποστολής μεταναστών και θυμάτων trafficking, ώστε να περιοριστεί ο πόνος και η απόγνωση που οδηγούν στη πολυποίκιλη θυματοποίηση ανθρώπων κάθε ηλικίας. Οι ίδιοι οι μεταναστευτικοί νόμοι αποτελούν ένα μέσο πίεσης στα χέρια των διακινητών για τον εξαναγκασμό των διακινούμενων γυναικών. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα θύματα του trafficking είναι αλλοδαπές που βρίσκονται παράνομα στη χώρα υποδοχής ενώ τα ταξιδιωτικά τους έγγραφα, αν έχουν, βρίσκονται στην κατοχή των εκμεταλλευτών τους. Οι μεταναστευτικοί νόμοι δεν προβλέπουν εξαιρέσεις για τις παράνομες αλλοδαπές που είναι θύματα trafficking. Μόνο στη περίπτωση που το ίδιο το θύμα κάνει καταγγελία, αναγνωρίζεται ως θύμα- trafficking και του

παρέχεται άσυλο, προστασία και αρωγή ή στην περίπτωση που το επιθυμεί επαναπατρίζεται. Τα θύματα όταν εντοπίζονται συλλαμβάνονται, κρατούνται και απελαύνονται χωρίς να τους παρασχεθεί οποιαδήποτε είδους στήριξη, αν δεν αναγνωριστούν ως θύματα- trafficking. Τα περισσότερα θύματα διακίνησης δεν ζητούν την βοήθεια της αστυνομίας από φόβο μη συλληφθούν, κρατηθούν και απελαθούν ή από φόβο μη ξαναπέσουν στα χέρια των διακινητών τους σε περίπτωση που ομολογήσουν. Έτσι, σπανίζει η δυνατότητα καταγγελίας και δύσκολα γίνεται η εξάρθρωση των κυκλωμάτων από τις διωκτικές αρχές.

Ερώτηση : - **Τι προτείνετε για την αντιμετώπιση και την πάταξη του φαινομένου του trafficking;**

Απάντηση : Όπως αναφέραμε προηγουμένως πρόκειται για διεθνή σωματεμπορία. Είναι υψίστης σημασίας η ευαισθητοποίηση, η επαγρύπνηση και ο συντονισμός όλων των φορέων καθώς και η αύξηση της κοινωνικής συνείδησης της κοινωνίας των πολιτών ώστε να βρεθούμε ένα βήμα μπροστά από τα οργανωμένα κυκλώματα του εγκλήματος αυτού. Ας ελπίσουμε, σε ένα γενικότερο επίπεδο, ότι η κρατική μηχανή και οι υπόλοιποι φορείς και οργανώσεις θα δραστηριοποιηθούν περισσότερο μέσα στην επόμενη δεκαετία, ώστε με την συνεισφορά όλων, η οικονομική και σεξουαλική εκμετάλλευση γυναικών μεταναστριών ακόμα και αν δεν απαλειφθεί, σίγουρα θα αναχαιτιστεί σημαντικά. Στόχος κάθε είδους αντίδρασης είναι η πάταξη αυτού του επαχθούς φαινομένου και η προστασία της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας, της υγείας, της γενετήσιας ζωής και της προσωπικότητας των θυμάτων, παρά τα τεράστια εμπόδια και τις δυσκολίες, που δυσχεραίνουν την αντιμετώπισή του. Οι προσπάθειες θα πρέπει, κυρίως, να στρέφονται στη διακρατική συνεργασία, το διεθνή νομοθετικό συντονισμό, χωρίς βέβαια να αλλοιώνεται η ιδιαιτερότητα του εθνικού νομοθέτη, καθώς και στη μέγιστη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που δίνει η τεχνολογία, ειδικά στα πλαίσια της διεθνούς συνεργασίας για την πρόληψη και την εξάρθρωση της οργανωμένης εγκληματικότητας.

Ερώτηση : - *Σε τι κατάσταση φθάνουν συνήθως τα θύματα και ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε; (Την ερώτηση απάντησε ο κ. Κούγιας, αστυνόμος της υπηρεσίας).*

Απάντηση : *Όταν οι κοπέλες-θύματα φτάνουν στο Τμήμα, είναι συνήθως σε άσχημη σωματική και ψυχολογική κατάσταση. Έχουν έντονο το αίσθημα της ντροπής για την κατάσταση στην οποία βρίσκονται. Παρατηρείται έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους αστυνομικούς και δεν κατονομάζουν τους δράστες, ούτε δίνουν πληροφορίες για το πού ακριβώς βρίσκονταν, γιατί έχουν πειστεί, ότι η Αστυνομία είναι με το μέρος των σωματεμπόρων κι αν μιλήσουν, κινδυνεύουν να τις σκοτώσουν. Έχουν έντονο το αίσθημα της άρνησης, δεν θέλουν να μιλήσουν για το τι πέρασαν, για να μη θυμούνται όλα αυτά τα βασανιστήρια και τον εξαναγκασμό τους να έρχονται σε σεξουαλική επαφή με άντρες. Επίσης, σε κάποιες από τις κοπέλες απαντάται το “Σύνδρομο της Στοκχόλμης”. Ειδικά στην περίπτωση Νιγηριανών θυμάτων, κάποιες κοπέλες φτάνουν στο σημείο να προκαλούν ακόμα και επιληπτικά επεισόδια, όταν αναγκάζονται να σπάσουν τον όρκο του “Τζούτζου”. Όλα αυτά σαφώς και δυσχεραίνουν το έργο της Αστυνομίας, για την δίωξη και καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος της σωματεμπορίας.*

Ερώτηση : - *Περίγραψε με δυο λόγια την εμπειρία σου. (Η ερώτηση αυτή απαντήθηκε από δύο θύματα του trafficking, το πρώτο Ρουμανικής καταγωγής και το δεύτερο Νιγηριανής καταγωγής. Οι συνεντεύξεις των θυμάτων δεν πραγματοποιήθηκαν σε συγκεκριμένο χώρο, αλλά κάνοντας έναν περίπατο. Για ευνόητους λόγους δεν αναφέρεται ο τόπος διεξαγωγής των συνεντεύξεων καθώς τα θύματα δεν επιθυμούσαν κάτι τέτοιο για το λόγο ότι διακατέχονταν από έντονο αίσθημα φόβου μη τυχόν και ανακαλυφθούν από τους δράστες της Ε.Ο. Επίσης τα ονόματα των θυμάτων, που αναφέρονται στην μελέτη μας είναι προϊόν μυθοπλασίας για να αποφευχθεί η ταυτοποίηση των δεδομένων με τα συγκεκριμένα πρόσωπα.)*

Απάντηση (από το θύμα Ρουμανικής καταγωγής) : *Αρχικά, σοκαρίστηκα και αντέδρασα έντονα. Οι δράστες της Ε.Ο, μου άσκησαν έντονη σωματική βία με δυνατά χτυπήματα σε όλο μου το κορμί. Επειδή δεν συνεργαζόμουν, μία εκ των δραστών (γυναίκα-Ρουμάννα υπήκοος), φόρεσε ένα προφυλακτικό στο χέρι της και με βίασε παρά φύση, προκειμένου να κάμψει κάθε αντίδρασή μου. Αυτό συνέβη αρκετές φορές και μου τόνιζε διαρκώς ότι με προετοιμάζει για να εκπορνεύομαι στον οίκο ανοχής και να ικανοποιώ τις*

ιδιαίτερες προτιμήσεις των πελατών. Ένα άλλο μέλος της Ε.Ο (άντρας- Ρουμάνος υπήκοος), καθ' υπόδειξη της Ρουμάνας, με βίαζε παρά φύσει επανειλημμένα. Όλη αυτή η συμπεριφορά έκαμψε κάθε μου αντίδραση. Με έκανε να καταρρεύσω ψυχολογικά. Δεν ήξερα, αν έξω είναι μέρα ή νύχτα. Εξαναγκάστηκα να κάνω ότι μου ζητούσαν και να εργαστώ στον οίκο ανοχής. Δε θέλω να θυμάμαι τίποτα από αυτά που πέρασα. Προσπαθώ να ξαναφτιάξω τη ζωή μου εδώ στην Ελλάδα. Σπουδάζω στο Πανεπιστήμιο και προσπαθώ να τους συγχωρέσω.

Απάντηση (από το θύμα Νιγηριανής καταγωγής) : Μένουμε όλες μαζί σε ένα δωμάτιο μαζί με την “Μάνταμ”. Η “Μάνταμ”, ήταν γυναίκα του αρχηγού της Ε.Ο και έπρεπε να την υπακούμε. Αν ήθελα να βγω από το σπίτι έπρεπε να πάρω άδεια από αυτήν. Κάθε φορά που αρνιόμουν να βγω στο πεζοδρόμιο η “Μάνταμ” μου υπενθύμιζε τον όρκο που είχα δώσει στον “Τζούτζου” και πόσο μεγάλο κακό θα πάθω εγώ και η οικογένειά μου αν τον αθετήσω. Σκέφτηκα πολλές φορές να δραπετεύσω αλλά φοβόμουν τις συνέπειες από τον όρκο που είχα δώσει. Μέσα στο σπίτι υπήρχαν κοπέλες που ήταν εκεί για τρία χρόνια και δε μπορούσαν να ξεφύγουν με αποτέλεσμα αυτό να με απογοητεύει ακόμα περισσότερο. Δεν μου αρέσει στην Ελλάδα. Ούτε στη χώρα μου μπορώ να ξαναπάω γιατί θα με βρουν αυτοί και θα με σκοτώσουν. Η ζωή μου είναι μια κόλαση. Δε μπορώ να κάτσω ούτε σε καφετέρια γιατί μπορούν να με αναγνωρίσουν. Μόνο βόλτες σαν φάντασμα κάνω μέχρι να πέσει ο ήλιος.